

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
Μ.Π.Σ. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ
ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

Περιβάλλον, Βιώσιμη Ανάπτυξη και Διακυβέρνηση.

Η «Τέχνη του Κυβερνάν» συνδετικός κρίκος σε κρατικό και διεθνές επίπεδο στη ΕΕ.

Επιβλέπων Καθηγητής:
κος Δημήτρης Ξενάκης

Φραγκιαδάκη Ευαγγελία

ΑΜ : 401

ΡΕΘΥΜΝΟ 2019

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή.....	4
1. Κυβέρνηση. Ορισμός.....	7
2. Διακυβέρνηση. Ορισμός.....	7
3. Βιώσιμη Ανάπτυξη	12
4. Περιφερειακή Ανάπτυξη	12
5. Περιβάλλον - Βιωσιμότητα.....	13
6. Αειφόρος Ανάπτυξη.	17
7. Ιστορικό Πλαίσιο της Βιώσιμης Ανάπτυξης.....	18
8. Κανονιστικό Πλαίσιο της Βιώσιμης Ανάπτυξης.....	19
9. Ελσίνκι, 1975.....	24
10. Η Συνδιάσκεψη στο Ρίο, 1992.....	25
11. “Το Κοινό μας Μέλλον”	26
12. Η Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη.....	28
13. Το Πρόγραμμα Δράσης για τον 21ο αιώνα. (Agenda 21).	32
13α) Οι Κοινωνικές και Οικονομικές Διαστάσεις του Αναπτυξιακού και Περιβαλλοντικού Προβλήματος.....	33
13β) Πηγές της Ανάπτυξης: Διατήρηση και Διαχείρισή τους.....	34
13γ) Ενίσχυση του ρόλου των Μεγάλων Κοινωνικών Ομάδων και Οργανώσεων.....	37
13δ) Τα Μέσα Υλοποίησης.....	39
14. Δάση, Δήλωση / Διακήρυξη Αρχών, Προστασία και Ανάπτυξή τους.....	44
15. Η Χάρτα της Γης.....	50
16. Η Συνδιάσκεψη για την Βιώσιμη Ανάπτυξη (Γιοχάνεσμπουργκ 2002)	55
Α) Η Πολιτική Διακήρυξη για τη Αειφόρο Ανάπτυξη	56
Β) Το Σχέδιο Εφαρμογής.....	59
17. Η Συνδιάσκεψη του Ρίο, 2012.....	62
Το Καταληκτικό Κείμενο (Outcome Document)	64
« Το Μέλλον που θέλουμε»	64
18. Θεσμικό Πλαίσιο της Βιώσιμης Ανάπτυξης.....	67
α) Το Πρόγραμμα για την Βιώσιμη Ανάπτυξη με Ορίζοντα το 2030.	68
β) Η Επιτροπή για την Βιώσιμη ανάπτυξη (1992).....	71
19. Διεθνές Δίκαιο του Περιβάλλοντος.....	78
Οι Αρχές του Διεθνούς Δικαίου του Περιβάλλοντος	79
α) Η Αρχή της Κυριαρχίας.....	79
β) Η Αρχή της Ισότητας.....	80
γ) Η Αρχή της Αλληλεγγύης.....	80

Σύστημα ΟΗΕ για την Βιώσιμη Ανάπτυξη	88
γ1) Οι Ειδικευμένοι Οργανισμοί του Συστήματος ΟΗΕ.....	88
γ2) Οργανισμός για την Τροφή και την Γεωργία (FAO).....	88
γ3) Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO)	89
γ4) Διεθνής Οργανισμός Ναυτιλίας (IMO)	89
γ5) Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (WHO).....	90
γ6) Οργάνωση Βιομηχανικής Ανάπτυξης (UNIDO).....	90
γ7) Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO)	91
γ8) Διεθνής Υπηρεσία Ατομικής Ενέργειας (IAEA)	91
γ9) Παγκόσμιος Οργανισμός Μετεωρολογίας (WMO)	92
γ10) Διεθνής Οργάνωση Τηλεπικοινωνιών (ITU).....	94
γ11) Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (WTO).....	94
γ12) UNESCO	95
20. Διεθνείς Οικονομικοί Θεσμοί και Περιβαλλοντική Προστασία	97
α) Η παγκόσμια Τράπεζα	97
β) Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF).....	98
21. Επίλογος.....	99
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	107
Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία.....	109
Άρθρα – Μελέτες / Πηγές από το διαδίκτυο	111
Βιβλιογραφία A/RES (Generation Assembly Resolution)	118
Φωτογραφίες.....	126
Σχεδιάγραμμα / Χάρτες.....	130
Συνομογραφίες Παγκόσμιων Περιβαλλοντικών Όρων.....	131

Εισαγωγή

Σκοπός της εργασίας μας αυτής είναι η ανάδειξη για άλλη μία φορά της έννοιας του μεταβαλλόμενου Φυσικού και Αστικού Περιβάλλοντος και της συμβολής του στην Πρόοδο και την Ανάπτυξη της Ανθρωπότητας.

Στις σύγχρονες κοινωνίες η έννοια αυτή βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τον τρόπο Διακυβέρνησης των κρατών τόσο σε εθνικό όσο και σε υπερ-εθνικό επίπεδο, καθώς το ζητούμενο στις μέρες μας είναι όχι μόνο η προστασία του Περιβάλλοντος αλλά και η συμβολή του στην αύξηση και διατήρηση του Αναπτυξιακού Φαινομένου τόσο για τις παρούσες όσο και για τις μελλοντικές γενιές.

Στην πορεία της εργασίας μας αρχικά θα προβληθούν οι προσπάθειες των λαών της Ευρώπης οι οποίες έχουν ως στόχο την Προστασία και την Διάσωση του Περιβάλλοντος ώστε να διασφαλιστεί η συνέχεια της ζωής πάνω στον Πλανήτη.

Με βάση τις τραγικές συνθήκες υποβάθμισης του και την διασυνοριακή μεταφορά της όξινης βροχής στην Δεκαετία του '70, ξεκινάμε από την Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης το 1972, τα Προγράμματα Δράσης της για το Ατμοσφαιρικό και Υδάτινο Περιβάλλον καθώς και την μεγάλη ώθηση που έδωσαν στο ζήτημα δύο σπουδαίοι Όροι- Φράσεις που διατυπώθηκαν κατά την διάρκεια των εργασιών της:

α) Η Αρχή της Προφύλαξης (Precautionary Principle), την οποία εισήγαγε η πρώην Υπουργός της Νορβηγίας Gro Harlem Brundtland και

β) Η Αρχή της Αειφορίας (Sustainability Principle) που διέπει όλες τις Ανθρώπινες Δραστηριότητες και όλα τα Προγράμματα Δράσης για το Περιβάλλον.

Στη συνέχεια, αναφερόμαστε στην έννοια της Ανάπτυξης καταλήγοντας στις δύο παραμέτρους της, την Βιωσιμότητα και την Αειφορία, δίνοντας έμφαση στην πεποίθησή μας ότι εάν αυτές προαχθούν και διαφυλαχθούν θα έχουμε την δυνατότητα να παραδώσουμε το Όραμα της Συνέχειας στις επόμενες Γενιές...

Αναδεικνύουμε στην συνέχεια την σπουδαιότητα του Παγκόσμιου Χάρτη για την Φύση, που απετέλεσε τον οδηγό ενός Προγράμματος Δράσης με ορίζοντα τον 21ο αιώνα, της γνωστής Agenda 21, και έχει καταστεί

φωτεινό παράδειγμα όλων των Κοινωνικών, Οικονομικών και Περιβαλλοντικών Διαστάσεων της Αειφόρου Ανάπτυξης σε Πλανητική Κλίμακα.

Μέσα από μία σύντομη αναφορά στο Ιστορικό Πλαίσιο της Βιώσιμης Ανάπτυξης προχωράμε σε μία περισσότερο εκτενή παρουσία του Κανονιστικού Πλαισίου αυτής: Από την πρώτη UNCTAD (Γενεύη, 1964), το Ελσίνκι (1975), το Ρίο 1992, την «έκθεση Brundtland», την Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, Το Πρόγραμμα Δράσης για τον 21ο αιώνα (Agenda 21), την Δήλωση / Διακήρυξη Αρχών για την Προστασία και Ανάπτυξη των Δασών, τον Χάρτη της Γης, Το Γιοχάνεσμπουργκ 2002, την Πολιτική Διακήρυξη για την Αειφόρο Ανάπτυξη, το Σχέδιο Εφαρμογής, έως το Ρίο+20 και το Καταληκτικό Κείμενο «Το Μέλλον που θέλουμε».

Η περιήγησή μας θα συνεχιστεί με το Θεσμικό Πλαίσιο της Βιώσιμης Ανάπτυξης, την Επιτροπή για αυτήν (1992) και την πρόταση αντικατάσταση της από ένα Φόρουμ «Υψηλού Πολιτικού Επιπέδου» του Ρίο+20, τους Οργανισμούς του Συστήματος ΟΗΕ για την Βιώσιμη Ανάπτυξη και τους Διεθνείς Οικονομικούς Θεσμούς όπως και τον ρόλο τους στην Περιβαλλοντική Προστασία, φτάνοντας στην Ευρωπαϊκή Προοπτική Ανάπτυξης με Ορίζοντα το 2030.

Όλη η διαδρομή μας αυτή καθιστά απολύτως εμφανή την αναγκαιότητα της Διακυβέρνησης, η οποία αποσαφηνίζει και τονίζει δύο πράγματα:

α) Όλες οι προαναφερθείσες για το Περιβάλλον ενέργειες γίνονται ανεφάρμοστες χωρίς τον προστατευτικό μανδύα των εθνικών και διεθνών πολιτικών και β) Αναδεικνύεται, μέσα από τις παραπάνω διαδικασίες, η προσπάθεια της Πολιτικής Επιστήμης να οριοθετήσει την έννοια της «Διακυβέρνησης» ώστε να τονιστεί η θεσμική καθώς και η άτυπη επίδραση των διαφόρων κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων και συμφερόντων κατά την διαδικασία άσκησης της Πολιτικής. (Λάβδας, 2004).

Πέρα και πάνω από όλα όμως εκείνο που προσπαθούμε να αναδείξουμε στην εργασία μας, είναι να τονίσουμε ότι η Παιδεία, το Όραμα, τα Πρότυπα, ο Σεβασμός στην Φύση και η Αναγνώριση της σπουδαίας Κληρονομιάς που αφήνει αυτός ο Πλανήτης σε όλους τους κατοίκους του είναι αυτά που ο καθένας μας διαθέτει ως παρακαταθήκη στις επόμενες Γενιές.

Γιατί δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάμε πως κάθε γενιά, όποια ευλάβεια και να έχει για το Παρελθόν, χρέος της έχει να αποτυπώσει το Πέρασμα της στο Παρόν, για να μην περάσει Απαρατήρητη...

1. Κυβέρνηση. Ορισμός.

Ο όρος είναι συνδεδεμένος με τις τυπικές και θεσμικές διαδικασίες που λειτουργούν σε Εθνικό επίπεδο με στόχο την διατήρηση της Δημόσιας Τάξης και την διευκόλυνση της συλλογικής δράσης.

Οι βασικές λειτουργίες της Κυβέρνησης είναι:

- α. Να παράγει Νόμους (Νομοθετική)**
- β. Να επιβάλλει Νόμους. (Εκτελεστική)**
- γ. Να ερμηνεύει Νόμους. (Δικαστική)**

Οι πιέσεις που παρήγαγε ο αυξημένος παγκόσμιος ανταγωνισμός και η ανάγκη ανάπτυξης πιο αποτελεσματικών και αποδοτικών μέσων άσκησης δημόσιας πολιτικής καθώς και παροχή δημόσιων υπηρεσιών είναι οι λόγοι που οδήγησαν στην στροφή από την Κυβέρνηση στην «Διακυβέρνηση».

2. Διακυβέρνηση. Ορισμός.

Αντανακλά το γεγονός ότι, καθώς η κοινωνία έγινε πιο περίπλοκη και ρευστή, χρειάστηκε να επινοηθούν νέοι τρόποι Κυβέρνησης με μικρότερη εξάρτηση από ιεραρχικούς κρατικούς θεσμούς, λύνοντας έτσι την διάκριση κράτους-κοινωνίας.

Στην Πολιτική, «την στροφή στην Διακυβέρνηση» μαρτυρούν ποικίλες τάσεις όπως: Η αυξανόμενη τάση χρηματοδότησης δημόσιων προγραμμάτων από ιδιωτικές επενδύσεις, η «Επανενοποίηση» της Κυβέρνησης, μέσω της στροφής από την παροχή απευθείας υπηρεσιών σε ένα ρόλο «αρωγού» ή «ρυθμιστή», η αυξανόμενη χρήση ημικυβερνητικών και ιδιωτικών

οργανισμών για την παροχή δημόσιων υπηρεσιών και η άνοδο της «Νέας Δημόσιας Διοίκησης», με την οποία υιοθετήθηκαν από την Κυβέρνηση τεχνικές διοίκησης του ιδιωτικού τομέα.

A. Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση. Ορισμός.

Είναι μία περίπλοκη πολιτική διαδικασία η οποία εμπλέκει, υπό-εθνικά, εθνικά και υπερεθνικά επίπεδα, κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς φορείς.

Το κράτος δεχόμενο την πίεση για αποκέντρωση εφαρμόζει την μεταφορά αρμοδιοτήτων από εθνικά ή κεντρικά σώματα σε τοπικό ή κοινοτικό επίπεδο. Παράδειγμα αποτελεί η Ευρωπαϊκή Ένωση στην οποία οι φυγοκεντρικές πιέσεις στο εσωτερικό της οδήγησαν στην ιδέα μιας «Ευρώπης των Περιφερειών». Αυτό σημαίνει ότι οι Περιφερειακές θεσμικές ομάδες επιδιώκουν όλο και περισσότερο άμεση πρόσβαση στα Σώματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρακάμπτοντας με αυτό τον τρόπο τις Εθνικές Κυβερνήσεις.

Αυτό στηρίχθηκε στο γεγονός ότι αφενός η Διακυβέρνηση είναι όρος ευρύτερος της Κυβέρνησης και υπό αυτό το πλαίσιο αναφέρεται στους ποικίλους τρόπους μέσω των οποίων ρυθμίζεται η κοινωνική ζωή και αφετέρου οι κυρίαρχοι τρόποι συνοπτικά μέσω των οποίων ασκείται αυτή είναι οι αγορές, οι ιεραρχίες και τα δίκτυα.

Το γεγονός αυτό οδήγησε σε μοντέλα Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης που περιλαμβάνουν υπο-κρατικά, κρατικά και υπέρ-κρατικά σώματα τα οποία δύσκολα υπάγονται στην παραδοσιακή ιδέα του Κράτους.

Β. Περιφερειακή Διακυβέρνηση

Ο θεσμός της Περιφέρειας κατείχε εδώ εξέχοντα ρόλο καθώς τίθεται ως συνδετικός κρίκος μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης και της πολιτικής παρέμβασης. (Morgan 1997, Storper 1997).

Με βάση τον ορισμό της Αποκέντρωσης (Διευκρίνιση της τοπικής αυτονομίας μέσω της μεταφοράς εξουσιών και αρμοδιοτήτων από τα εθνικά σώματα), προκύπτει ότι η Περιφερειακή Διακυβέρνηση ενισχύει τις αρμοδιότητες της περιφέρειας σε επίπεδο πολιτικού συντονισμού και λήψης αποφάσεων.

Ακολουθώντας τον J.S.Mill οι συνταγματικές αρχές συνήθως εκθειάζουν την Τοπική Αυτοδιοίκηση θεωρώντας την, αφενός βαθμίδα ελέγχου της κεντρικής εξουσίας και αφετέρου μέσω διεύρυνσης της λαϊκής συμμετοχής και συνεπώς της πολιτικής διαπαιδαγώγησης.

Αυτός ο εκσυγχρονισμός λοιπόν συμβάλλει πλέον στην ενεργό δραστηριοποίηση των περιφερειών για την προώθηση της καινοτομίας, στο πλαίσιο του διεθνούς ανταγωνιστικού περιβάλλοντος, με στόχο την ανάδειξη και την καλλιέργεια « ειδικών» πλεονεκτημάτων» για την επίτευξη θετικών οικονομικών και κοινωνικών αποτελεσμάτων.

Από τα προαναφερθέντα γίνεται κατανοητός ο κομβικός ρόλος της καινοτομίας για την Περιφερειακή ανάπτυξη, καθώς συμβάλλει στην βελτίωση του αλληλοσυσχετισμού μεταξύ τεχνολογίας, ιδιωτικών φορέων και περιφερειακών θεσμών, προσβλέποντας στην προώθηση των νέων τεχνολογιών και τον εμπλουτισμό των αντίστοιχων δεξιοτήτων. (Morgan 1997).

Αυτή η μορφή της «αυτό αυτοδιοίκησης- αυτοδιαχείρισης (self-steering)» αγγίζει τις αρχές της Ελεύθερης βούλησης και της άτυπης θεσμοθέτησης και ενσωμάτωσης της διατομεακής συνεργασίας μεταξύ πολιτιστικών μορφών, διοίκησης πολιτών και οικονομικών εταιρειών.

Υπό το πρίσμα της θεώρησης αυτής η Περιφερειακή Διακυβέρνηση προσβλέπει στην ενεργό και συλλογική συμμετοχή των πολιτών στην πολιτική διαδικασία, που έχει ως στόχο, στην περίπτωση αυτή, την ενίσχυση των αναπτυξιακών προοπτικών για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής τους. (Ben-I et al 2000, Knieling 2012).

Ιστορικά βασικό στοιχείο των μεταρρυθμίσεων Defferre στην Γαλλία ήταν το πέρασμα από την διοικητική αποκέντρωση στη νομοθετική μετάβαση εξουσιών. Ως μέρος μιας στρατηγικής « λειτουργικής περιφερειοποίησης» δημιουργήθηκαν το 1972, εικοσιδύο περιφερειακά δημόσια- σώματα με στόχο την βελτίωση του διοικητικού συντονισμού, των πολιτικών επενδύσεων και των αποφάσεων σχεδιασμού.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση από τα τέλη της δεκαετίας του '80 (εμφάνιση της ιδέας μιας «Ευρώπης των Περιφερειών») τα περιφερειακά και επαρχιακά επίπεδα αυτοδιοίκησης επωφελήθηκαν από την άμεση χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης και επεδίωξαν αφενός την άμεση εκπροσώπησή τους στις Βρυξέλλες και αφετέρου την ανάμειξή τους στον οικονομικό σχεδιασμό και την ανάπτυξη των υποδομών.

(Bok, D. ,2001)
(Brint, M.,1991)
(Dunleavy, P. & Leary B. O. ,1987)
(Hamilton A., Madison J., Jay J. ,1787-1789)
(Held, D. & McGrew A. ,2000)
(McCormick J 2002)
(Norton, A., 1994)
(Pierre, J & Peters B. Guy, 2000)
(Pye, L. W.,1964)

(Πλάτωνας, *Πολιτικός*)
(Πλάτωνας, *Νόμοι*)
(Λάβδας Κ. Α., 2004)
(Λάβδας Κ. Α., 2001)
(Κοντογιώργης, Γ. , 2003)
(Αριστοτέλης, *Ηθικά Νικομάχεια*)

A/RES/2561(XXIV)

3. Βιώσιμη Ανάπτυξη

Εδράζεται σε τρεις (3) κυρίως πυλώνες:

- **Περιβαλλοντικό,**
- **Οικονομικό,**
- **Κοινωνικό.**

Κύριος στόχος της η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ανθρώπων με σεβασμό στο Περιβάλλον. Για την επίτευξη της με τον καλύτερο δυνατό τρόπο απαραίτητο είναι το κατάλληλο μοντέλο Διακυβέρνησης, το οποίο θα καλύπτει ένα ευρύ φάσμα και θα συντονίζει μία ολόκληρη διαδικασία πολιτικής πρακτικής. Οι Διεθνείς Οργανισμοί και η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτυπώνουν με σαφή τρόπο στις θέσεις τους την σημασία της τόσο για την Οικονομική Πρόοδο και Ανάπτυξη όσο και για την Κοινωνική Συνοχή.

4. Περιφερειακή Ανάπτυξη

Ορισμός. Η Διακυβέρνηση ως γενικότερο σύνολο που επηρεάζεται από διάφορους δρώντες, έχει ως καθήκον και στόχο την ανάδειξη του ενεργού και παραγωγικού τους ρόλου. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η Περιφέρεια ως αποκεντρωμένη διοικητική δομή - παρέχει σε επίπεδο αρμοδιοτήτων την δυνατότητα - με άμεσο τρόπο - παρέμβασης και λύσης των τοπικών προβλημάτων. Η Ανάπτυξη της Περιφέρειας επομένως συμπλέει με την Βιώσιμη.

Για να επιτευχθούν οι σκοποί και ο στόχος της Περιφέρειας όμως θα πρέπει ένας φορέας - η Τοπική Αυτοδιοίκηση - να διαθέτει την κατάλληλη δικαιοδοσία καθώς και τις επιμέρους οικονομικές δυνατότητες. Έτσι η Περιφέρεια επιτυγχάνει την διεκδίκηση ευρωπαϊκών και εθνικών πόρων καθώς και την δημιουργία ευρύτερων συστημάτων που ενθαρρύνουν την Καινοτομία, την Έρευνα και την Επιχειρηματικότητα. Η επιμόρφωση των στελεχών της επίσης καθώς και των απλών πολιτών είναι αναγκαία για την

προστασία του Περιβάλλοντος την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων με ωφέλιμο για την οικονομία τρόπο την ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων και εν τέλει την λειτουργία της Περιφέρειας με προφανή θετικά αποτελέσματα για το κοινωνικό σύνολο.

5. Περιβάλλον - Βιωσιμότητα.

φωτογραφία Νο.1

Ο Παρθενώνας (5^{ος} πχ αιώνας)

Πηγή : [http://2.bp.blogspot.com/-](http://2.bp.blogspot.com/-uYwT3u96lkw/Um7taj65NEI/AAAAAAAAAGUc/IoikpILPA88/s1600/61.jpg)

[uYwT3u96lkw/Um7taj65NEI/AAAAAAAAAGUc/IoikpILPA88/s1600/61.jpg](http://2.bp.blogspot.com/-uYwT3u96lkw/Um7taj65NEI/AAAAAAAAAGUc/IoikpILPA88/s1600/61.jpg)

Η έννοια της Βιωσιμότητας έχει ως αφετηρία την δεκαετία του 1960, στην κατάρτιση του θεωρητικού της πλαισίου, το οποίο ολοκληρώθηκε από την “ομάδα της Ρώμης” το 1972. Την δεκαετία του ‘90 το ενδιαφέρον των Διεθνών Οργανισμών στράφηκε στην Βιώσιμη Ανάπτυξη με έντονη την ανάγκη για συνεργασία σε υπερεθνικό (ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο).

1992. Σύσταση της Επιτροπής για την Βιώσιμη Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών [(UNCSD), Διάσκεψη του Ρίο].

1992. Συνθήκη του Μάαστριχτ, άρθρο 2, προβλέπει “την προαγωγή της ισόρροπης και αρμονικής ανάπτυξης με σκοπό την οικονομική και

κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών” .

2000. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με την “Στρατηγική της Λισαβόνας” θέτει ως στόχο στην παράγραφο 5 “...να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, η ανταγωνιστικότερη και η δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη συνοχή”.

Στις μέρες μας οι έννοιες της Βιώσιμης Ανάπτυξης και της Βιωσιμότητας εκλαμβάνονται ως ταυτόσημες.

Περιβάλλον- Environment

Η λέξη προέρχεται από το λατινικό *virare*= γυρίζω, περικυκλώνω και σημαίνει το σύνολο των φυσικών, βιολογικών, κλιματικών, χημικών, γεωγραφικών αλλά και πολιτιστικών συνθηκών και αγαθών, στο πλαίσιο των οποίων αναπτύσσονται και διαβιούν, όλοι οι ζώντες οργανισμοί. Διακρίνεται σε Φυσικό και σε Ανθρωπογενές.

Ως **Φυσικό** ορίζεται το Περιβάλλον που είναι δεδομένο από την Φύση και τον προσδιορισμένο από αυτήν γενικότερο χώρο. Περιλαμβάνει τις εξής κατηγορίες φυσικών πόρων:

- **Το ολοκληρωμένο φυσικό απόθεμα.**
- **Τα εθνικά πάτρια εδάφη.**
- **Τα φυσικά μνημεία.**
- **Τις περιοχές διαχείρισης ειδών.**
- **Τα χερσαία και θαλάσσια προστατευόμενα τοπία.**
- **Τις προστατευόμενες περιοχές, με διαρκή και βιώσιμη χρήση φυσικών πόρων.**

Επίσης το Φυσικό Περιβάλλον αποτελείται από το σύνολο της γήινης και θαλάσσιας βιοποικιλότητας και των επιμέρους οικοσυστημάτων που αναπτύσσονται μέσα σε αυτήν και κατ’ επέκταση την αποτελούν. Αναγκαιότητα της παραπάνω κατηγοριοποίησης παραμένει η ορθολογική διαχείριση όλων των θεωρούμενων ως φυσικών πόρων, στοιχείων του πλανήτη.

Περιβαλλοντική Προστασία. Αφορά αποκλειστικά την πρόληψη, μείωση και την καταστολή της υποβάθμισης του Φυσικού Περιβάλλοντος με

αποκλειστικό σκοπό και στόχο την εξασφάλιση και διατήρηση της ζωής στον πλανήτη.

Περιβαλλοντικά Προβλήματα. Αιτία της εμφάνισής τους η ξέφρενη οικονομική ανάπτυξη εναντίον της περιβαλλοντικής προστασίας. Αυτά είναι:

Η αλλαγή που οφείλεται στην ανεξέλεγκτη απελευθέρωση στην ατμόσφαιρα αερίων διοξειδίου του άνθρακα. (Φαινόμενο του Θερμοκηπίου). Οι επιπτώσεις της τεράστιες, στις τροφές, το νερό, τα θαλάσσια ύδατα με κίνδυνο εξαφάνισης πολλών ειδών και, της βιοποικιλότητας αλλά και την μορφή καταβύθισης εδαφών, ακόμα και μικρών νησιωτικών περιοχών (π.χ. Νησιωτικά κράτη του Ειρηνικού). Καθώς και στην οικονομία, την κοινωνική εξέλιξη των λαών γενικότερα καθώς και στην Αειφόρο Ανάπτυξη, με τα ακραία καιρικά φαινόμενα και τις απότομες αλλαγές των κλιματικών συνθηκών.

Η αραίωση της στιβάδας του Όζοντος. Πρόκειται για την έκκληση στον αέρα ουσιών του τύπου των χλωροφθορανθράκων. Αυτοί απαντώνται συνήθως με την μορφή των προωθητικών αερίων στα διάφορα σπρέι καθώς και στο φρέον των ψυγείων. Η καταστροφή τους ανυπολόγιστη καθώς το Όζον είναι το μοναδικό ουσιαστικά φίλτρο του Πλανήτη κατά των υπεριωδών ακτίνων. Επιπτώσεις από αυτό: Σοβαρές επιδερμικές κυρίως ασθένειες.

Η ρύπανση των θαλασσών και των ωκεανών καθώς και των παράκτιων ζωνών, με έμφαση στις νησιωτικές κυρίως περιοχές, οι οποίες θεωρούνται και οι πλέον ευάλωτες.

Η απόρριψη τοξικών και χημικών ουσιών ως αποβλήτων. Οι ουσίες αυτές είναι εξαιρετικά επικίνδυνες, προκαλούν ασθένειες και μπορούν να οδηγήσουν ακόμα και στον θάνατο.

Η εξαφάνιση των δασικών εκτάσεων και των ειδών. Η αποδάσωση του Πλανήτη έχει σοβαρότατες επιπτώσεις στον τομέα της Βιώσιμης Ανάπτυξης και αρνητικές επιπτώσεις στη ζωή, με έμφαση στους αυτόχθονες πληθυσμούς που αναγκάζονται να εγκαταλείψουν ακόμα και τις εστίες τους. Ο συνδυασμός εξαφάνισης και κλιματικής αλλαγής έχει ως αποτέλεσμα την ερημοποίηση και την διάβρωση των εδαφών.

Τελευταίο στη σειρά πρόβλημα, η ατμοσφαιρική μόλυνση που οφείλεται στην αύξηση των εκπομπών αερίων. Έχει επιπτώσεις στους πληθυσμούς και τα αγαθά τους, στο φυσικό κεφάλαιο αλλά και στην

οικονομία των χωρών που πλήττονται.

Δεύτερη κατηγορία Περιβάλλοντος: το Ανθρωπογενές

Περιλαμβάνει ότι δεν έχει δημιουργηθεί από την Φύση, αλλά από τον ίδιο τον άνθρωπο, στο πλαίσιο ικανοποίησης των αστικών του αναγκών, αλλά και των πολιτιστικών και αισθηματικών αξιών του. Επίσης περιλαμβάνει όλες τις δράσεις του Ανθρώπου που αφορούν άμεσα την Φύση, όπως ανάπτυξη παραλιών, τεχνητές λίμνες, γέφυρες αλλά και καλλιεργημένα δάση.

Το Ανθρωπογενές Περιβάλλον βρίσκεται σε άμεση σχέση με το Φυσικό καθώς και σε πλήρη αρμονία με αυτό, ολοκληρώνοντας συμπληρωματικά την γενικότερη έννοια του Όρου.

Συμπεράσματα.

Η Βιομηχανοποίηση, κλειδί της οικονομικής ανάπτυξης και ανόδου και ουσιαστικός παράγοντας της Ποιότητας Ζωής δεν θα πρέπει να ασκείται με τίμημα την υποβάθμιση της φυσικής κατάστασης του πλανήτη, που αντανακλάται στον ίδιο τον άνθρωπο.

Στο Ανθρωπογενές Περιβάλλον περιλαμβάνονται οι οικισμοί, οι πόλεις καθώς και όλα τα πολιτιστικά διαχρονικής αξίας μνημεία. Σε κάθε περίπτωση η αλληλεπίδραση του Φυσικού με το Ανθρωπογενές Περιβάλλον είναι και πρέπει να θεωρείται δεδομένη, με σκοπό την εξασφάλιση της οικονομικής ισορροπίας, της διατήρησης της Ποιότητας Ζωής καθώς και της ανάδειξης των πολιτιστικών αξιών του Ανθρώπου

6. Αειφόρος Ανάπτυξη.

Είναι η Ανάπτυξη εκείνη που ικανοποιεί τις ανάγκες του “σήμερα” χωρίς να δεσμεύει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να “απαντήσουν” στις δικές τους ανάγκες.

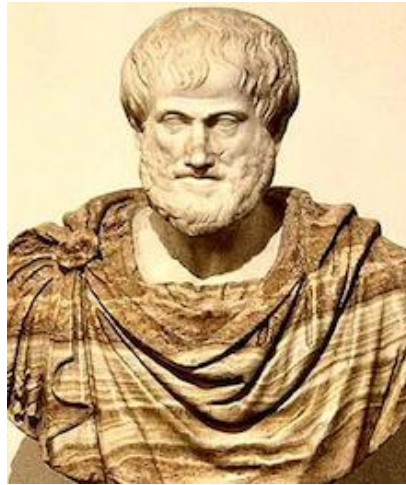
Θεωρητικά βασίζεται σε τρεις εννοιολογικούς πυλώνες:

- **της Οικονομίας,**
- **της Κοινωνίας και**
- **του Περιβάλλοντος.**

Αναδεικνύει το γεγονός ότι παρά τα σημαντικά επιτεύγματα της Ανθρωπότητας στην παγκόσμια ειρήνη, την κοινωνική δικαιοσύνη και την δημοκρατία υπάρχουν και αρνητικές επιπτώσεις όπως η μόλυνση του περιβάλλοντος, η ανισότητα των κρατών, η παγκόσμια διανομή τόσο των φυσικών πόρων όσο και των δικαιωμάτων στην ανάπτυξη.

Σημείο - σταθμός για την Αειφόρο Ανάπτυξη είναι η σύνδεσή της με την Ε.Κ.Ε. [Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη]. Στηρίζεται η σύνδεση αυτή στην εμπορική ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις τοπικές αγορές καθώς και στην εξαγωγή καλών πρακτικών με στόχο την επιρροή του διεθνούς αναπτυξιακού και εμπορικού πλαισίου.

7. Ιστορικό Πλαίσιο της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

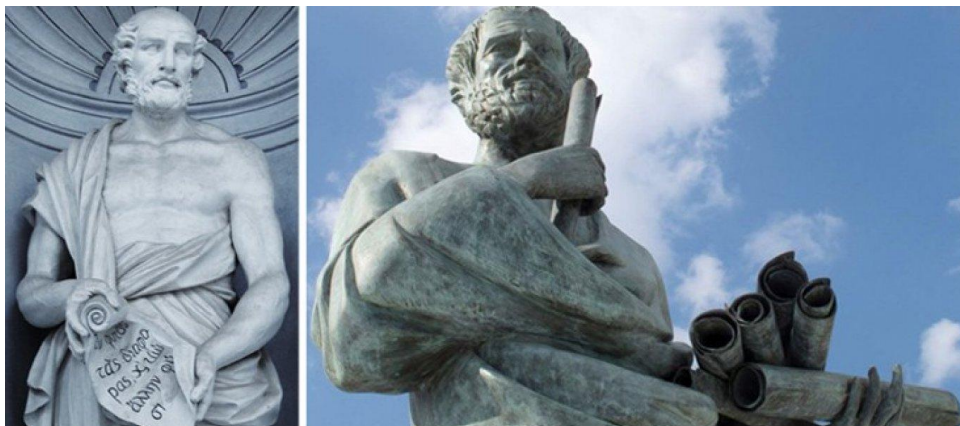

Φωτογραφία Νο.2

Ο Αριστοτέλης ο πατέρας του Περιβάλλοντος

Πηγή: : <http://antifono.gr/portal/images/stories/Philosophy/Aristotelis.jpg>

Ο Αριστοτέλης κάνει ρόλο στα “Πολιτικά” του για τη Αρχή της Βιωσιμότητας, προβάλλοντας το τρίπτυχο: Άνθρωπος - Περιβάλλον - Ανάπτυξη. Η Ελληνίδα “Πόλις” συσχετίζει απόλυτα την κοινωνική πρόοδο και την ευημερία των πολιτών της, με την εξασφάλιση της απολαβής των κατάλληλων, όσο και απαραίτητων συνθηκών που προάγουν την ποιότητα ζωής, το “ευ ζην”. Μέσα από την πορεία των αιώνων λοιπόν διαφάνηκε η αναγκαιότητα δημιουργίας ενός πλαισίου διαμόρφωσης και κατοχύρωσης βασικών αρχών του Περιβάλλοντος, στο οποίο μέσα από μία πολιτική προσέγγιση - αναβαθμισμένο ρόλο κατέχει ο **Άνθρωπος**.

Φωτογραφία Νο.3

Θεόφραστος ο πατέρας της Οικολογίας.

https://www.pronews.gr/sites/default/files/styles/full/public/article/2017/2/20/theofgorastooesf1_0.jpg?itok=c5dQBbqB

8. Κανονιστικό Πλαίσιο της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Απόφαση από τα Ηνωμένα Έθνη για την Προστασία του Περιβάλλοντος διεθνώς Πρώτη UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development), Γενεύη 1964.

Πρόταση των νεοσσών της Διεθνούς Κοινότητας για την ανάπτυξη των Κανόνων του Διεθνούς Δικαίου για το Περιβάλλον, αρχής γενομένης από το χώρο του Δικαίου της Θάλασσας, αλλά και πρόταση επίσης για την δημιουργία και εφαρμογή Δικαίου της Ανάπτυξης.

Φωτογραφία Νο.4

Arrid Pardo. Ο Πατέρας της Κοινής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας.

http://legal.un.org/avl/images/ha/uncls/intro_note2.jpg

Πρόταση του Μαλτέζου πρέσβη Arrid Pardo σχετικά με την ανακήρυξη σε Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας των φυσικών πόρων του βυθού, των θαλασσών και των ωκεανών, έξω από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας των κρατών.

Σύγκλιση υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών μιας πρώτης Διεθνούς Γενικής Συνδιάσκεψης για το “Ανθρώπινο Περιβάλλον”, 13-12-1967.

Σύσταση υπό τα Ηνωμένα Έθνη στις 15-12-1969 μιας Προπαρασκευαστικής Επιτροπής με στόχο την καταγραφή περιβαλλοντικών πολιτικών στο πλαίσιο της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Είκοσι επτά κράτη συμμετείχαν στην Επιτροπή αυτή. Αυτά είναι : Αργεντινή, Βραζιλία, Καναδάς, Κύπρος, Κόστα-Ρίκα, ΗΠΑ, Γαλλία, Γκάνα, Γουινέα, Ινδία, Ιράν, Ιταλία, Τζαμάικα, Ιαπωνία, Μαυρίκιος, Μεξικό, Νιγηρία, Ολλανδία, Ηνωμένη Αραβική Δημοκρατία, Ηνωμένο Βασίλειο, Σιγκαπούρη, Σουηδία, Τσεχοσλοβακία, Τόγκο, Σοβιετική Ένωση, Γιουγκοσλαβία, Ζάμπια.

Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης, 5 Ιουνίου 1972

Φωτογραφία Νο.5

Πανοραμική εικόνα από την έναρξη της Συνδιάσκεψης της Στοκχόλμης

Πηγή:http://www.environmentandsociety.org/sites/default/files/styles/esp_image_large/public/stockholm72-opening.jpg

Στο εισαγωγικό της μέρος, η Διακήρυξη επιχειρεί αρχικά την ανάδειξη της σχέσης ανάμεσα στο Περιβάλλον και τον Άνθρωπο.

Στην συνέχεια ακολουθεί ένα εκτεταμένο Προοίμιο και 26 Αρχές, τα οποία αποτελούν το κείμενο της Διακήρυξης για το Ανθρώπινο Περιβάλλον των Ηνωμένων Εθνών.

Η πρώτη Αρχή της Διακήρυξης αναφέρεται στην αναγνώριση και υποστήριξη ενός δικαιώματος της λεγόμενης Τρίτης Γενιάς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Τα άλλα τρία συλλογικά δικαιώματα της Τρίτης Γενιάς είναι : Το Δικαίωμα στην Ανάπτυξη, το Δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινή Κληρονομία της Ανθρωπότητας και τέλος το Δικαίωμα στην Ειρήνη. Πηγή:Vasak Karel, “A 30 years Struggle”.) που αφορούν στη απολαβή ενός Περιβάλλοντος υγιούς και αρμονικού για όλους.

Οι 2, 3, 4 και 5 Αρχές, στην προστασία και διαχείριση του Περιβάλλοντος στο σύνολό του, συμπεριλαμβανομένων και των υπό εξαφάνιση ειδών. Ιδιαίτερως η 5η Αρχή αναφέρεται στο μοίρασμα των μη ανανεώσιμων πηγών και όχι στην εξάντληση τους.

Στην ίδια περίπτωση λογική κινούνται οι επόμενες Αρχές έως και την 14η με έμφαση στην άμεση οικονομική ενίσχυση και βοήθεια των αναπτυσσόμενων χωρών ώστε να ασχοληθούν και εκείνες αποτελεσματικά με την περιβαλλοντική προστασία.

Η 15η Αρχή αναφέρεται στις ορθολογικές πολιτικές πρακτικές που πρέπει να εφαρμόζονται κυρίως στα αστικά κέντρα ώστε να αποφεύγονται οι δυσμενείς επιδράσεις στο περιβάλλον και με αυτό τον τρόπο να επιτυγχάνονται τα καλύτερα δυνατά, κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά οφέλη για όλους.

Οι 16η και 17η Αρχές λειτουργούν συνδυαστικά και αναφέρονται στον ρόλο του σχεδιασμού ορθολογικών πολιτικών πρακτικών για το Περιβάλλον, τον οποίο προτείνουν ότι πρέπει να αναλάβουν κατάλληλοι εθνικοί οργανισμοί.

Οι Αρχές 18, 19, 20 εκθειάζουν την συμπεριφορά στην περιβαλλοντική προστασία, της Επιστήμης και της Τεχνολογίας.

Η 21η Αρχή αναφέρεται στην εξεύρεση λύσεων για την αποκατάσταση των περιβαλλοντικών ζητημάτων, η οποία θα πρέπει να στηρίζεται σε κατάλληλες πολιτικές εκπαίδευσης, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, σε συνδυασμό με την επιστημονική έρευνα.

Οι 22η και 23η Αρχές τονίζουν την αναγκαιότητα οι ανωτέρω προδιαγραφές, να είναι σύμφωνες με τις επιταγές του Διεθνούς Δικαίου αλλά και του Δικαίου του Περιβάλλοντος και κυρίως των βασικών αρχών Του που αφορούν την Ευθύνη και την Αποζημίωση.

Οι 24η και 25η Αρχές αναφέρονται στην κατάλληλη συνεργασία των κρατών μέσω διμερών και πολυμερών συμφωνιών και ρυθμίσεων με παράλληλη αναγνώριση της σημασίας του ρόλου των διεθνών οργανισμών σε επίπεδο κυρίως συντονιστικό,

Η 26η Αρχή τέλος, αναφέρεται στην καταστροφική επίδραση των ατομικών και των μαζικής καταστροφής όπλων, για το Περιβάλλον. Στην συνέχεια καλεί όλα τα κράτη να αγωνιστούν για τον περιορισμό αρχικά και στη συνέχεια την πλήρη κατάργησή τους.

Συνέχεια της Διακήρυξης της Στοκχόλμης αποτελεί η προσπάθεια Εφαρμογής των Αρχών της, μέσω ενός αναλυτικού Προγράμματος Δράσης (Stockholm Action Plan). Το κείμενο του Προγράμματος περιλαμβάνει την

καταγραφή και την κατηγοριοποίηση 109 Συστάσεων(Recommendations) διαιρεμένων σε τρεις (3) μεγάλες Ενότητες σχετικά με το Περιβάλλον, που αφορούν στην Παρακολούθηση, την Διαχείριση και την Στήριξη του.

Οι τρεις προαναφερθείς ενότητες επεξηγούνται περαιτέρω με αναλυτικότερες θεματικές σειρές που αφορούν:

α) Τους Φυσικούς Πόρους (με επίκεντρο την προστασία της άγριας ζωής)

β) Τους Υδάτινους Πόρους (με έμφαση στο θαλάσσιο περιβάλλον και το οικοσύστημα του).

γ) Την Γεωργία.

δ) Τους Ενεργειακούς Πόρους αλλά και την Προστασία των Δασών, των Υδρόβιων οργανισμών καθώς και γενικότερα στην διατήρηση των γενετικών πόρων.

(Πηγή: 21η Συνεδρίαση, Στοκχόλμη 1972) , (A/RES/2994(XXVII) , 15-12-1972)

Η Διακήρυξη της Στοκχόλμης αποτελεί για την εποχή της, το πλέον σημαντικό Διεθνές Κείμενο που αφορά στην Προστασία του Περιβάλλοντος.

Αναγνωρίζει επίσης την κορυφαία σημασία της Διάσωσης του φροντίζοντας ώστε η οποία Περιβαλλοντική Πολιτική να μην αντιμάχεται την Ανάπτυξη.

Με την Σύγκλιση της, έδωσε την έναρξη των διεθνών συζητήσεων επί του συνόλου των Περιβαλλοντικών θεμάτων.

Τέλος με το Πρόγραμμα Δράσης της εξυπηρέτησε τους εξής σκοπούς:

α) Ο ΟΗΕ σταδιακά άρχισε να απομακρύνεται από την πρακτική των απλών Διακηρύξεων με την μορφή Ευχολογίων.

β) Επετεύχθη η θεσμική αναβάθμιση των διαχειριστικού περιεχομένου κειμένων με αποκορύφωμα το εξαιρετικό κείμενο “Οδηγός” , που υιοθέτησε η Συνδιάσκεψη στο Ρίο, το 1992, και αφορά την γνωστή Agenda.

(Despa, M. ,1980)
(Dessler A., Parson E. 2006)
(Nikolopoulou A. , Taisha A. , Farid M. , 2010)
(Rowlands H. ,1995)
(Πλατιάς Χ., 2016)
(Μποτετζάγιας Ι., 2010)
(Cameron J., Abouchar J., 1991),
(Collins, M., R. Knutti, .., 2013).
(A/RES/2994(XXVII))

9. Ελσίνκι, 1975

Πρόκειται για μία σημαντική πολιτική πρωτοβουλία για την Ασφάλεια και την Συνεργασία στην Ευρώπη, στο πλαίσιο κυρίως του διπολισμού που είχε αναπτυχθεί μεταπολεμικά.

Σύνταξη του κειμένου: “Συνεργασία στους τομείς της Οικονομίας, της Επιστήμης, των Τεχνικών και του Περιβάλλοντος”.

Στην Εισαγωγή του γίνεται λόγος για τέσσερις βασικές προτεραιότητες:

α) Η πρώτη αφορά τη λήψη μέτρων για την προστασία της Φύσης και των Πόρων τη, μέσω Διεθνούς Συνεργασίας.

β) Η δεύτερη προτείνει μέτρα περιορισμού των πιθανοτήτων πρόκλησης περιβαλλοντικής βλάβης σε εδάφη γειτονικών κρατών.

γ) Η τρίτη αφορά στην υιοθέτηση και προαγωγή κατάλληλων κρατικών πολιτικών για το Περιβάλλον, μέσω της αρχής της Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης των ατόμων με έμφαση στην νεολαία. Τέλος η

δ) Τετάρτη επιβεβαιώνει την πεποίθηση των κρατών για την αναγκαιότητα συμφιλίωσης της οικονομικής ανάπτυξης και της τεχνολογικής προόδου με την περιβαλλοντική προστασία.

Στην Τελική Πράξη του κειμένου αυτού αναλύονται οι ειδικότεροι στόχοι της Συνεργασίας ανάμεσα στα υπογράφοντα κράτη, δίνοντας έμφαση στην εξεύρεση και μελέτη λύσεων για τα περιβαλλοντικά προβλήματα με προτεραιότητα στα ζητήματα διασυννοριακής ρύπανσης και ορθολογικής χρήσης των φυσικών πόρων.

Στην συνέχεια αναλύονται διεξοδικά οι τομείς της συνεργασίας των κρατών κυρίως στους τομείς της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, της προστασίας των θαλασσών, των ωκεανών και ιδιαιτέρως της Μεσογείου, στην ασφαλή χρήση της γης, στην διατήρηση των σπάνιων ειδών της χλωρίδας και της πανίδας και τέλος στην βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών στις κατοικημένες περιοχές και την εξασφάλιση κατάλληλων χώρων εργασίας.

Συμπεράσματα

Η Διάσκεψη στο Ελσίνκι ενεργοποίησε όλους τους άμεσους ή έμμεσους θεσμούς, συμπεριλαμβανομένων των οργανισμών και των επιχειρήσεων, αποσκοπώντας στη σωστή Διαχείριση, Προστασία και Βελτίωση του Περιβάλλοντος.

Πηγή: **Τελική Πράξη του Ελσίνκι (1975)**. Απόσπασμα από την επίσημη ελληνική μετάφραση του Υπουργείου Εξωτερικών.

10. Η Συνδιάσκεψη στο Ρίο, 1992

Φωτογραφία No.6

Επίσημη έναρξη της Συνδιάσκεψης του Ρίο (1992)

<http://legal.un.org/avl/images/ha/ccc/04-l.jpg>

Προηγήθηκε αυτής η **Συνδιάσκεψη του Μοντέγκο Μπαίου** (Montego Bay, 1982, <https://europa.eu/capacity4dev/public-environment-climate/document/united-nations-convention-law-sea-montego-bay-1982>) για το Δίκαιο της Θάλασσας. Το αποτέλεσμα της ήταν η δρομολόγηση

σημαντικών ρυθμίσεων - που είχαν ως βάση την συνεργασία των κρατών- για την αντιμετώπιση της θαλάσσιας και ωκεάνιας ρύπανσης. **Tou Montego Bay** είχαν προηγηθεί:

α) η **Παγκόσμια Διακήρυξη για την Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας**, που αφορούσε τους φυσικούς πόρους του βυθού των θαλασσών και των ωκεανών, έξω από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας (A/RES 2749, 14-12-1970) και

β) η **Απόφαση για την σύγκληση της Τρίτης Συνδιάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας** (A/RES 2750, 14-12-1970).

Στο Ρίο, το 1992 έγινε η πλέον προωθημένη και ταυτόχρονα δημιουργική προσέγγιση προσπάθειας αντιμετώπισης του παγκόσμιου περιβαλλοντικού προβλήματος. Οργανώθηκε **Προπαρασκευαστική Επιτροπή** για αυτό, (**UNCED - United Nations Conference on Environment and Development**). Στην επιτροπή αυτή κλήθηκαν να συμμετέχουν επίσης οι εκπρόσωποι όλων των **Ειδικευμένων Οργανισμών του Συστήματος ΟΗΕ** εξασφαλίζοντας έτσι μία εντυπωσιακή ενεργοποίηση της Διεθνούς Κοινότητας. Λόγω του αριθμού των μελών της έγινε γνωστή και ως **“The 92 Process”**.

11. “Το Κοινό μας Μέλλον”

Φωτογραφία No.7

Gro Harlem Brundtland

<https://www.globalresearch.ca/wp-content/uploads/2017/11/11475-brundtland-ap-300x237.jpg>

Πρόκειται για τον τίτλο μιας Έκθεσης που κατέθεσε η Πρόεδρος της «**Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη**», **Gro Harlem Brundtland**, η οποία είναι και μέχρι σήμερα γνωστή ως **“Έκθεση**

Brundtland". (A/RES 38/161/1983).

Η παραπάνω Επιτροπή συστάθηκε έπειτα από απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, με παγκόσμιο χαρακτήρα, **στις 19 Δεκεμβρίου 1983**. Τα 23 μέλη της εργάστηκαν τέσσερα χρόνια και παρουσίασαν ένα ιστορικό πολυσέλιδο κείμενο, το οποίο απετέλεσε την βάση που υιοθέτησε η Συνδιάσκεψη στο Ρίο, το 1992, **για να εκπονήσει το Πρόγραμμα Δράσης της για τον 21ο Αιώνα, την γνωστή: "Agenda 21"**.

Η Έκθεση αποτελείται από τα εξής μέρη:

- 1. Ένα εκτεταμένο "Αντί Προλόγου"** κείμενο της Προέδρου της Επιτροπής. Η γνωστή και προαναφερθείσα **"Έκθεση Brundtland"**.
- 2. Μία Εισαγωγή** στην οποία γίνεται προσπάθεια από την Επιτροπή να ελέγξει τα Περιβαλλοντικά ζητήματα μέσα από την αρχική καταγραφή τους, την αλληλεξάρτηση τους και την απόλυτη σχέση τους με το φαινόμενο της Βιώσιμη Ανάπτυξης.
- 3. Ένα Πρώτο Μέρος.** Είναι αφιερωμένο στις τρεις αναγκαίες προϋποθέσεις, τις οποίες τα κράτη θα πρέπει να δεχτούν και να ακολουθήσουν, για την Προστασία του Περιβάλλοντος. Αυτές είναι:
  1. Η υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης συμφωνίας μεταξύ των κρατών με στόχο την Προστασία, Διατήρηση και Ορθολογική Διαχείριση του Περιβάλλοντος.
  2. Η παραπάνω υιοθέτηση θα πρέπει να εντάσσεται στην λογική της παράλληλης προώθησης της Βιώσιμης Ανάπτυξης και
  3. Να τεθεί ως απαραίτητη προϋπόθεση η συμφιλίωση της Περιβαλλοντικής Προστασίας και της Αύξησης της Οικονομίας.
- 4. Ένα Δεύτερο Μέρος.** Εδώ εντοπίζονται και κατηγοριοποιούνται τα σημαντικότερα Διεθνή Προβλήματα σε Έξι μεγάλες ομάδες:
  1. Η Πρώτη αφορά τα ζητήματα που σχετίζονται με τον πληθυσμό και τους ανθρώπινους πόρους.
  2. Η Δεύτερη, ως συμπλήρωμα της πρώτης, ασχολείται με την διατροφική αλυσίδα και ασφάλεια.
  3. Η Τρίτη ασχολείται με την διατήρηση όλων των οικοσυστημάτων και των ειδών, έχοντας ως στόχο την διάσωση και την συνέχιση της Βιοποικιλότητας της Φύσης.

4. Η Τέταρτη ομάδα επικεντρώνεται στα προβλήματά της Ενέργειας τόσο από πλευρά της διαρκούς χρήσης των ενεργειακών φυσικών πόρων, όσο και από την πλευρά της εξασφάλισης Βιώσιμης Ανάπτυξης των λαών.
  5. Η Πέμπτη ομάδα αναφέρεται στην προώθηση της Βιομηχανίας, χωρίς όμως επιβάρυνση του φυσικού Περιβάλλοντος και η
  6. Η Έκτη ομάδα εδράζεται στην αναγκαιότητα της Προστασίας και του Ανθρωπογενούς Περιβάλλοντος, ώστε να εξασφαλισθεί ο οικιστικός τομέας, τον οποίο αυτό περιλαμβάνει.
5. **Ένα Τρίτο Μέρος.** Αυτό είναι αφιερωμένο στον τομέα της Συνεργασίας όλων των ενδιαφερομένων κρατών, λαών και φορέων, με στόχο την ανάπτυξη κοινών προσπάθειών σε όλους τους τομείς.

Συμπεράσματα

Η “**Εκθεση για το Κοινό μας Μέλλον**”, έντονα πολιτικό κείμενο, αντανakλά την προσπάθεια της Παγκόσμιας Επιτροπής να ασχοληθεί με το Περιβαλλοντικό Ζήτημα “ σε συνδυασμό με **όλο το φάσμα** της Ανάπτυξης και όχι μόνον με την Οικονομική συνιστώσα της”.

12. Η Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη.

Το κείμενο της Διακήρυξης αυτής καταδεικνύει την βούληση της Διεθνούς Κοινότητας να περάσει από τις μη υποχρεωτικού (soft-law) Διακηρύξεις σε κείμενα Προγραμματικού και αργότερα Συμβατικού (hard-law) χαρακτήρα. (A/RES 47/190 , 22-12-1992).

Η Διακήρυξη του Ρίο, 1992, σηματοδοτεί την μετάβαση αυτή και, θεωρείται “κορυφαίο” κείμενο της. Αυτή αποτελείται:

- α) **Από ένα Προοίμιο.** Αυτό στηριζόμενο στα αποτελέσματα της

Στοκχόλμης το 1972, προτείνει και προωθεί την δημιουργία ενός οργανωμένου δικτύου Διεθνούς Συνεργασίας σε όλους τους τομείς καθώς και την επίτευξη Διεθνών Συμφωνιών με στόχο την ακεραιότητα του παγκοσμίου Περιβαλλοντικού Συστήματος καθώς και την ενίσχυση της συνάφειας του με την Βιώσιμη Ανάπτυξη.

β) Από 27 Αρχές. Αναλυτικά αυτές είναι:

1. Η Πρώτη, η οποία αφιερώνεται σε ένα Υγιές και Αρμονικό Περιβάλλον, ως αναγνωρισμένου βασικού Ανθρώπινου Δικαιώματος.
2. Η Δεύτερη, η οποία προσδιορίζει την ανάγκη επαναδιαδηλώσης του δικαιώματος όλων των λαών για διαρκή κυριαρχία επί των φυσικών πόρων. (Απόφαση ΓΣ 1803/14-12-1962 και A/RES/1831(XVII). Economic Development and the conservation of nature. Οικονομική Ανάπτυξη και Διατήρηση της Φύσης. 18-12-1962).
3. Η Τρίτη- στην βάση της γνωστής Παγκόσμιας Διακήρυξης του 1986- προσδιορίζει ξανά την αναγνώριση ενός δικαιώματος στην Ανάπτυξη.
4. Η Τέταρτη, αναγνωρίζει την σφαιρικότητα του Αναπτυξιακού Φαινομένου, το οποίο πλέον πρέπει να περιλαμβάνει επί ίσοις όροις και την Περιβαλλοντική Προστασία.
5. Η Πέμπτη και η Έκτη, ορίζουν ως κυρίαρχη για την αντιμετώπισή της Περιβαλλοντικής Προστασίας Διεθνή Πολιτική, την εξάλειψη της φτώχειας.
6. Οι Αρχές Έβδομη και Όγδοη αναφέρονται στις ευθύνες όλων των κρατών, αφενός στην Περιβαλλοντική Υποβάθμιση και αφετέρου στην καθυστέρηση στον τομέα προώθησης της Βιώσιμης Ανάπτυξης.
7. Η Ένατη Αρχή στην οποία γίνεται επίκληση για συνεργασία με στόχο την ανάπτυξη της προώθησης του αναπτυξιακού φαινομένου μέσω της επιστημονικής συνεργασίας όλων των κρατών, με έμφαση στον τομέα της τεχνολογίας.
8. Η Δέκατη Αρχή, αναγορεύει το άτομο ως τον κύριο αποδέκτη των ωφελημάτων από την περιβαλλοντική προστασία και το

καθιστά συνυπεύθυνο στην λήψη σχετικών για αυτήν αποφάσεων.

9. Η Ενδέκατη Αρχή προτρέπει τα κράτη στην υιοθέτηση και αποτελεσματική ενεργοποίηση κατάλληλης περιβαλλοντικής νομοθεσίας.
10. Η Δωδέκατη Αρχή ζητεί την απρόσκοπτη Ανάπτυξη του Διεθνούς Εμπορίου στην βάση μιας Διεθνούς κατάλληλης για αυτό Συναίνεσης.
11. Οι Αρχές από την 13η μέχρι την 19η αφιερώνονται στην θωράκιση των βασικών Αρχών του Διεθνούς Δικαίου του Περιβάλλοντος, προτάσσοντας τις Αρχές: της Ευθύνης, της Αποζημίωσης, της Πρόληψης, της Ενημέρωσης και της Πληροφόρησης.
12. Οι Αρχές 20 και 23 προτάσσοντας την ισότιμη σύμπλευση της Περιβαλλοντικής Προστασίας με την εξασφάλιση της κοινωνικής προόδου και της οικονομικής αύξησης των λαών και των κρατών, προβάλλουν τον κοινωνικό χαρακτήρα της Διακήρυξης.
13. Οι τελευταίες τέσσερις Αρχές της Διακήρυξης αφιερώνονται στην Ανάπτυξη του Διεθνούς Δικαίου σε όλους τους τομείς. Παράλληλα εμφανίζουν τις έννοιες, Ειρήνη, Ανάπτυξη και Προστασία του Περιβάλλοντος απόλυτα αλληλοεξαρτώμενες και αδιαίρετες.

Συμπεράσματα

Η Διακήρυξη αυτή επιτυγχάνει την εξασφάλιση της Διεθνούς Συναίνεσης, για τον επανακαθορισμό της έννοιας του Αναπτυξιακού Φαινομένου κάτω από την Βιώσιμη, Διαρκή και Σφαιρική του διάσταση καθώς και την έκφραση μιας σημαντικής επίδειξης ωριμότητας από πλευράς Διεθνούς Κοινότητας.

Κύριος αποδέκτης της Συνεργασίας αυτής αναγορεύεται ο **Άνθρωπος** σχετιζόμενος απόλυτα τόσο με το φυσικό του Περιβάλλον όσο και με την αναγνώριση και το σεβασμό των συλλογικών του δικαιωμάτων στην

Ανάπτυξη.

Πρόκειται για ένα από τα σημαντικότερα κείμενα των Ηνωμένων Εθνών που προετοίμασε όλες τις σημαντικές αλλαγές στον τομέα του Εκδημοκρατισμού των σύγχρονων Διεθνών Σχέσεων όσο και στην Ανάπτυξη του Διεθνούς Δικαίου.

(Περράκης Σ. , 2003).

(Δίπλα Χ. επιμ. Ροζάκης Χ., ,2004).

(Περράκης Σ. , 2005)

(21η Συνεδρίαση, Στοκχόλμη 1972)

(Διάσκεψη Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη. Τελική Πράξη του Ελσίνκι , 1975)

(Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη , ΟΑΣΕ)

(United Nations Convention on the Law of the Sea ,UNCLOS)

(Συνδιάσκεψη του Μοντέγκο Μπαίου, Montego Bay, 1982)

A/RES/2994(XXVII)

A/RES/37/66

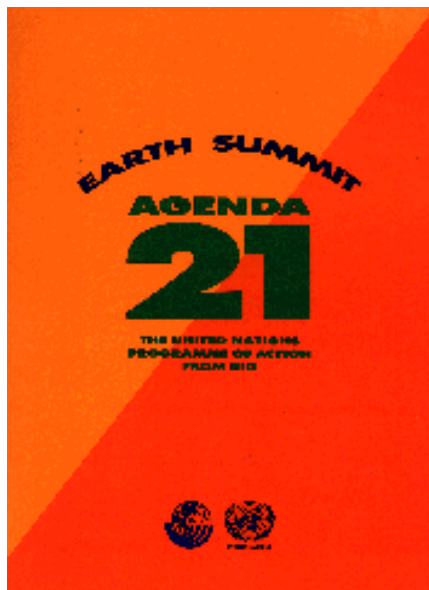
A/RES/2749(XXV)

A/RES/2750(XXV)A-C

A/RES/38/161

A/RES/47/190

13. Το Πρόγραμμα Δράσης για τον 21ο αιώνα. (Agenda 21).

Φωτογραφία Νο.8

«Το έμβλημα του Προγράμματος Δράσης για τον 21^ο αιώνα.

Πηγή : <http://www.un.org/Pubs/images/e93020.gif> (Accessed 16/12/2018).

Στην βάση των καθαρών Αρχών της Διακήρυξης για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, η Συνδιάσκεψη υιοθέτησε ένα Πρόγραμμα Δράσης με σκοπό την πληρέστερη και αποτελεσματικότερη εφαρμογή των Αρχών αυτών.

Η Agenda περιλαμβάνει ένα σύντομο **Προοίμιο** και **Τέσσερα** μεγάλα **Μέρη**.

Στο **Προοίμιο** αναδεικνύεται η ανάγκη για Διεθνή Συνεργασία σε συνάρτηση με την εξέλιξη της Βιώσιμης Ανάπτυξης και στόχο την αντιμετώπιση όλων των Παγκόσμιων Περιβαλλοντικών ζητημάτων.

Οι άξονες αυτοί είναι:

13α) Κοινωνικές και οικονομικές διαστάσεις του βιώσιμου αναπτυξιακού φαινομένου.

13β) Η ορθολογική διατήρηση και διαχείριση των αναπτυξιακών πόρων.

13γ) Η ενίσχυση του ρόλου των κύριων ομάδων.

13δ) Τα μέσα αποτελεσματικής εφαρμογής των προτεινόμενων να ληφθούν μέτρων.

13α) Οι Κοινωνικές και Οικονομικές Διαστάσεις του Αναπτυξιακού και Περιβαλλοντικού Προβλήματος

Το Πρώτο Μέρος είναι αφιερωμένο στον εντοπισμό όλων των Κοινωνικών και Οικονομικών Προβλημάτων αναφορικά με την ενίσχυση της προώθησης του Αναπτυξιακού Φαινομένου σε συνδυασμό με την Περιβαλλοντική Προστασία. Για την ανάλυση και επίτευξη των στόχων του το Μέρος αυτό θέτει τέσσερις κύριες προτεραιότητες. Αυτές είναι:

1. Η εξασφάλιση των απαραίτητων μέσων για την ενδυνάμωση μιας διεθνούς συνεργασίας για όλα τα θέματα που αφορούν το Περιβάλλον και την Βιώσιμη Ανάπτυξη.
2. Δεύτερη Προτεραιότητα αναδεικνύεται η καταπολέμηση της φτώχειας όπου η Agenda 21 αποδέχεται από την αρχή ότι αυτή δεν οφείλεται μόνο σε ενδογενείς εσωτερικούς παράγοντες αλλά και σε αντίστοιχους διεθνείς. (Μεταναστευτικό και Προσφυγικό ζήτημα).
3. Τρίτη προτεραιότητα είναι εκείνη που αφορά τον περιορισμό του προβλήματος της Διεθνούς δημογραφικής έκρηξης. Το παγκόσμιο δημογραφικό πρόβλημα καθυστερεί την εξέλιξη του Βιώσιμου Αναπτυξιακού Φαινομένου στην Περιφερειακή, Εθνική αλλά και Διεθνή του Διάσταση.
4. Η Τέταρτη προτεραιότητα αφορά την αναγκαιότητα λήψης αποφάσεων, με στόχο την αναπτυξιακή ολοκλήρωση. Η συνεργασία ανάμεσα στους κρατικούς θεσμούς, τα άτομα, τις επαγγελματικές και επιστημονικές ενώσεις, την ιδιωτική πρωτοβουλία και κυρίως την οργανωμένη Αυτοδιοίκηση, αποτελεί μία σημαντική πρωτοβουλία για την κατάσρωση ολοκληρωμένων, κατάλληλων, εθνικών και αναπτυξιακών πολιτικών.

Το Πρώτο αυτό Μέρος του Προγράμματος στηρίζεται στην στρατηγική της “έκθεσης Brundtland” ακολουθώντας σταθερά την διεθνή της διάσταση.

13β) Πηγές της Ανάπτυξης: Διατήρηση και Διαχείρισή τους.

Το Δεύτερο Μέρος της Agenda 21 είναι αφιερωμένο στην Περιβαλλοντική Διαχείριση ως την αποκλειστική πηγή προώθησης της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Στόχος η αποτελεσματική προστασία του Περιβάλλοντος και μέσον για την επίτευξη της, η υιοθέτηση προληπτικών μέτρων κατά της ρύπανσης.

Εδώ γίνεται ανάλυση δύο μεγάλων θεματικών ενοτήτων που αφορούν:

α) Στην διενέργεια σοβαρών επιστημονικών μελετών για τον εντοπισμό της περιβαλλοντικής υποβάθμισης ανά κατηγορία.

Εδώ γίνεται ιδιαίτερη μνεία για τα προβλήματα προστασίας της ατμόσφαιρας μέσα από τον εντοπισμό τριών βασικών παγκόσμιων ζητημάτων. Αυτά είναι:

- **Η αλλαγή του κλίματος**
- **η αραίωση της στιβάδας του όζοντος και**
- **η ατμοσφαιρική ρύπανση.**

Κυρίαρχο στοιχείο αντιμετώπισής τους, προβάλλει εδώ:

Η Πρόληψη, κυρίως με βάση τα επιστημονικά δεδομένα που παρατίθενται.

Στην ενότητα αυτή αναφορικά με το ζήτημα της Βιώσιμης Ανάπτυξης και της προώθησης της, προβάλλεται η ενίσχυση των πολιτικών που αφορούν την χρήση ήπιων, ανανεώσιμων και εναλλακτικών μορφών ενέργειας σε συνδυασμό με την παράλληλη χρήση περιβαλλοντικά συμβατών μέσων μεταφοράς.

Εδώ η αναφορά επικεντρώνεται στην προστασία του Εδάφους καθώς και των Πηγών του. Προτείνονται μέτρα πρόληψης της Ερημοποίησης με Διεθνή Συνεργασία, καθώς και εθνικά μέτρα για την αποφυγή της αποψίλωσης μεγάλων εκτάσεων. Επίσης προτείνεται η πολιτική που τα κράτη θα πρέπει να ακολουθούν για την διατήρηση του φυσικού τοπίου μέσω

υιοθέτησης Συστημάτων του τύπου Landscape Ecological Planning (Παρόμοια οργανωμένα συστήματα περιέχονται στη δράση της γνωστής International Association for Landscape Ecology στο <https://www.landscape-ecology.org/about-iale.html> (Accessed 16/12/2018).

Φωτογραφία Νο. 9

Τα αποτελέσματα της Ερημοποίησης

Πηγή : <https://pfbc-cbfp.org/docs/news/Mai-juin%202016/Mark-Reed-standard-full-width.jpg>

Εδώ προβάλλει στην συνέχεια επιτακτική η αναγκαιότητα μιας Διεθνούς συνεργασίας για την διάσωση εύθραυστων οικοσυστημάτων όπως: η έρημος, οι υγρότοποι και τα μικρά νησιωτικά εδάφη, με ιδιαίτερη έμφαση στο φαινόμενο της ερημοποίησης και της επικινδυνότητας του σε συνδυασμό με την ξηρασία.

Φωτογραφία Νο.10

Η πανίδα στο βωμό του πολέμου του Κόλπου 1991

<https://i.pinimg.com/originals/20/d5/b0/20d5b03936c8a1ef06dbcbb0c0c4cfda.jpg>

Καταληκτικά μία διεθνής στρατηγική για την αντιμετώπιση όλων των ανωτέρω κρίνεται απαραίτητη. Για να επιτευχθεί αυτή θα πρέπει να “περάσει” μέσα από τις προσπάθειες: εκρίζωσης της φτώχειας, εντατικοποίησης της αναδάσωσης,

ανάπτυξη προγραμμάτων Ενημέρωσης και πληροφόρησης του Φαινομένου της Ξηρασίας καθώς και τρόπων αντιμετώπισης της, με ιδιαίτερη έμφαση στην αναθεώρηση της Αγροτικής Πολιτικής. Βασικό ζητούμενο είναι η λαϊκή συμμετοχή στην βιώσιμη καλλιέργεια, την βελτίωση της αγροτικής παραγωγής και κυρίως την κατάρτιση πάνω στην γεωργία.

Ένα άλλο εξίσου σημαντικό ζήτημα είναι η προστασία των Υδάτινων Πόρων του Πλανήτη με έμφαση στην διάσωση των θαλασσών και των ωκεανών. Αυτή επιτυγχάνεται μέσω της διευρυμένης εθνικής δικαιοδοσίας των κρατών στον θαλάσσιο χώρο, όπως αυτή προέκυψε με την υιοθέτηση του θεσμού της ΑΟΖ, σύμφωνα με την Σύμβαση του Montego Bay, 1982. Η προώθηση και η ενίσχυση της Διεθνούς αλλά και της Περιφερειακής Συνεργασίας των κρατών, στη περίπτωση αυτή διαδραματίζει εξέχοντα ρόλο. Πηγή: “Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας” Ασωνίτης Γ. , Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1995.

Στην ίδια περίπτωση ανήκει και η προστασία των Γλυκών Νερών του Πλανήτη. Η Πρώτη Συνδιάσκεψη για το Νερό από τον ΟΗΕ (14-15 Μαρτίου 1977, Mar del Plata, Αργεντινή) Ανέδειξε μέσω της Έκθεσής της, το έντονο πρόβλημα από την μείωση των πηγών Φυσικού Πόσιμου νερού στον Πλανήτη.

Πηγή: United Nations Water Conference: Agreement on Goals and Action Plan

<https://www.ircwash.org/sites/default/files/71UN77-3271.pdf> (Accessed 16/12/2018).

Η “Agenda 21” προτείνει :

- A) Την εκτίμηση των αποθεμάτων γλυκού νερού**
- B) Την εξασφάλιση πρόσβασης όλων σε αυτό.**

Τα παραπάνω θέτουν ως στόχους:

- α) Την Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη.**
- β) Την ασφαλή παραγωγή γεωργικών τροφίμων**
- γ) Την μελέτη των όποιων επιδράσεων της Κλιματικής Αλλαγής στους υδάτινους πόρους.**

B) Η Δεύτερη κατά σειρά ενότητα, του Β’ μέρους της “Agenda 21”, αφορά την προστασία από τοξικά απόβλητα και επικίνδυνες ουσίες, στερεά απόβλητα και αστικά λύματα.

Στην περίπτωση των τοξικών αποβλήτων και των χημικών τοξικών ουσιών, προτείνεται η ορθολογική διαχείριση στους, με στόχο την μείωση της παραγωγής τους και τον έλεγχο της παράνομης διαχείρισης τους διεθνώς.

Στην περίπτωση των αστικών λυμάτων και των στερεών αποβλήτων προτείνεται:

1. Η λήψη μέτρων για την ασφαλή και υγιή διαχείρισή τους
2. Η ανάπτυξη κατάλληλων μεθόδων ανακύκλωσης τους

13γ) Ενίσχυση του ρόλου των Μεγάλων Κοινωνικών Ομάδων και Οργανώσεων.

Το Μέρος αυτό της Agenda 21 αφιερώνεται στην ανάδειξη του Κοινωνικού Πυλώνα της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Στόχος η εξασφάλιση της ενημέρωσης, πληροφόρησης και αποτελεσματικής συμμετοχής **Όλων** στον αγώνα για Περιβαλλοντική Προστασία και Προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Τρεις μεγάλες κατηγορίες κοινωνικών ομάδων περιλαμβάνονται στις προτεινόμενες ρυθμίσεις, αυτές είναι:

- Η πρώτη ομάδα αφορά τον Ιδιαίτερο ρόλο των γυναικών και την αναγνώριση της πλήρους και αποτελεσματικής συμμετοχής τους στην Βιώσιμη Ανάπτυξη Διεθνώς. Προτείνεται:
  - ο Η λήψη αντίστοιχων εθνικών μέτρων για την πλήρη απελευθέρωση της γυναίκας. (Κατάλληλη εκπαιδευτική πολιτική, Εξασφάλιση όλων των νομικής φύσεων εμποδίων).

Πηγές: [58η Σύνοδος 2003-2004, A/RES/58/147, A/RES/58/156,]
[60η Σύνοδος 2005-2006, A/RES/60/137, A/RES/60/210,]
[62η Σύνοδος 2007-2008, A/RES/62/218]
[69η Σύνοδος 2014-2015, A/RES/69/157, A/RES/69/158]
[70η Σύνοδος 2015-2016, A/RES/70/212]

- Δεύτερη μεγάλη ομάδα, τα παιδιά και οι νέοι. Προτείνονται:

- a. Η λήψη νομοθετικών μέσων για την καταπολέμηση των μέτρων που στρέφονται κατά των δικαιωμάτων των νέων και ιδιαίτερα των νέων γυναικών
- b. Επικύρωση από όλες τις κυβερνήσεις της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1989)
- c. Καταπολέμηση του αναλφαριθμητισμού και δυνατότητα πρόσβασης στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση Πηγή: Convention on the Rights of the Child (GA RES 44/25, 20 November 1989 <http://www.un.org/documents/ga/res/44/a44r025.htm> (Accessed 16/12/2018)).

Πηγές: [44η Σύνοδος 1989-1990, A/RES/44/25]
 [58η Σύνοδος 2003-2004, A/RES/58/157]
 [59η Σύνοδος 2004-2005, A/RES/59/261]
 [60η Σύνοδος 2005-2006, A/RES/60/137, , A/RES/60/231]
 [63η Σύνοδος 2008-2009, A/RES/63/241]
 [68η Σύνοδος 2013-2014, A/RES/68/147]
 [69η Σύνοδος 2014-2015, A/RES/69/156]

Τρίτη ομάδα είναι οι μεγάλοι κοινωνικοί φορείς και οι οργανώσεις. Η ομάδα αυτή διαιρείται σε 31 υποομάδες:

α) Η πρώτη αφορά στις Μη Κυβερνητικές και Μη Κερδοσκοπικές Οργανώσεις. Διαθέτουν: Ανεξάρτητο ρόλο και ευελιξία στην άμεση αντιμετώπιση ζητημάτων της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Πρόληψη στην αντιμετώπιση Περιβαλλοντικών Προβλημάτων.

Προτείνεται: Η επιχορήγησή τους από το Κράτος, μέσω συγκεκριμένων και αξιολογημένων προγραμμάτων, η υλοποίηση των οποίων θα πρέπει να βρίσκεται υπό τον διαρκή έλεγχο της Πολιτείας.

β) Η δεύτερη αφορά τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Αυτοί διαθέτουν: Την οργανωμένη, αποκεντρωμένη και περιφερειακού χαρακτήρα δράση των πολιτών.

Συνεργασία τόσο σε περιφερειακό όσο και σε διεθνές επίπεδο με στόχο την ανταλλαγή εμπειριών και τον συντονισμό παράλληλων δράσεων.

γ) Η Τρίτη υποομάδα αναφέρεται: Στους μεγάλους φορείς των

εργαζομένων και των επιστημονικών και τεχνολογικών ενώσεων και κοινοτήτων.

Οι Φορείς των εργαζομένων διαθέτουν:

1. Συμβουλευτική ικανότητα για την επαναοριοθέτηση της Εθνικής Στρατηγικής που αφορά τον Κοινωνικό χαρακτήρα της Βιώσιμης Ανάπτυξης.
2. Ικανότητα Συντονισμού δράσεων των επιχειρήσεων με στόχο την αποδοχή της υποχρεωτικής σύμπλευσης του οικονομικού Πυλώνα την Βιώσιμης Ανάπτυξης με εκείνον της Περιβαλλοντικής Προστασίας.

Οι Φορείς των επιστημονικών και τεχνολογικών ενώσεων διαθέτουν:

1. Ικανότητα Διαμόρφωσης αποφάσεων και εντοπισμού των σημείων σύγκλισης και των τριών πυλώνων του Αναπτυξιακού Φαινομένου.
2. Συμβολή στην διαδραστική συνεργασία των εξειδικευμένων επαγγελματιών.

Προτείνεται:

- 1. Η αναγνώριση του κορυφαίου ρόλου των ΟΤΑ στην προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης.**
- 2. Η υιοθέτηση από τους ΟΤΑ μικρών Προγραμμάτων δράσης με την μορφή μικρών Agenda 21.**

[61η Σύνοδος 2006-2007, A/RES/61/215]

[64η Σύνοδος 2010-2011, A/RES/64/209, A/RES/64/219]

[67η Σύνοδος 2012-2013, A/RES/67/202]

[68η Σύνοδος 2013-2014, A/RES/68/220]

13δ) Τα Μέσα Υλοποίησης

Το Τέταρτο και τελευταίο Μέρος της Agenda 21 αναφέρεται στα μέσα που αυτή προτείνει για την υλοποίηση όλων των προαναφερθέντων επιμέρους στόχων.

Είναι προϊόν σκληρής διαπραγμάτευσης και σε πρώτη φάση, σε αυτό κυρίαρχο ρόλο έπαιξαν οι ανάγκες των Αναπτυσσόμενων χωρών του Νότου. Απεφασίσθη η χρηματοδότηση τουλάχιστον του 10% των άμεσα

απαιτούμενων πόρων. Αυτή δε προέρχεται από τους εξής φορείς:

- Πολυμερείς Αναπτυξιακές Τράπεζες και Ταμεία.
- Όλους τους σχετικούς Θεσμούς του Συστήματος ΟΗΕ.
- Πολυμερείς Θεσμούς τεχνικής Συνεργασίας.
- Διμερή Προγράμματα βοήθειας.
- Επενδύσεις προερχόμενες από τον ιδιωτικό τομέα.
- Νέες χρηματοδοτήσεις.

Παράλληλα κινήθηκε και η απαίτηση υγιούς περιβαλλοντικής τεχνολογίας σ' συνδυασμό με την συνεργασία στον τομέα λήψης μέτρων για ανοικοδόμηση

Πηγές: [56η Σύνοδος 2001-2002, A/RES/56/202]

[64η Σύνοδος 2009-2010, A/RES/64/208]

[68η Σύνοδος 2013-2014, A/RES/68/220]

Επόμενη σειρά σημαντικών κεφαλαίων του Μέρους αυτού αναφέρονται σε ένα ολοκληρωμένο σχεδιασμό για την αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης του πλανήτη, αλλά και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης Διεθνώς.

Πηγή: [68η Σύνοδος 2013-2014, A/RES/68/216]

Αμέσως μετά έρχεται ο τομέας που αφορά την προώθηση της Παιδείας και της Δημόσιας Ενημέρωσης και Εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης και της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Η προσπάθεια αυτή στηρίζεται στις προγραμματικές προβλέψεις της Διακυβερνητικής Διάσκεψης του 1978 υπό την αιγίδα της UNESCO και του UNEP [Intergovernmental. Conference on Environmental. Education ,UNESCO, 74 - 26 October 1977. FINAL REPORT chpat.III, Πηγή :

<http://unesdoc.unesco.org/images/0003/000327/032763eo.pdf> (Accessed 16/12/2018)]

Πηγή: [69η Σύνοδος 2014-2015, A/RES/69/211]

Επόμενος τομέας εκείνος που αναφέρεται στην προώθηση του Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού μέσω της ανάπτυξης της Διεθνούς Συνεργασίας

Πηγές: [47η Σύνοδος 1992-1993, A/RES/47/181]
[51η Σύνοδος 2014-2015, A/RES/51/240]

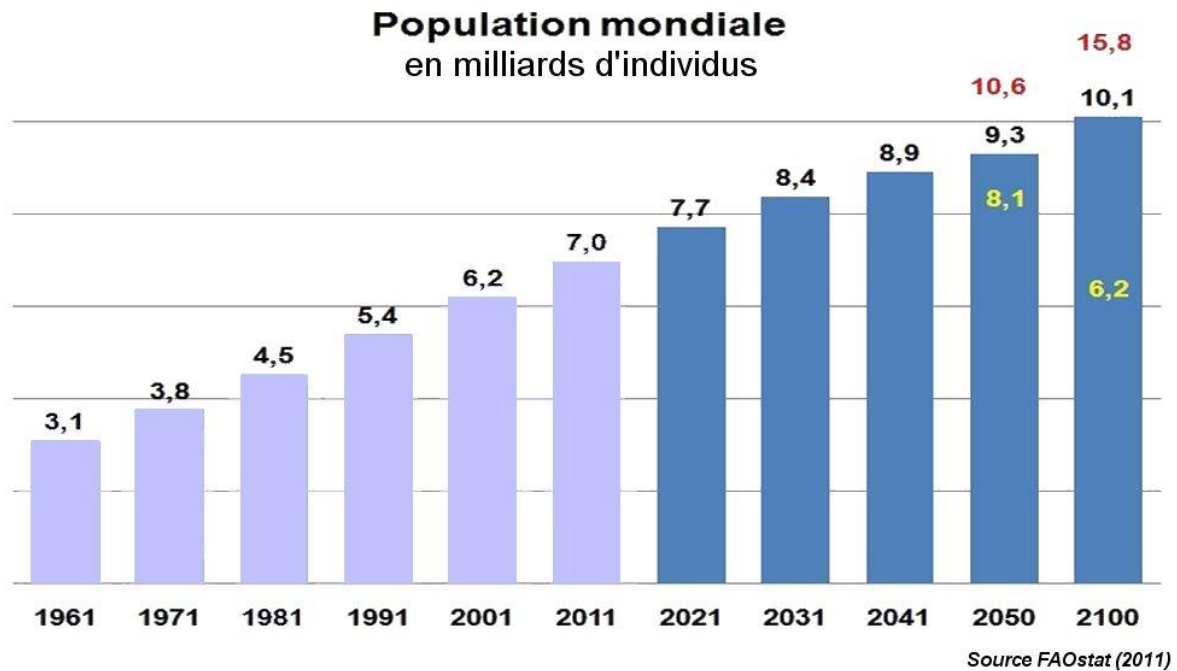
Η επόμενη ενότητα καλύπτει τις δράσεις του ΟΗΕ, θεωρώντας τον ως τον θεματοφύλακα εξασφάλισης και ενεργοποίησης μιας Διεθνούς Διαρκούς Πολιτικής στην υπηρεσία της Βιώσιμης Ανάπτυξη. Επισημαίνεται εδώ η αναγκαιότητα της προόδου του Διεθνούς Δικαίου της Ανάπτυξης και του Διεθνούς Δικαίου του Περιβάλλοντος

Πηγές: [47η Σύνοδος 1992-1993, A/RES/47/190, A/RES/47/191]
[54η Σύνοδος 1999-2000, A/RES/54/281]
[55η Σύνοδος 2000-2001, A/RES/55/2]
[57η Σύνοδος 2002-2003, A/RES/57/254]
[61η Σύνοδος 2006-20037, A/RES/61/211]
[69η Σύνοδος 2014-2015, A/RES/69/315]
[70η Σύνοδος 2015-2016, A/RES/70/209]

Η τελική Ενότητα αυτού του Μέρους ολοκληρώνεται με την πρόταση για γεφύρωση του χάσματος στον τομέα των δεδομένων και της πληροφόρησης ανάμεσα σε Βορρά- Νότο.

Πηγές: [52η Σύνοδος 1197-1998, A/RES/52/205]
[68η Σύνοδος 2013-2014, A/RES/68/201]

Συμπεράσμα: Το μνημειώδες κείμενο της Agenda 21 αποτελεί, για την εποχή του, την μέγιστη πιστοποίηση μιας έκδηλης ωριμότητας της Διεθνούς Κοινότητας, αμέσως μετά την κατάρρευση του διλήμματος που είχε αναπτύξει το διπολικό σύστημα μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Σχεδιάγραμμα No.1 Παγκόσμιος Πληθυσμός

Πηγή : http://raymond.rodriquez1.free.fr/Documents/Agro-alim/population_mondiale.jpg

(Υ.Π.Ε.Χ.Ω.ΔΕ., 2004)

(National Reporting to the Twelfth Session of the COMMISSION on SUSTAINABLE DEVELOPMENT of the UNITED NATIONS , UN CSD 12)

A/RES/ 44/25
A/RES/ 47/181
A/RES/ 47/190
A/RES/ 47/191
A/RES/ 51/240
A/RES/ 52/205
A/RES/ 54/281
A/RES/ 55/2
A/RES/ 56/202
A/RES/ 57/254
A/RES/ 58/157
A/RES/ 59/261
A/RES/ 60/137
A/RES/ 60/210
A/RES/ 60/231
A/RES/ 61/215

A/RES/ 62/218
A/RES/ 63/241
A/RES/ 64/208
A/RES/ 64/209
A/RES/ 67/202
A/RES/ 68/147
A/RES/ 68/216
A/RES/ 68/220
A/RES/ 68/220
A/RES/ 69/156
A/RES/ 69/157
A/RES/ 69/158
A/RES/ 69/211
A/RES/ 69/212
A/RES/ 69/315
A/RES/ 70/212
A/RES/58/147
A/RES/58/156
A/RES/60/211
A/RES/68/201
A/RES/69/210
A/RES/70/209

14. Δάση, Δήλωση / Διακήρυξη Αρχών, Προστασία και Ανάπτυξή τους.

Φωτογραφία Νο. 11 .

Παγκόσμιοι στόχοι για τα Δάση.

http://enb.iisd.org/forestry/unff/unff12/images/1may/1logo_FOR_6894-tn.jpg

Πρόκειται για το τελευταίο μη υποχρεωτικού χαρακτήρα κείμενο που υιοθετήθηκε από την Συνδιάσκεψη στο Ρίο, 1992. Έχει νομική δομή, καθότι αποτελείται από ένα Προοίμιο και δεκαπέντε συγκεκριμένες Αρχές, που αποκαλύπτουν την διάθεσή της Διεθνούς Κοινότητας να τις μετατρέψει σε Διατάξεις μιας Σύμβασης.

Διακήρυξη:

Ο πλήρης τίτλος της είναι:

“ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΑΡΧΩΝ ΜΗ ΔΕΣΜΕΥΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ, ΤΗΝ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΤΥΠΩΝ”.

(Ρίο ντε Τζανέιρο, 14-6-1992) Επίσημη ελληνική μετάφραση Υπουργείο Εξωτερικών.

Η Διακήρυξη αυτή:

A) Δίνει αρχικά τον **ορισμό του όρου Δάσος** (Οτιδήποτε φυτεύεται στον Πλανήτη είτε με τη μορφή των φυσικών δασών είτε των εμφυτευμένων, καθώς επίσης και των καλλιεργειών και των φυτειών).

Συνεχίζοντας, στο Προοίμιο της, δίνει και αναλύει την άμεση σχέση Δάσους και Διατήρησης της Φύσης αφενός και σημασίας της Περιβαλλοντικής Προστασίας ως βασικού πυλώνα του Αναπτυξιακού Φαινομένου αφετέρου.

B) Αρχές της Διακήρυξης.

Η πρώτη (1η) Αρχή - με βάση την δεύτερη (2η) Αρχή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη - επαναλαμβάνει το δικαίωμα των κρατών για διαρκή κυριαρχία επί των φυσικών τους πόρων. [*“Τα Κράτη σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και τις αρχές του διεθνούς δικαίου, έχουν το κυρίαρχο δικαίωμα να εκμεταλλεύονται τους δικούς τους πόρους σύμφωνα με τις δικές τους περιβαλλοντικές πολιτικές και έχουν την ευθύνη να διασφαλίσουν ότι οι δραστηριότητες εντός των ορίων της δικαιοδοσίας τους ή του ελέγχου τους δεν προκαλούν βλάβη στο περιβάλλον άλλων Κρατών ή περιοχών εντός των ορίων της εθνικής τους δικαιοδοσίας”*]

Οι επόμενες Αρχές χωρίζονται σε δύο (2) μεγάλες Ενότητες:

Η Πρώτη (1η) Ενότητα : Αρχικά παρουσιάζει την καταγραφή όλων των τύπων των Δασών που αναφέρονται στην Διακήρυξη, σε συνδυασμό με την βιώσιμη διαχείριση τους. Στην συνέχεια αναδεικνύει την σημασία των Εμφυτευμένων δασών εξαιτίας του αντισταθμίματος που προσφέρουν απέναντι στην καταστροφή των Φυσικών. Προχωρώντας παρουσιάζει την Πολιτική της Διαχείρισης των Δασών στην οποία κυρίαρχο ρόλο κατέχει η Πολιτική της Αναδάσωσης. Στόχος της πολιτικής αυτής είναι το **“Πρασίניσμα του Κόσμου”** με νέες, παραγωγικές, αναδασωμένες περιοχές που σε αυτές - μεταξύ άλλων - θα εξασφαλίζεται και **Απασχόληση**. (Πηγή: A/RES/42/186).

Ωστόσο στην διαχείριση των δασών, κομβικό σημείο θεωρείται η κατοχύρωση του δικαιώματος συμμετοχής όλων των ενδιαφερομένων μερών.

Αυτά είναι:

- α) Οι ενδογενείς πληθυσμοί**
- β) Οι τοπικές κοινότητες**
- γ) Οι Μη Κ.Ο.**
- δ) Οι συμμετοχές των γυναικών.**

Η Δεύτερη Ενότητα αναγορεύει σε βασική πολιτική του Δικαίου της Ανάπτυξης και του Δικαίου του Περιβάλλοντος τον συνδυασμό, Δασικής Προστασίας και Εξέλιξης της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Σε αυτήν την Πολιτική ενσωματώνεται και το δικαίωμα της “ διαρκούς κυριαρχίας των λαών επί των φυσικών τους πόρων”

(Πηγή: A/RES/1803 XVII).

(Πηγή: Αρχή 2α της Διακήρυξης: *“Τα Κράτη έχουν το κυριάρχο και αναπαλλοτρίωτο δικαίωμα να χρησιμοποιούν, να διαχειρίζονται και να αναπτύσσουν τα δάση τους σύμφωνα με τις αναπτυξιακές τους ανάγκες και το επίπεδο της κοινωνικό- οικονομικής ανάπτυξης και στην βάση των εθνικών πολιτικών που συνάδουν με την βιώσιμη ανάπτυξη και την νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένης της μετατροπής τέτοιων περιοχών για άλλες χρήσεις στα πλαίσια ενός συνολικού κοινωνικού και οικονομικού σχεδίου ανάπτυξης βασισμένη και σε ορθολογική πολιτική χρήση της γης”*, Πηγή: από την επίσημη ελληνική μετάφραση του Υπουργείου Εξωτερικών).

Μέσα από το Δικαίωμά του Περιβάλλοντος, η Αρχή της Κυριαρχίας λαμβάνει επιπλέον και την διάσταση της καταχώρησης του δικαιώματος της Πληροφόρησης και της Ενημέρωσης αφενός και της ενίσχυσης των Αρχών της Ευθύνης και της Αποζημίωσης, ο “Ρυπαίνων Πληρώνει” αφετέρου.

Φωτογραφία Νο.12

Αποδάσωση του Αμαζονίου

Πηγή : <https://amazonforestbiome.weebly.com/current-threats.html>

Γ) Συμπεράσματα:

1. Η αδυναμία της Συνδιάσκεψη στο Ρίο το 1992, να υιοθετήσει συγκεκριμένη Σύμβαση για τα Δάση οφείλεται σε καθαρά οικονομικούς λόγους. (Άρνηση του Αναπτυσσόμενου Βορρά να παράσχει άμεση στήριξη στα κράτη του Αναπτυσσόμενου Νότου για την ελάφρυνση του μεγάλου εξωτερικού χρέους τους). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τα κράτη του Βορρά να εμφανίζονται ως υποστηρικτές της Διατήρησης των Δασών, ενώ τα κράτη του Νότου να εμφανίζονται “ Περιβαλλοντική - Αδιαφορία / Ασυδοσία”.
2. Η ύπαρξη και διατήρηση του Δάσους είναι απαραίτητη τόσο για το Οικολογικό Σύστημα όσο και για την προώθηση της οικονομικής αύξησης, των τοπικών, υπέρτοπικών και εθνικών κοινωνιών.
3. Όλα τα κράτη έχουν το δικαίωμα χάραξης Αναπτυξιακής και Περιβαλλοντικής Πολιτικής υπό την προϋπόθεση μη δημιουργίας αρνητικών επιπτώσεων στο Περιβάλλον άλλων κρατών.
4. Στην βάση της διαπίστωσης ότι η Ρύπανση δεν γνωρίζει σύνορα καθώς και ότι τα Περιβαλλοντικά αγαθά αφορούν το σύνολο των λαών του Πλανήτη, η ανάγκη για προώθηση της Συνεργασίας σε Διεθνές επίπεδο καθώς και σε όλους τους τομείς που αφορούν την Προστασία και Ορθολογική Διαχείριση των Δασών, παραμένει ουσιαστική Προτεραιότητα των Κρατών.

(Πηγές :

- a. **Άρθρο στ. της Διακήρυξης:** “Οι εθνικές πολιτικές και η νομοθεσία που στοχεύουν στην διαχείριση, την διατήρηση και την βιώσιμη ανάπτυξη των δασών θα πρέπει να περιλαμβάνουν την προστασία των οικολογικά βιώσιμων αντιπροσωπευτικών μοναδικών δασικών δειγμάτων, συμπεριλαμβανομένων των αρχέγονων παλαιάς ανάπτυξης δασών, των πολιτιστικών, πνευματικών, ιστορικών, θρησκευτικών και άλλων μοναδικών και αξιόλογων δασών εθνικής σημασίας”
- b. **Άρθρο 12.β** “Οι εθνικές και, όπου είναι εφικτό, οι περιφερειακές και οι διεθνείς θεσμικές δυνατότητες στον τομέα της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της επιστήμης, της

τεχνολογίας, της οικονομίας, της ανθρωπολογίας, των κοινωνικών πτυχών των δασών καθώς και της δασικής διαχείρισης είναι ουσιαστικής σημασίας για την διατήρηση και την βιώσιμη ανάπτυξη των δασών και θα πρέπει να ενισχυθούν”

- c. **Άρθρο 14 της Διακήρυξης:** “Τα μονομερή μέτρα που δεν συμβιβάζονται με διεθνείς υποχρεώσεις ή συμφωνίες, για τον περιορισμό ή και την απαγόρευση του διεθνούς εμπορίου ξυλείας ή άλλων δασικών προϊόντων, θα πρέπει να αφαιρούνται ή να απαγορεύονται, έτσι ώστε να επιτευχθεί μακροπρόθεσμη, βιώσιμη, διαχείριση των δασών”. (Από την επίσημη ελληνική μετάφραση του Υπουργείου Εξωτερικών).

Φωτογραφία Νο.13

Προβολή των Βασικών Στόχων του φόρουμ των ΗΕ για τα Δάση.

http://enb.iisd.org/forestry/unff/unff12/images/1may/1movie_FOR_6953-tn.jpg

Πηγή: “6 Βασικοί Στόχοι του φόρουμ των Ηνωμένων Εθνών για τα Δάση”

<http://enb.iisd.org/forestry/unff/unff12/1may.html>

(Καλλία Α. και Σαμαρά Κ. , 2007)

(Καραγεωργίου Β., 2007)

(Καρακώστας Κ. , 2001)

(Τούμης Γ. , 2007).

A/RES/1803 (XVII)

A/RES/42/186

A/RES/ 44/74

A/RES/ 46/97

A/RES/47/190

A/RES/47/191

A/RES/47/194

A/RES/47/195

A/RES/47/197

A/RES/55/2

A/RES/55/108

A/RES/55/197

A/RES/57/264

A/RES/70/208

15. Η Χάρτα της Γης.

(Μη Κ.Ο.), (1992)

Προετοιμάστηκε από τις Μη Κ.Ο. που συγκεντρώθηκαν στο Ρίο ντε Τζανέιρο,
3-14 / 6 / 1992

Φωτογραφία Νο.14

Το επίσημο έμβλημα του Χάρτη των ΗΕ για την Φύση
http://www.un.org/depts/dhl/maplib/images_maplib/unflag.gif

Πρώτη ήδη από το 1987 Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (Επιτροπή Brundtland) είχε προτείνει την κατάρτιση ενός “Παγκόσμιου Χάρτη για την Γη”. Η πρωτοβουλία αυτή θα βρει πολλούς υποστηρικτές στο Ρίο το 1992, κυρίως από τις τάξεις των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Οι οργανώσεις αυτές συμφώνησαν να συμβάλουν θετικά στην προετοιμασία ενός πολιτικού κειμένου, καθαρώς διακηρυκτικού περιεχομένου με τίτλο: “Ο Χάρτης της Γης”.

Το κείμενο αυτό αποτελείται:

A) Από ένα Προοίμιο.

Αυτό αναφέρει:

«Είμαστε Γη, οι άνθρωποι, τα φυτά και τα ζώα, οι βροχές και οι ωκεανοί, η αναπνοή του δάσους και η ροή της θάλασσας.

Τιμούμε τη Γη ως το σπίτι όλων των έμβιων όντων.

Αγαπάμε την ομορφιά και την ποικιλομορφία της Γης.

Χαιρετίζουμε την ικανότητα της Γης να ανανεώνεται καθώς είναι η βάση όλης της ζωής.

Αναγνωρίζουμε την ιδιαίτερη θέση των Αυτοχθόνων Λαών της Γης,

τα εδάφη τους, τα έθιμά τους και την μοναδική σχέση τους με την Γη.

Είμαστε συγκλονισμένοι από την ανθρώπινη δυστυχία, την φτώχεια και την ζημιά στην Γη που προκαλείται από την ανισότητα της ισχύος.

Δεχόμαστε μία κοινή ευθύνη για να προστατέψουμε και να αποκαταστήσουμε την Γη και να επιτρέψουμε μία σοφή και δίκαιη χρήση των πόρων, έτσι ώστε να επιτευχθεί η οικολογική ισορροπία καθώς και νέες κοινωνικές, οικονομικές και πνευματικές αξίες.

Στην ποικιλομορφία μας είμαστε ένα.

Το κοινό μας σπίτι απειλείται ολοένα και περισσότερο.

Ως εκ τούτου δεσμευόμαστε για τις ακόλουθες Αρχές, σημειώνοντας ανά πάσα στιγμή τις ιδιαίτερες ανάγκες των γυναικών, των αυτοχθόνων πληθυσμών, του Νότου, των ατόμων με αναπηρία και όλων εκείνων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση».

Οι Αρχές του Προοιμίου αναφέρονται (συνοπτικά) :

- 1η. Στον σεβασμό, την ενθάρρυνση, την προστασία και την αποκατάσταση των οικοσυστημάτων της Γης ώστε να διασφαλιστεί η βιολογική και πολιτιστική πολυμορφία.
- 2η. Στην επιβεβαίωση των δικαιωμάτων όλων των ανθρώπων στις βασικές περιβαλλοντικές ανάγκες, καθώς και στον σεβασμό όλων των πολιτισμών.
- 3η. Στην συμφωνία ότι η φτώχεια μας επηρεάζει όλους. Για τον λόγο αυτό συνιστώνται μέτρα που αφορούν:
  - a. στην μεταβολή των μη βιώσιμων προτύπων παραγωγής και κατανάλωσης για τον τερματισμό της κατάχρησης της Γης,
  - b. στην αναγνώριση του χρέους και των κατά συνέπεια χρηματοδοτικών ροών από τον Νότο προς τον Βορρά,
  - c. στην βελτίωση των ενδογενών δυνατοτήτων για την δημιουργία και την ανάπτυξη της τεχνολογίας, Τονίζεται στο σημείο αυτό ότι: “ οι προσπάθειες για την εξάλειψη της φτώχειας δεν πρέπει να είναι μία εντολή για κακομεταχείριση

του περιβάλλοντος και δεν πρέπει να αγνοούν τις βασικές ανθρώπινες ανάγκες”

- 4η. Στην εθνική κυριαρχία η οποία δεν αποτελεί καταφύγιο από την συλλογική μας ευθύνη για την προστασία και την αποκατάσταση των οικοσυστημάτων της Γης. “Εμπορικές πρακτικές και υπερεθνικές επιχειρήσεις δεν πρέπει να προκαλούν υποβάθμιση του περιβάλλοντος και θα πρέπει να ελέγχονται προκειμένου να επιτευχθεί κοινωνική δικαιοσύνη, δίκαιο εμπόριο και αλληλεγγύη με τις οικολογικές αρχές”
- 5η. Στην απόρριψη της χρήσης στρατιωτικής βίας καθώς και χρήσης της οικονομικής πίεσης ως μέσου επίλυσης των συγκρούσεων. “Δεσμευόμαστε να επιδιώξουμε την αυθεντική ειρήνη, η οποία δεν είναι απλώς η απουσία του πολέμου, αλλά περιλαμβάνει την εξάλειψη της φτώχειας, την προώθηση της κοινωνικής Δικαιοσύνης και της οικονομικής, πνευματικής, πολιτιστικής και οικολογικής εφemerίας” αναφέρεται χαρακτηριστικά στην Αρχή αυτή.
- 6η. Στην διασφάλιση ότι οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων και τα κριτήριά τους ορίζονται με σαφήνεια και είναι διαφανή, προσιτά και δίκαια.
- 7η. Στην διαπίστωση ότι Κράτη, θεσμοί, επιχειρήσεις και λαοί δεν είναι ίσοι απέναντι στην περιβαλλοντική ζημία, την εμπειρία της οικονομικής υποβάθμισης και την ικανότητα αποφυγής της περιβαλλοντικής καταστροφής. “Όλοι είμαστε υπεύθυνοι για την βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, εκείνοι όμως που έχουν καταναλώσει το μεγαλύτερο μέρος των πόρων της Γης και συνεχίζουν να το κάνουν πρέπει να παύσουν μία τέτοια απαλλοτρίωση και να αναλάβουν το κόστος της οικολογικής αποκατάστασης και προστασίας, παρέχοντας το μεγαλύτερο μέρος των οικονομικών και τεχνολογικών πόρων”.
- 8η. Στην αποδοχή ότι οι γυναίκες αποτελούν πάνω από το ήμισυ του ανθρώπινου πληθυσμού της Γης, συμβάλλουν περισσότερο από το ήμισυ στην προσπάθεια για την ανθρώπινη ευημερία. Επομένως είναι μία ισχυρή δύναμη για την μεταστροφή.

Πηγή: Επίσημη ελληνική μετάφραση του Υπουργείου Εξωτερικών,

που αφορά όλα τα “τονισμένα” σημεία και παραγράφους του κειμένου.

Το σχετικά πομπώδες αυτό **Προοίμιο** καθώς και οι επιμέρους **Αρχές** του οδηγούν, παρόλα αυτά, τις εξής διαπιστώσεις:

1. Ο Πλανήτης ανήκει σε όλους και όχι μόνο στην αυστηρά οργανωμένη διακρατικά Διεθνή Κοινότητα.
2. Χαρακτηριστικό του κειμένου αυτού είναι ότι η λέξη **κράτος** η **χώρα** δεν απαντάται πουθενά σε αυτό (εκτός μιας μικρής αναφοράς στην 7η Αρχή), αφήνοντας θέση μόνο για τους **Λαούς** και τέλος
3. Σημαντική είναι η διάχυτη αναφορά στην προσπάθεια καταπολέμησης της φτώχειας.

Το Προοίμιο αυτό ακολουθείται από ένα: **Σχέδιο Δράσης του Χάρτη της Γης**

Αυτό προβλέπει:

1. Την αναγνώριση του πνεύματος και των Αρχών του “Χάρτη της Γης” όχι μόνο σε συλλογικό αλλά και σε ατομικό επίπεδο, μέσω συγκεκριμένων δράσεων των Μη Κ.Ο.
2. Τη μετάφραση του “Χάρτη” σε όλες τις γλώσσες της Γης.
3. Τη δημιουργία διεθνούς δικτύου διαδόσεως των Αρχών του “Χάρτη” ώστε να αναληφθούν δράσεις σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο.
4. Τη προετοιμασία του “**Στόχου 1995**” με σκοπό την έγκριση του “Χάρτη” στον εορτασμό των 50ων γενεθλίων των Ηνωμένων Εθνών.
5. Στην προσπάθεια ώστε κάθε άτομο, επιχείρηση και κράτος να αφιερώσουν ένα ποσοστό του προϋπολογισμού λειτουργίας και των κερδών τους ως “Ποσοστό της Γης”, για την αποκατάσταση προστασία και διαχείριση των οικοσυστημάτων της καθώς και την προώθηση της δίκαιης ανάπτυξης.
6. Στην σύγκλιση ενός Δεύτερου Παγκοσμίου Φόρουμ το 1999 με στόχο την αξιολόγηση και επαναεπιβεβαίωση όσον επιτεύχθηκαν στην παρούσα (1992) Παγκόσμια Συνάντηση.

Ο “Χάρτης της Γης” κλείνει με την διαπίστωση: “Έχουμε

συνειδητοποιήσει ότι οι απειλές προς τη βιόσφαιρα, η οποία διατηρεί όλη την ζωή στην Γη, έχουν αυξηθεί σε ποσοστό, μέγεθος και κλίμακα σε τέτοιο βαθμό ώστε η αδράνεια θα ήταν αμέλεια. Συμφωνούμε να συμμορφωνόμαστε με αυτόν τον Χάρτη της Γης σε όλη την ζωή μας”

(Επίσημη πλατφόρμα των Ηνωμένων Εθνών)

(44η Σύνοδος 1989-1990 A/RES/44/74)

(46η Σύνοδος 1991-1992 A/RES/46/97)

(47η Σύνοδος 1992-1993 A/RES/47/190, A/RES/47/191,
A/RES/47/194, A/RES/47/195, A/RES/47/197)

16. Η Συνδιάσκεψη για την Βιώσιμη Ανάπτυξη (Γιοχάνεσμπουργκ 2002)

Φωτογραφία Νο.15

Επίσημη έναρξη της Συνδιάσκεψης για την Βιώσιμη Ανάπτυξη
Γιοχάνεσμπουργκ 2002.

<http://www.greenpackonline.org/english/english/illustrations/22-04-03.png>

Οι εργασίες της Συνδιάσκεψης για την Βιώσιμη Ανάπτυξη ξεκίνησαν στο **Convention Centre**, στις **26 Αυγούστου 2002**, στο **Γιοχάνεσμπουργκ**, υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών.

Στόχος η ενίσχυση περαιτέρω των θεσμικών μέτρων τα οποία η Διεθνής Κοινότητα - σε μία επίδειξη ωριμότητας - κατάφερε να λάβει στο Ρίο, το 1992. Τα μέτρα αυτά αφορούσαν τη συμφιλίωση ανάμεσα στην Οικονομική Αύξηση και την Περιβαλλοντική Προστασία, αποσαφηνίζοντας έτσι πλήρως το Αναπτυξιακό Φαινόμενο. Επισημάνθηκε ακόμα ότι πρέπει όλα τα παραπάνω να βρίσκονται σε πλήρη σύμπλευση με την Κοινωνική Πρόοδο.

Δυστυχώς στην προσπάθεια αυτή θα καταστεί σαφές από την αρχή ότι

η συγκεκριμένη χρονική στιγμή δεν επέτρεπε μία γενναιόδωρη αντιμετώπιση του όλου ζητήματος. Και τούτο για δύο λόγους:

1. Εδραιώθηκε η άποψη ότι, μετά την κατάρρευση του διπολικού συστήματος, μία υπερδύναμη επικράτησε και αυτή ήταν οι Η.Π.Α.
2. Τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 και τα συντριπτικά τους αποτελέσματα στον τομέα των Διεθνών Σχέσεων αντικατέστησαν την μέχρι χτες περιβαλλοντική προτεραιότητα από την αναγκαιότητα της λήψης επιπλέον μέτρων για την πάταξη της Διεθνούς Τρομοκρατίας.

Σε κάθε περίπτωση όμως δεν μπορούσε κανείς να μην εξάρει την αποφασιστική συμμετοχή - στην όλη διαδικασία - της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προτεραιότητα εδώ της ευρωπαϊκής πρότασης θα αποτελέσει η προβολή και ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε μία προσπάθεια μείωσης των εκπομπών αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου.

Η Συνδιάσκεψη στο Γιοχάνεσμπουργκ (2002) δέκα χρόνια μετά την ιστορική συνάντηση της Γης στο Ρίο (1992) έμεινε γνωστή και ως **Ρίο+10** και είχε ως αποτέλεσμα τη σύνταξη δύο κειμένων **μη υποχρεωτικού** χαρακτήρα, το πρώτο με την μορφή της **Διακήρυξης** και το δεύτερο με εκείνης του **Σχεδίου Εφαρμογής**.

(55η Σύνοδος 2000-2001 A/RES/55/2, A/RES/55/108, A/RES/55/197)

(57η Σύνοδος 2002-2003 A/RES/57/264)

A) Η Πολιτική Διακήρυξη για τη Αειφόρο Ανάπτυξη

Πρόκειται για ένα κείμενο με έντονη νομική διάσταση υπό την έννοια της καταγραφής ξεκάθαρων Αρχών – από το οποίο όμως έχει αφαιρεθεί ο καθαρώς προγραμματικός του χαρακτήρας. Και τούτο διότι με την Πολιτική Διακήρυξη του Γιοχάνεσμπουργκ η Διεθνής Κοινότητα φαίνεται να επανέρχεται στο παρελθόν με την υιοθέτηση χαλαρών κειμένων μη υποχρεωτικού χαρακτήρα.

Η Διακήρυξη αυτή περιλαμβάνει 34 παραγράφους που αναλύονται στο πλαίσιο έξι ενοτήτων. Στόχος της είναι η ανανέωση των ηθικών δεσμεύσεων της Διεθνούς Κοινότητας στον χώρο της προαγωγής της

Βιώσιμης Ανάπτυξης και της Περιβαλλοντικής Προστασίας.

Η Πρώτη Ενότητα επιγράφεται: **«Από τις ρίζες μας στο μέλλον»** και αναφέρει χαρακτηριστικά :

1. «Εμείς, οι αντιπρόσωποι των λαών του κόσμου, που συγκεντρωθήκαμε στην Παγκόσμια Συνδιάσκεψη για την Βιώσιμη Ανάπτυξη στο Γιοχάνεσμπουργκ, στη Νότια Αφρική, από τις 2 έως τις 4 Σεπτεμβρίου του 2002, επιβεβαιώνουμε την δέσμευση μας για την Βιώσιμη Ανάπτυξη.
2. Δεσμευόμαστε να οικοδομήσουμε μια ανθρώπινη, δίκαιη και ευαισθητοποιημένη παγκόσμια κοινωνία που να λαμβάνει υπόψη της την ανάγκη ανθρώπινης αξιοπρέπειας για όλους.....
(Πηγή : Επίσημη ελληνική μετάφραση του Υπουργείου Εξωτερικών)

Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει επτά (7) παραγράφους - θα μπορούσε να θεωρηθεί και ως Προοίμιο της Διακήρυξης - οι οποίες συνολικά προωθούν και επανεπιβεβαιώνουν την δέσμευση της Διεθνούς Κοινότητας απέναντι στην Βιώσιμη Ανάπτυξη καθώς και την προσπάθεια προώθησης και ενδυνάμωσης των βαθιά αλληλεξαρτημένων και αλληλοσυμπληρούμενων τριών Πυλώνων της.

Η Δεύτερη Ενότητα επιγράφεται : **«Από την Στοκχόλμη στο Ρίο ντε Τζανέιρο και στο Γιοχάνεσμπουργκ»**. Αποτελείται από τρεις παραγράφους (8, 9, 10) και επιχειρεί μια ιστορική αναδρομή των τελευταίων σαράντα ετών – από την πρώτη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το ανθρώπινο περιβάλλον στην Στοκχόλμη, το πέρασμα στο Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη και την διαδρομή που η Διεθνής Κοινότητα ακολούθησε μέχρι το Γιοχάνεσμπουργκ για την Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Συνολικά εδώ μας δίνεται μια ιστορική περιγραφή της προσπάθειας ελέγχου των παγκόσμιων περιβαλλοντικών ζητημάτων (1972), της συνένωσης της περιβαλλοντικής συνιστώσας με εκείνη της οικονομικής αύξησης και της κοινωνικής προόδου (1994) και τέλος της απορρόφησης όλων των παραπάνω από την έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης (2002).

Η ενάτη (9^η) παράγραφος αναφέρει : *«Μεταξύ του Ρίο και του Γιοχάνεσμπουργκ τα έθνη του κόσμου συναντήθηκαν σε αρκετές μεγάλες Συνδιασκέψεις, υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, συμπεριλαμβανομένης*

της Διεθνούς Διάσκεψης για την Χρηματοδότηση της Ανάπτυξης, Report of the International Conference on Financing for Development. Monterrey, Mexico, 18- 22 March 2002. Πηγή : United Nations publications Sales No.E02.II.A.7 A/CONF.198/11 <http://archive.ipu.org/splz-e/ffd08/monterrey.pdf> (Accessed 10/01/2019) καθώς επίσης και της Υπουργικής Συνδιάσκεψης της Ντόχα (A/C.2/56/7, annex Πηγή: <http://undocs.org/A/C.2/56/7>(Accessed 10/01/2019). Αυτές οι Συνδιασκέψεις προσδιόρισαν για τον κόσμο ένα σαφές όραμα για το μέλλον της ανθρωπότητας.

Η Τρίτη Ενότητα επιγράφεται: «Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε». Αποτελείται από πέντε (5) παραγράφους (11, 12, 13, 14 και 15). Εντοπίζονται εδώ οι βασικές προτεραιότητες της στρατηγικής της Διεθνούς Κοινότητας που έχουν ως στόχο της εξέλιξη της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Αυτές είναι :

- 1. Η εξάλειψη της φτώχειας.**
- 2. Η αλλαγή των προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής και**
- 3. Η προστασία και ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων του Πλανήτη.**

Στην ίδια ενότητα δίνεται έμφαση στην εξάλειψη των ανισοτήτων που προκαλεί η Παγκοσμιοποίηση καθώς επίσης και στον εντοπισμό των πύσης φύσεως δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι Αναπτυσσόμενες Χώρες του Νότου.

Η 15^η παράγραφος της Ενότητας αυτής μας λέει emphaticά: «15. Διατρέχουμε τον κίνδυνο εδραίωσης αυτών των παγκόσμιων ανισοτήτων και αν δεν δράσουμε κατά τρόπο που να αλλάζει εκ θεμελίων τη ζωή τους, οι φτωχοί του κόσμου μπορεί να χάσουν την εμπιστοσύνη τους στους αντιπροσώπους τους και στα δημοκρατικά συστήματα διακυβέρνησης, τα οποία εξακολουθούμε να στηρίζουμε, αντιμετωπίζοντας τους αντιπροσώπους τους ως τίποτα περισσότερο από χαλκό ηχούντα ή κύμβαλα αλαλάζοντα».

Η τέταρτη κατά σειρά Ενότητα επιγράφεται: «Η Δέσμευση μας προς την Βιώσιμη Ανάπτυξη» και αποτελείται από δεκαπέντε επιμέρους παραγράφους (16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 25, 26, 27, 28, 29, 30).

Θεωρείται εκείνη με το μεγαλύτερο ενδιαφέρον από όλες καθώς τονίζει την αναγκαιότητα για εποικοδομητική συνεργασία ανάμεσα σε όλους τους ανθρώπους και τους πολιτισμούς του κόσμου με κοινό στόχο την Βιώσιμη

Ανάπτυξη και την αναγνώριση στην πράξη του αδιαίρετου της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται εδώ αφενός στην πάταξη της ανεργίας και αφετέρου στην αναβάθμιση του ρόλου των γυναικών, των νέων όλου του κόσμου, των αυτόχθων λαών καθώς και των αναγκών των Μικρών Νησιωτικών Αναπτυσσόμενων Χωρών. Επίσης τονίζεται η στήριξη της Νέας Συνεργασίας για την Ανάπτυξη της Αφρικής.

Η 30^η παράγραφος της Ενότητας αυτής μας λέει: «*Αναλαμβάνουμε να ενισχύσουμε και να βελτιώσουμε τη Διακυβέρνηση σε όλα τα επίπεδα για την εφαρμογή της Agenda 21, των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας και του Σχεδίου Εφαρμογής της Συνδιάσκεψης*».

(Επίσημη Ελληνική μετάφραση του Υπουργείου Εξωτερικών)

(Small Island Developing States ,SIDS)

(New Partnership for Africa's Development , NEPAD)

B) Το Σχέδιο Εφαρμογής

Στις εξήντα (60) σελίδες που αναπτύσσεται το εν λόγω κείμενο επιχειρείται η επαναδιαδήλωση της Διακήρυξης, παρά την χαλαρή βάση πάνω στην οποία έκτισε τις προτάσεις του. Το Σχέδιο αποτελείται από μία **Εισαγωγή** και **Δέκα (10) Κεφάλαια**.

Στην **Εισαγωγή** επαναδηλώνεται η πεποίθηση της Διεθνούς Κοινότητας στην πλήρη εφαρμογή των Προγραμματικών επιταγών της Agenda 21 του Ρίο, εκδηλώνεται η ιδιαίτερη προσοχή της, στις γυναίκες τους νέους και τα παιδιά, στους ευπαθείς πληθυσμούς και στην συνεχή συνεργασία του ανεπτυγμένου Βορρά και του αναπτυσσόμενου Νότου με την συμβολή και όλων των διεθνών παικτών σύμφωνα, όπως προκύπτει και με τους στόχους της Συμφωνίας του Monterrey. [Report of the International Conference on Financing of Development. Monterrey, Mexico, 18-22 March 2002, A/CONF.198/11, United Nations publication, Sales No. E.02.II.A.7 chapter 1, resolution 1, annex]

<http://undocs.org/A/CONF.198/11> (Accessed 13/1/2019)

http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.198_11.pdf

- Το Πρώτο Κεφάλαιο αναλώνεται στην διεθνή αναγκαιότητα για την καταπολέμηση της φτώχειας, ως του πρωταρχικού παράγοντα για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης.
- Το Δεύτερο Κεφάλαιο αναδεικνύει εκ νέου την προτεραιότητα της Ορθολογικής Διαχείρισης και Προστασίας των Φυσικών πόρων του Πλανήτη με βάση την Οικονομική και Κοινωνική Διάσταση του Αναπτυξιακού Φαινομένου.
- Το Τρίτο Κεφάλαιο τονίζει την ανάγκη αλλαγής των μη βιώσιμο προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής.
- Το Τέταρτο Κεφάλαιο προτάσει την αλληλοεξαρτώμενη σχέση που αναπτύσσεται μέσα σε όλους τους ενδιαφερόμενους για την εξέλιξη της βιώσιμης ανάπτυξης, διεθνείς παίκτες.
- Τα επόμενα τέσσερα Κεφάλαια (5ο, 6ο, 7ο, 8ο), επιχειρούν την προσέγγιση στα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα Μικρά Αναπτυσσόμενα Νησιωτικά Κράτη Καθώς και τα κράτη της Αφρικής αφού και τα δύο μέρη αποτελούν την καρδιά του Αναπτυσσόμενου Νότου. Δίνεται έμφαση επίσης στην ιδιαίτερη αντιμετώπισή τους.
- Το Ένατο Κεφάλαιο εντοπίζει τα αντίστοιχα προβλήματα άλλων περιοχών του Πλανήτη, όπως την Λατινική Αμερική, τις χώρες της Καραϊβικής, της Ασίας και του Ειρηνικού, της Δυτικής Ασίας και της περιοχής της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη, των αναγκών των Μικρών Νησιωτικών Αναπτυσσόμενων Χωρών, [Ομάδα των SIDS - Small Island Developing States. Πηγή: <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/sids>] της στήριξης της Νέας Συνεργασίας για την Ανάπτυξη της Αφρικής. [New Partnership for Africa's Development (NEPAD) Πηγή: <http://www.un.org/en/africa/osaa/peace/nepad.shtml>] Έχει τίτλο : **“Η δέσμευσή μας προς την Βιώσιμη Ανάπτυξη”**
- Η πέμπτη Ενότητα αναγνωρίζει τον ηγετικό ρόλο του ΟΗΕ στην Βιώσιμη Ανάπτυξη και την προώθηση της, Καθώς επίσης και την

ικανότητά του για την δημιουργία δημοκρατικών και υπεύθυνων διεθνών και πολυμερών Θεσμών στην υπηρεσία της ανάπτυξης. Έχει τίτλο: **“Το Μέλλον είναι η Πολυμέρεια”**.

- Η Έκτη και τελευταία ενότητα, η οποία αποτελεί και τον επίλογο της Διακήρυξης προτάσσει το Σχέδιο Εφαρμογής που υιοθέτησε η Συνδιάσκεψη. Τονίζει την αναγκαιότητα της τήρησης του, με απώτερο στόχο την προαγωγή της Διεθνούς Ειρήνης και εμπειρίας για όλους. Μέσον για την επιτυχία του στόχου αυτού αποτελεί η εξασφάλιση της συμμετοχής και της συνεργασίας όλων για την διάσωση του πλανήτη και την ισότιμη παραγωγή της βιώσιμης ανάπτυξης. Τίτλος: **“Κάνοντας το πραγματικότητα”**

(A/RES/54/282)

17. Η Συνδιάσκεψη του Ρίο, 2012

Φωτογραφία Νο.16

Ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ Ban Ki-moon κηρύσσει την έναρξη των εργασιών της Συνδιάσκεψης στο Ρίο (2012)

Πηγή : <https://www.un.org/News/dh/photos/large/2012/June/06-20-2012rioconference.jpg>

Η Ανθρωπότητα, με οργανωμένη θεσμικά υπόσταση σε επίπεδο ΟΗΕ, είκοσι χρόνια μετά την απόφασή της να αντιδράσει άμεσα στην υποβάθμιση του παγκόσμιου περιβάλλοντος, επανέρχεται στην ίδια πόλη, **το Ρίο ντε Τζανέιρο της Βραζιλίας**, σηματοδοτώντας έτσι την εκκίνηση μιας συνάντησης - χωρίς προηγούμενο - προκειμένου να ληφθούν ριζικές αποφάσεις για την αντιμετώπιση του όλου ζητήματος.

Με βαθιά πλέον Συνείδηση ότι η κατάσταση του γήινου περιβάλλοντος έχει περιέλθει σε μη αναστρέψιμη τροχιά αποφασίστηκε η λήψη μέτρων τόσο για την προστασία του περιβάλλοντος όσο και για την προώθηση αναπτυξιακών πολιτικών που θα μπορούσαν να τιθασεύσουν την ανισότητα της παγκοσμιοποίησης καθώς αυτή φάνηκε να έχει ξεφύγει από τα προσδοκώμενα αποτελέσματα της. [Πηγή: Η Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση σε κρίση, Rio+20: Υποχρεώσεις με Αβέβαιη Εφαρμογή, Δούση Εμμ. , εκδ.

Παπαζήση, Αθήνα 2014, σελ. 239].

Δυστυχώς, οι προσπάθειες αυτές, δεν κατάφεραν ένα ικανοποιητικώς ισχυρότερο θεσμικό αποτέλεσμα βασιζόμενο στην υιοθέτηση υποχρεωτικής εφαρμογής δεσμεύσεων των κρατών. Τελικώς, το μόνο που θα υιοθετηθεί στην συνάντηση αυτή είναι ένα κείμενο μη υποχρεωτικού και πάλι χαρακτήρα σε συνδυασμό με προγραμματικές προτάσεις για λήψη μελλοντικών μέτρων. Η Διεθνής Κοινότητα μετά το Ρίο 1992, είναι εμφανές ότι εξακολουθεί να βρίσκεται σε αναστροφή τροχιά.

RIO+20
United Nations
Conference on
Sustainable
Development

Φωτογραφία Νο.14

το λογότυπο της Συνδιάσκεψης Ρίο+20

Πηγή: <http://www.un.org/waterforlifedecade/images/uncsd2012English.png>

Το Καταληκτικό Κείμενο (Outcome Document)

« Το Μέλλον που θέλουμε»

Το Κείμενο αυτό - μη υποχρεωτικού χαρακτήρα - όπως αναφέρθηκε, αποτελείται από **έξι (6) Ενότητες**.

Η **Πρώτη** είναι μία διακήρυξη του χαρακτήρα Εισαγωγή, η οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί και ως ένα - χαλαρό θα λέγαμε - **Προοίμιο**. Εδώ, επαναλαμβάνονται οι δεσμεύσεις της Διεθνούς κοινότητας για την Περιβαλλοντική Προστασία - η οποία διεξάγεται στη βάση μιας ενιαίας στρατηγικής - θεωρώντας πάντα ότι αυτή αποτελεί έναν από τους τρεις βασικούς πυλώνες του Αναπτυξιακού Φαινομένου. (**Περιβαλλοντικός - Οικονομικός - Κοινωνικός**),

Η **Δεύτερη** εντοπίζει την σημασία των βασικών αρχών της Διακήρυξης του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (1992), επιδιώκοντας την προώθηση των πολιτικών: της Ενσωμάτωσης, της Εφαρμογής και της Συνεκτικότητας, και των δεσμεύσεων που απορρέουν από όλες τις **Διεθνείς Συνδιασκέψεις** που ακολούθησαν, και είχαν ως στόχο την προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Εδώ επισημαίνονται επίσης:

α) Η καθυστέρηση στον τομέα της υλοποίησης των βασικών επιταγών της Διεθνούς αναπτυξιακής πολιτικής.

β) Η αναγκαιότητα λήψης αποτελεσματικών μέτρων και αποφασιστικής δράσης, για την ικανοποίηση των αναγκών των λαών που βρίσκονται σε περιοχές που πλήττονται από ανθρωπιστικές κρίσεις και κυρίως από την τρομοκρατία και

γ) δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στην περίπτωση των περικλειστων Αναπτυσσόμενων κρατών στο πλαίσιο της αδιάλειπτης και αποτελεσματικής εφαρμογής του Προγράμματος Δράσης του Άλματι [Πηγή: The Almaty Declaration and Programme of Action, International Ministerial Conference of Landlocked and Transit Developing Countries and Donor Countries and International Financial and Development Institutions on Transit Transport Cooperation, Kazakhstan, from 25-29 August 2003, Αναλυτικά στο <http://unohrlls.org/almaty-declaration-and-programme-of-action/>]

Η **Τρίτη** αποτελεί την καινοτομία του κειμένου αυτού, λόγω της αναφοράς της - για πρώτη φορά στην **Πράσινη Οικονομία**. Γίνεται εδώ ανάλυση του όρου και των πολιτικών της - μέσα από δέκα οκτώ (18 παραγράφους) - οι οποίες θα πρέπει:

- α) να είναι σύμφωνες με το **Διεθνές Δίκαιο**,
- β) να ενδυναμώνουν την **Διεθνή Συνεργασία** και να **σέβονται την εθνική κυριαρχία σε κάθε χώρα επί των φυσικών πόρων της και**
- γ) να **προτρέπουν τις επιχειρήσεις και τις βιομηχανίες των χωρών να ενσωματώνουν στην αναπτυξιακή πολιτική τους, πολιτικές Πράσινης Οικονομίας** (Πηγή: Το επίσημο κείμενο αποτελεί παράρτημα του Ψηφίσματος A/RES/66/288, 11-9-2012 της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών.<http://undocs.org/A/RES/66/288>)

Η **Τέταρτη** μέσα από την ανάλυση του θεσμικού πλαισίου της Βιώσιμης Ανάπτυξης επιτυγχάνει:

α) **την επανάληψη** όλων των συμφωνιών για αυτήν καθώς και την επισήμανση του ρυθμιστικού ρόλου της Γενικής Συνέλευσης και του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου των Ηνωμένων Εθνών.

β) **την αντικατάσταση** της Επιτροπής για την Βιώσιμη Ανάπτυξη από ένα παγκόσμιο διακυβερνητικό «**Πολιτικό Φόρουμ Υψηλού Επιπέδου**». [Πηγή: 17. High-level Political Forum on Sustainable Development Knowledge (HLPF), <https://sustainabledevelopment.un.org/majorgroups/hlpf>

γ) **Την ενίσχυση** του ρόλου του UNEP και

δ) **Την εισήγηση** ώστε όλα τα Προγράμματα, τα Ταμεία, οι Ειδικευμένοι Οργανισμοί του Συστήματος ΟΗΕ, η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη, Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα, οι Περιφερειακοί, Υπο-περιφερειακοί, Δια-περιφερειακοί και Τοπικοί θεσμοί να **ενσωματώνουν** την Βιώσιμη Ανάπτυξη σε όλα τα επίπεδα των δράσεών τους.

Η **Πέμπτη προσεγγίζει λεπτομερώς** όλες τις θεματικές της Βιώσιμης Ανάπτυξης και τις προγραμματικές δηλώσεις των διατομεακών ζητημάτων που την αφορούν. Εντοπίζει εκ νέου τα μεγάλα Περιβαλλοντικά προβλήματα και τις βαρύτερες επιπτώσεις τους. Αυτές αφορούν: την Κλιματική Αλλαγή, την Ερημοποίηση των Δασών, την Ξηρασία, την Υποβάθμιση των Ορεινών

Όγκων, την Βιοποικιλότητα, τους κινδύνους που προέρχονται από την χρήση χημικών, από τα απόβλητα και την άναρχη εξόρυξη των Φυσικών Πόρων.

Η Έκτη και τελευταία ενότητα αφορά τα **Μέσα Εφαρμογής**. Αναλύεται σε τέσσερις υπο-ενότητες. Η Πρώτη αφορά τα καθαρώς οικονομικά μέσα και μέτρα που χρηματοδοτούν την Βιώσιμη Ανάπτυξη. Δίνεται προτεραιότητα:

- α) στην κατανομή των εθνικών πόρων
- β) στον ρόλο των μεγάλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων,
- γ) στα σημαντικά επιτεύγματα του Παγκόσμιου Ταμείου Περιβάλλοντος και
- δ) στον ιδιωτικό τομέα ως πολύτιμο εργαλείο στην οικονομική μεγέθυνση και στην καταπολέμηση της φτώχειας.

Η Δεύτερη εντοπίζει την σημασία της τεχνολογίας στην προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Γίνεται εδώ ιδιαίτερη αναφορά στην ανάπτυξη, την εφαρμογή, την διάδοση και την μεταφορά των φιλικών προς το Περιβάλλον τεχνολογιών. Υπάρχει επίσης στο σημείο αυτό αναγνώριση των προσπαθειών για την ανάπτυξη Συστημάτων Περιβαλλοντικής Παρατήρησης, πχ Eye on Earth (EoE Declaration Πηγή: <https://eye-on-earth.net/>)

Η Τρίτη επικεντρώνεται στην **τεχνική και επιστημονική συνεργασία μεταξύ των χωρών Βορρά - Νότου** αλλά και **Νότου - Νότου** για την ανάπτυξη των σχετικών με την Βιώσιμη Ανάπτυξη ικανοτήτων, με ειδική αναφορά στην συνεχή εφαρμογή του “**Bali Strategic Plan for Technology Support and Capacity-building**» του UNEP. (BSP)”

Πηγή: <https://aarhusclearinghouse.unece.org/resources/bali-strategic-plan-for-technology-support-andcapacity-building>

Τέλος η Τετάρτη αναφέρεται στο **Διεθνές Εμπόριο**. Το θεωρεί κινητήρια δύναμη για την Βιώσιμη Οικονομική Ανάπτυξη και Μεγέθυνση. Προσκαλεί επίσης τα μέλη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου να ενισχύσουν τις προσπάθειές τους ώστε να επιτευχθεί η ολοκλήρωση του **Αναπτυξιακού Προγράμματος της Ντόχα**. [Doha Development Round or Doha Development Agenda (DDA).

Πηγή: https://www.wto.org/english/tratop_e/dda_e/dda_e.htm]

(Καράκωστας Ι.Κ, 2011), A/RES/66/288

18. Θεσμικό Πλαίσιο της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Αμέσως μετά την διοργάνωση της Πρώτης UNCTAD το 1964, παρά το γεγονός ότι η Διεθνής Κοινότητα ήταν ακόμη επηρεασμένη από την οικονομική θεώρηση και μόνο του αναπτυξιακού φαινομένου, τα προβλήματά του Περιβάλλοντος άρχισαν να απασχολούν θεσμικά τον ΟΗΕ.

Το Σύστημα των Ηνωμένων Εθνών και ειδικότερα οι Ειδικευμένοι Οργανισμοί και τα Προγράμματα του, σημαντικός αριθμός περιφερειακών διακυβερνητικών οργανισμών αλλά και μη κυβερνητικών οργανισμών με διεθνή εμβέλεια, επιδόθηκαν σε ένα θεσμικό αγώνα πρόληψης, ελέγχου, μείωσης και καταστολής της Περιβαλλοντικής Ρύπανσης.

Οι ενέργειες αυτές εκτός της Περιβαλλοντικής Προστασίας αποσκοπούσαν στο να δώσουν στο φαινόμενο της Ανάπτυξης την σφαιρική του διάσταση, η οποία περιλαμβάνει **όλες τις πτυχές της οργανωμένης εξέλιξης του Ανθρώπου πάνω στον Πλανήτη**. Βασική προϋπόθεση για να επιτευχθεί αυτό είναι ο επανακαθορισμός των μεθόδων και των εργαλείων εξασφάλισης και διατήρησης της **Παγκόσμιας Ειρήνης και Ασφάλειας**. Οι προσπάθειες τώρα επικεντρώνονται όχι πλέον στην στρατιωτική ισχύ αλλά στην **πάταξη της ανισότητας** της ανάπτυξης μεταξύ των κρατών.

Στην βάση της προσπάθειας αυτής βρίσκεται η **αποτελεσματική Διακυβέρνηση** σε τοπικό, υπό-εθνικό, εθνικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο που θα αντιπροσωπεύει τις φωνές και τα συμφέροντα όλων ως μέσο επίτευξης της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Για να γίνει αυτό εφικτό θα πρέπει η συγκεκριμένη μορφή Διακυβέρνησης, να διέπεται από καθορισμένες λειτουργίες που απαιτούνται και εντολές που εμπλέκονται, να καλύπτει τις αδυναμίες του υπάρχοντος συστήματος, να λαμβάνει υπόψη όλες τις σχετικές συνέπειες, να προωθεί συνέργειες και συνοχή, να αποφεύγει την αλληλοεπικάλυψη, καθώς και να μειώνει τα διοικητικά βάρη, επενδύοντας στις υπάρχουσες συμφωνίες.

α) Το Πρόγραμμα για την Βιώσιμη Ανάπτυξη με Ορίζοντα το 2030.

Φωτογραφία Νο.18

Οι Βασικοί Στόχοι της Agenda 21 2030.

Πηγή: https://en.unesco.org/sites/default/files/sdgs_poster_new1.png

Το Πρόγραμμα αυτό συζητήθηκε από την Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 25 Σεπτεμβρίου 2015. Τρία χρόνια πριν η ίδια Συνέλευση είχε συντάξει την Απόφαση A/RES/66/288 της 11ης Σεπτεμβρίου 2012, Πηγή: <http://undocs.org/A/RES/66/88> ,(Question of Tokelau) η οποία αποτέλεσε την βάση του εν λόγω Προγράμματος.

Στόχος του είναι η ενίσχυση της συμφιλίωσης ανάμεσα στους τρεις βασικούς πυλώνες της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Παράλληλα εντοπίζει τα προβλήματα που εμφανίζονται με την εν λόγω προσέγγιση.

Πρόκειται επομένως για ένα εγχείρημα που αφορά **τον Πλανήτη, την Ανθρωπότητα και την Πρόοδο**. Τα Περιβαλλοντικά προβλήματα εδώ αναφέρονται στο Φυσικό Περιβάλλον και τους τομείς:

- α) Της Προστασίας του,
- β) της Ορθολογικής Διαχείρισης των Πόρων του και
- γ) της Διάσωσης του από τις φυσικές καταστροφές.

Στο κείμενο γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στην **Κλιματική Αλλαγή** και τα αρνητικά αποτελέσματα της, στην διατροφική ασφάλεια, την ενδεδειγμένη πρόσβαση στο πόσιμο νερό, στην Υγεία γενικότερα, στην Μετανάστευση και ως εκ τούτου στην Ειρήνη και την Ασφάλεια του Πλανήτη.

Στην συνέχεια εντοπίζεται η ιδιαίτερη σχέση ανάμεσα στην Βιώσιμη Ανάπτυξη και την Κλιματική Αλλαγή, τονίζοντας emphaticά εδώ ότι χωρίς την αδιάλλειπτη δράση κατά τις Κλιματικής Αλλαγής δεν μπορούμε να προσδοκούμε επιτυχία στον τομέα της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Και τούτο γιατί η πρώτη διαθέτει παράγοντες-κλειδιά (όπως: η διατήρηση μιας υγιούς βιόσφαιρας με όλα της τα οικολογικά συστήματα, της πλούσιας ποικιλίας φυτών και ζώων, ευφορία της γης, καθαρών υδάτων και καθαρού αέρα) για την ευόδωση πολλών και βασικών στόχων της τελευταίας (όπως η σημασία

της Ελευθερίας, της Ειρήνης, της Ασφάλειας, τον Σεβασμό των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων - συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος στην Ανάπτυξη, του δικαιώματος για κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης, του δικαιώματος στην Τροφή κτλ)

Τέλος το Πρόγραμμα αναφέρεται χωρίς καμία διάκριση τόσο στα σωστά Αναπτυσσόμενα όσο και στα Ανεπτυγμένα κράτη, γεγονός που δηλώνει και την βασική του διαφορά από το **Πρόγραμμα του 1966**. Άλλωστε αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο εκτός από τον αρχικό του τίτλο επιγράφεται επίσης: “**Μεταρρυθμίζοντας τον Κόσμο μας**”.

Φωτογραφία Νο.19

Το έμβλημα του Προγράμματος των ΗΕ για την Ανάπτυξη.

<http://www.undp.org/etc/designs/projectrey/img/undp-logo-30.svg>

Κείμενο που αναφέρεται στο Πρόγραμμα για την Βιώσιμη Ανάπτυξη Ορίζοντα το 2030:

Πηγή : <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>].

Στην 39η παράγραφο της Ενότητας αναφέρεται: “η Γη και τα οικοσυστήματα αποτελούν το σπίτι μας, γι’ αυτό και η έκφραση «Τροφός Γη» χρησιμοποιείται σε πολλές χώρες και περιοχές, αναγνωρίζοντας έτσι τα δικαιώματα της Φύσης στο πλαίσιο της παραγωγής της βιώσιμης ανάπτυξης... για αυτό και κρίνεται αναγκαία η παράλληλη προαγωγή της Αρμονίας με την Φύση”.

A/RES/66/88

A/RES/66/204

A/RES/67/214

A/RES/68/216,

A/RES/70/208,

β) Η Επιτροπή για την Βιώσιμη ανάπτυξη (1992)

Τον Δεκέμβριο του 1992, υπό το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο συστάθηκε η Επιτροπή για την Βιώσιμη Ανάπτυξη. Η πρόταση για την Σύσταση της, περιλαμβάνεται στο 38ο Κεφάλαιο της Agenda 21 με τίτλο “**Διεθνείς Θεσμικές Ρυθμίσεις**”.

(Αναλυτικά στο: Agenda 21, Κεφάλαιο 38 (, 11, 12, 13, 14)

Πηγή:

<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>

Η Επιτροπή αριθμεί 53 κράτη- μέλη και είναι ανοιχτή σε επίπεδο συνεδριάσεων και στη συμμετοχή άλλων Κυβερνητικών και Μη Κυβερνητικών Οργανισμών.

Σκοπός της είναι η εξασφάλιση της ενεργούς συμμετοχής των Οργάνων, Προγραμμάτων και Ειδικευμένων Οργανισμών του Συστήματος των Ηνωμένων Εθνών, των Διεθνών Οικονομικών Θεσμών και άλλων αρμόδιων διακυβερνητικών οργανισμών καθώς επίσης και η ενθάρρυνση της συμμετοχής των Μη Κυβερνητικών Οργανισμών, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων στο έργο για την προώθηση και την παραγωγή της εφαρμογής των Αρχών της Agenda 21.

Στην Συνδιάσκεψη του Ρίο+20 προτάθηκε η αντικατάστασή της από ένα “Υψηλό Πολιτικό Φόρουμ” το οποίο θα αναλάμβανε τον ρόλο του κύριου οργάνου στήριξης του οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου.

Πηγή: α). Για την Επιτροπή για την Βιώσιμη Ανάπτυξη, Αναλυτικά στο : <https://sustainabledevelopment.un.org/csd.html>

Πηγές : Για το Φόρουμ :

Ιδρύθηκε στην βάση των Αποφάσεων της ΓΣ του ΟΗΕ :

A/RES/66/288, 27/7/2012 (<http://undocs.org/A/RES/66/288>)

A/RES/67/203, 21/12/2012 (<http://undocs.org/A/RES/67/203>)

A/RES/67/290, 9/7/2013 (<http://undocs.org/A/RES/67/290>)

επίσης στο <https://research.un.org/en/docs/environment>

Χαρακτηριστική αναφορά: “Υψηλού Επιπέδου Πολιτικό Φόρουμ”.

«Αποφασίζουμε να ιδρύσουμε ένα παγκόσμιο διακυβερνητικό φόρουμ υψηλού πολιτικού επιπέδου, βασιζόμενοι στα δυνατά σημεία, τις εμπειρίες, τους

*πόρους και τις χωρίς αποκλεισμούς συμμετοχικές διαδικασίες της Επιτροπής για την Βιώσιμη Ανάπτυξη, αντικαθιστώντας με αυτή την κίνηση μας την Επιτροπή. Αυτό το **forum** θα πρέπει να συνεχίσει την εφαρμογή της Βιώσιμης Ανάπτυξης, αποφεύγοντας την επικάλυψη με τις υφιστάμενες δομές, φορείς και οντότητες, με οικονομικά αποδοτικό τρόπο».*

Το φόρουμ θα μπορούσε:

α) να παρέχει η πολιτική ηγεσία και συστάσεις για την βιώσιμη ανάπτυξη,

β) να ενισχύσει την ενσωμάτωση των τριών διαστάσεων της βιώσιμης ανάπτυξης με ολιστικό και διατομεακό τρόπο σε όλα τα επίπεδα,

γ) να παρέχει μία δυναμική πλατφόρμα για τακτικό διάλογο με στόχο η επισκόπηση και ο καθορισμός της ημερήσιας διατάξεις να προωθούν την βιώσιμη ανάπτυξη,

δ) Η ημερήσια διάταξη να έχει εστίαση και προσανατολισμό στην δράση, εξασφαλίζοντας την κατάλληλη θεώρηση των αναδυόμενων προκλήσεων της βιώσιμης ανάπτυξης,

ε) να παρακολουθεί και να αξιολογεί την πρόοδο στην εφαρμογή των δεσμεύσεων της βιώσιμης ανάπτυξης που περιλαμβάνονται στην Ατζέντα 21, στο Πρόγραμμα Εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ, στο Πρόγραμμα Δράσης του Μπαρμπάντος, στη Στρατηγική Εφαρμογής του Μαυρίκιου και τα αποτελέσματα αυτής της Διάσκεψης και, κατά περίπτωση, σχετικών αποτελεσμάτων άλλων συνόδων και συνεδρίων των Ηνωμένων Εθνών, μεταξύ άλλων και την έκβασή της Τετάρτης Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για τις ελάχιστα Αναπτυγμένες χώρες, καθώς και τα αντίστοιχα Μέσα Εφαρμογής...

Πηγές : α) Επίσημη ελληνική μετάφραση του Υπουργείου Εξωτερικών.

β) 47η Συνοδός 1992-93, A/RES/47/181

Με τις προηγούμενες αναφορές μας απεικονίσαμε την αλληλεπίδραση της επιστήμης με την πολιτική για την διαμόρφωση της Διεθνούς Κλιματικής Πολιτικής. Η βάση της πολιτικής αυτής αποτελείται:

α) Από την Σύμβαση - Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή την γνωστή **UNFCCC-UN** (United Nations Framework Convention on Climate Change - United Nations, <https://unfccc.int/>) και

β) το επισυναπτόμενο αυτής **Πρωτόκολλο του Κιότο**.

Ένα χρόνο μετά την έναρξη ισχύος της UNFCCC η **Πρώτη Διάσκεψη των Μερών** που διεξήχθη στο Βερολίνο το 1995 υιοθέτησε την “**Έντολή του Βερολίνου**”, η οποία καλούσε τα ανεπτυγμένα κράτη να αναλάβουν συγκεκριμένους δεσμευτικούς στόχους και χρονοδιαγράμματα για την μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Η “Έντολή” επέδρασε καταλυτικά στην υιοθέτηση - κατά την διάρκεια της **Τρίτης Συνδιάσκεψης των Μερών στο Κιότο (1997)** - του πρώτου επισυναπτόμενου στην **Σύμβαση Πρωτοκόλλου**. Το **Πρωτόκολλο του Κιότο** υιοθέτησε τρεις μηχανισμούς σύμφωνα με την λογική να πετύχουν περιβαλλοντικό όφελος στο χαμηλότερο δυνατό οικονομικό κόστος.

Πηγή : Κατσιμπάρδης Κ., Το Διεθνές Καθεστώς για την Προστασία της Ατμόσφαιρας: “ Η Περίπτωσή του Θερμοκηπίου”, σ.431. Ο **Πρώτος Μηχανισμός** αφορά εργαλεία περιβαλλοντικής πολιτικής που απευθύνονται στην οικονομία της αγοράς.

Ο **Δεύτερος Μηχανισμός** της “από Κοινού Εφαρμογής” (Joint Implementation) αποτελεί ένα ακόμη οικονομικό εργαλείο στα χέρια των δύο βιομηχανικών συμβαλλομένων μερών. Το βιομηχανικό κράτος - αποδέκτης της επένδυσης ωφελείται στο επίπεδο, μεταφοράς νέας τεχνολογίας και λιγότερων ρύπων. Ο εν λόγω μηχανισμός αφορούσε περισσότερο χώρες που οι οικονομίες τους βρίσκονταν σε μετάβαση (χώρες του Πρώην Ανατολικού Μπλοκ).

Ο **Τρίτος Μηχανισμός**, “ο Μηχανισμός Καθαρής Ανάπτυξης” (Clean Development Mechanism - CDM), επιτρέπει στα βιομηχανικά συμβαλλόμενα μέρη την υλοποίηση επενδυτικών προγραμμάτων στις αναπτυσσόμενες χώρες. Ο ΜΚΑ ακολουθεί μία μεθοδολογία μείωσης των εκπομπών με αποτελεσματικό ως προς το κόστος τρόπο, διευκολύνει την μεταφορά τεχνολογίας Βορρά - Νότου και τέλος προωθεί την πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση, ιδιαίτερα σημαντική στα θέματα προσαρμογής, με τη συμμετοχή τοπικών κοινοτήτων καθώς και του ιδιωτικού τομέα.

Οι **Τρεις Μηχανισμοί του Πρωτοκόλλου** επηρεάζονται από την Αρχή της **Συμπληρωματικότητας (Supplementary Principle)** .

Πηγή : Κατσιμπάρδης Κ. , Το Διεθνές Καθεστώς για την Προστασία της

Ατμόσφαιρας. Η Περίπτωση του Θερμοκηπίου (σελ 219).

Η συγκεκριμένη Αρχή ορίζει πως η εφαρμογή των παραπάνω μηχανισμών λειτουργεί συμπληρωματικά στην υιοθέτηση μέτρων εθνικής πολιτικής για την μείωση των εκπομπών.

Η **μετά - Κιότο** εποχή χαρακτηρίζεται από **τρεις Συνδιασκέψεις των Μερών**. Διακρίνεται ως ιδιαίτερη η **COP-6**, όπου για πρώτη φορά επισήμως η Προσαρμογή χαρακτηρίζεται **αναπτυξιακό ζήτημα** και συνδέεται με τη μεταφορά τεχνολογίας και την χρηματοδότηση. (οι συναντήσεις ήταν οι εξής : **COP-4 Buenos Aires, COP-5 Bonn, COP-6 Hauge and Bonn**). Η **COP-7** διεξήχθη στο Μαρακές και υιοθετεί τις **“Συμφωνίες του Μαρακές” (Marrakech Accords)**, ένα πολυσέλιδο κείμενο το οποίο μεταξύ άλλων προβλέπει τρία χρηματοδοτικά ταμεία και αναλύει τους στόχους τους. Η **COP-8** διεξήχθη αμέσως μετά από την Παγκόσμια Διάσκεψη για την Βιώσιμη Ανάπτυξη στο Γιохάνεσμπουργκ οπότε επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από τις εργασίες της. Το σημαντικότερο κείμενο της Συνάντησης είναι η **“Διακήρυξη του Νέου Δελχί για την Κλιματική Αλλαγή και την Βιώσιμη Ανάπτυξη”**, η οποία αντανακλά σε μεγάλο βαθμό το σύνολο των θέσεων προσδοκιών και ανησυχιών του Νότου σχετικά με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην αναπτυξιακή τους διαδικασία.

Πηγή : The Delhi Ministerial Declaration on Climate Change and Sustainable Development. http://unfccc.int/cop8/latest/1_cpl6rev1.pdf

Η **13η Σύνοδος των Μερών της Σύμβασης - Πλαίσιο στο Μπαλί** έχει χαρακτηριστεί ως μία από τις σημαντικότερες στην ιστορία της διεθνούς Κλιματικής Πολιτικής. Χαρακτηριστική είναι εδώ η κινητοποίηση της Διεθνούς Κοινότητας σε όλα τα επίπεδα, το Ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ για την προστασία του παγκόσμιου κλίματος και τις Διακηρύξεις άλλων Οργανισμών του Συστήματος του ΟΗΕ και άλλων Περιφερειακών Οργανισμών.

Η **15η Σύνοδος των Μερών της Κοπεγχάγης (Copenhagen Accord)** το 2009, είχε καλλιεργήσει υψηλές προσδοκίες καθώς επρόκειτο για την Σύνοδο στην οποία θα αποφασιζόταν το μέλλον της περιόδου που θα ακολουθούσε **μετά** το Πρωτόκολλο του Κιότο (2008- 2012).

Για άλλη μία φορά οι προσδοκίες διαψεύστηκαν αφενός διότι οι

ανεπτυγμένες χώρες του Βορρά εξέφρασαν την επιθυμία να αλλάξει το νομικό καθεστώς της διεθνούς κλιματικής πολιτικής, δεν έκαναν πίσω στο ζήτημα της χαλάρωσης του κόστους μεταφοράς τεχνολογίας και αφετέρου σημειώθηκε θεσμική εκτροπή με την απευθείας διαπραγμάτευση των ΗΠΑ με τους επονομαζόμενους **Γίγαντες του Νότου** (Βραζιλία, Νότια Αφρική, Ινδία και Κίνα ή αλλιώς **BASICS**), καθώς αμφισβητήθηκε ο ρόλος του ΟΗΕ γενικότερα.

Η **Συμφωνία της Κοπεγχάγης** απετέλεσε έτσι ένα μη δεσμευτικό κείμενο, ένα κείμενο προθέσεων, το οποίο δεν περιέχει έστω ένα θετικό στόχο για την μείωση των εκπομπών αερίων και άφησε χωρίς ρύθμιση τα επόμενα βήματα της διεθνούς κλιματικής πολιτικής. Το μόνο θετικό που μπορούσε να αναφερθεί εδώ, είναι το γεγονός ότι σύμφωνα με το **άρθρο 8 της Συμφωνίας** ιδρύθηκε ένα ακόμα **Ταμείο, το Πράσινο Ταμείο για το Κλίμα** με δέσμευση των ανεπτυγμένων για χρηματοδότηση του με 30 δις δολάρια την περίοδο 2010- 2012 και 100 δις δολάρια μέχρι το 2020.

Πηγή : Copenhagen Accord,

<https://unfccc.int/resource/docs/2009/cop15/eng/l07.pdf>

Στις **12 Δεκεμβρίου 2015 στο Παρίσι**, 195 χώρες της Σύμβασης - Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC) συμφώνησαν σε μία νέα, νομικά δεσμευτική, παγκόσμια συμφωνία για το κλίμα. Για να τεθεί σε ισχύ θα έπρεπε να επικυρωθεί από τουλάχιστον 55 χώρες οι οποίες αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το 55% των παγκόσμιων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Στις 5 Οκτωβρίου 2016 το συγκεκριμένο όριο ξεπεράστηκε και στις **4 Νοεμβρίου 2016** η Συμφωνία του Παρισιού τέθηκε σε **ισχύ**. Μέχρι στιγμής την έχουν επικυρώσει 131 χώρες από τις 197 οι οποίες είναι συμβαλλόμενες στην Σύμβαση - Πλαίσιο.

Πηγή : <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>

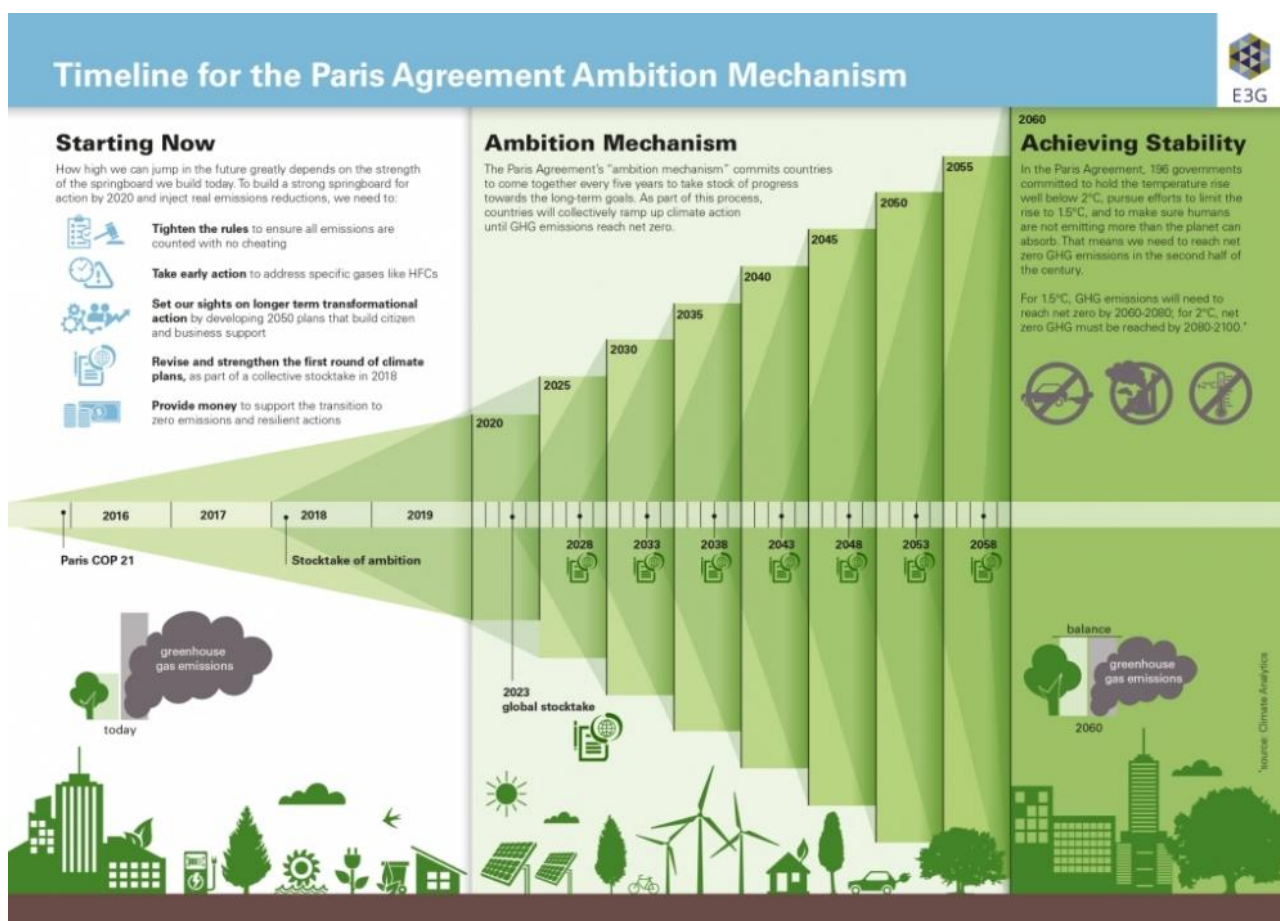
Τα συμβαλλόμενα μέρη θα πρέπει να υποβάλλουν “**Εθνικές Συνεισφορές Μειώσεων Εκπομπών**” (INDCs - Intended Nationally Determined Contributions) οι οποίες καλύπτουν περιόδους **5 ή 10 ετών** ξεκινώντας από το **2020**.

Το κείμενο που συμφωνήθηκε αποτελείται από το εδάφιο της

Απόφασης (**Decision**) με 140 παραγράφους και ένα παράρτημα (**Annex**) το οποίο εσωκλείει την “**Συμφωνία του Παρισιού**” (**Paris Agreement**), με 29 άρθρα, το οποίο θα τεθεί σε ισχύ μετά το 2020.

Πηγή :

https://unfccc.int/files/essential_background/convention/application/pdf/english_paris_agreement.pdf

Σχεδιάγραμμα Νο2

Μηχανισμός της Συμφωνίας του Παρισιού.

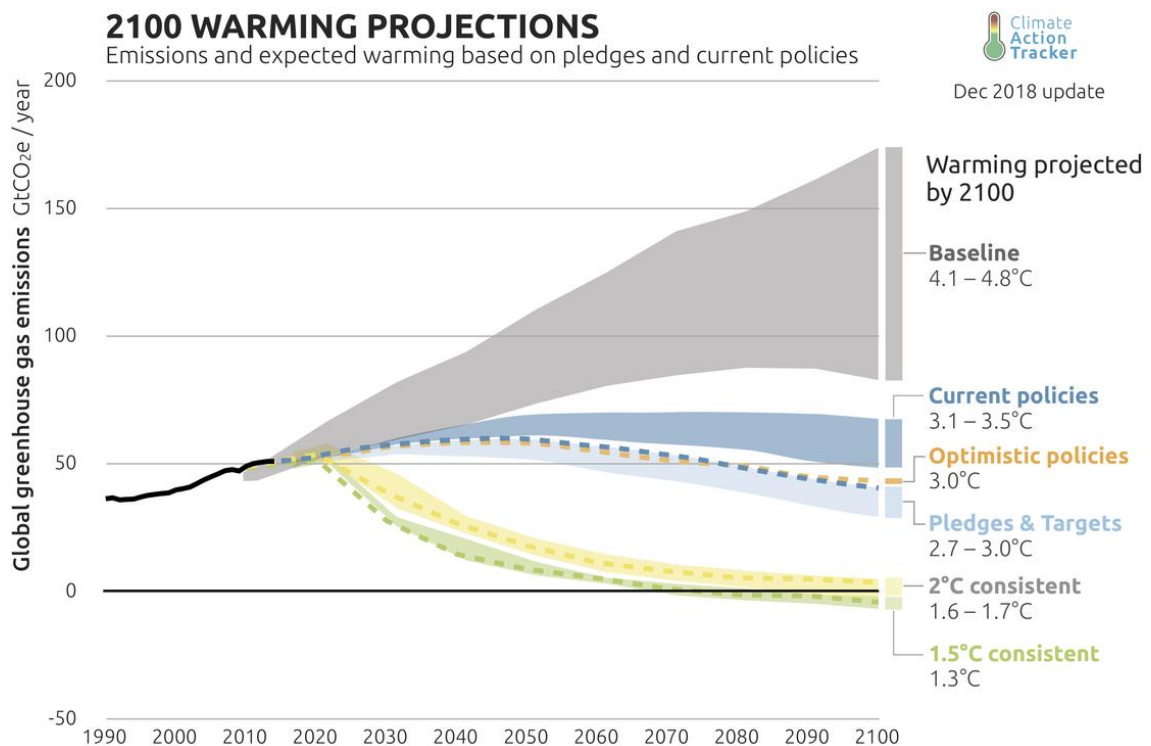
<https://www.e3g.org/library/the-paris-agreement-ambition-mechanism>

Πηγή:

[https://www.e3g.org/images/made/images/pics/Timeline_For_The_Paris_Agreement_Ambition_Mechanism_\(small\)_1000_713.jpg](https://www.e3g.org/images/made/images/pics/Timeline_For_The_Paris_Agreement_Ambition_Mechanism_(small)_1000_713.jpg)

Η **Συμφωνία του Παρισιού** αποτελεί ένα **φιλόδοξο** κείμενο, με στοιχεία δεσμευτικότητας και μη, το οποίο δεν διαθέτει συγκεκριμένο μηχανισμό εφαρμογής αλλά προτείνει κυρίως εθελοντικού χαρακτήρα

δεσμεύσεις, “θωρακίζει” την αρχιτεκτονική της Κοπεγχάγης με τους πενταετείς κύκλους και εναποθέτει στην Διεθνή Κοινότητα να αποδείξει πλέον ότι είναι έτοιμη να αναλάβει τις ευθύνες της και ότι το μέλλον των επόμενων γενεών είναι στις άμεσες προτεραιότητές της.

Σχεδιάγραμμα Νο.3

Πηγή: <https://climateactiontracker.org/global/temperatures/>

Η επίδραση των δεσμεύσεων και των πολιτικών στην παγκόσμια θερμοκρασία.

19. Διεθνές Δίκαιο του Περιβάλλοντος

Το **Δίκαιο του Περιβάλλοντος** έχει διαχρονική εξέλιξη και θεωρείται ένας από τους νεότερους κλάδους του **Διεθνούς Δικαίου**. Αυτό συμβαίνει για δύο λόγους:

- α) Λόγω της ραγδαίας εξέλιξης της τεχνολογίας που μεταπολεμικά προκάλεσε την συντριπτική υποβάθμιση του γήινου κυρίως φυσικού περιβάλλοντος και
- β) λόγω της συνειδητοποίησης ότι η πολιτική της Περιβαλλοντικής Προστασίας και Διαχείρισης αποτελεί κύρια συνιστώσα του Φαινομένου της Διαρκούς Ανάπτυξης.

Πηγές:

- α) Elli Louka, 2006, *International Environmental Law, Fairness, Effectiveness and World Order*, Cambridge University Press, p.518.
- β) Οι σύγχρονες βασικές συνιστώσες του αναπτυξιακού φαινομένου, όπως προέκυψαν επισήμως πριν και μετά το Ρίο την δεκαετία του '80 και του '90 αλλά και στην συνέχεια, είναι τρεις: **η οικονομική αύξηση, η κοινωνική πρόοδος και η περιβαλλοντική προστασία (θεωρία του sustainability)**.

Στην κυρία αναγκαιότητα για αναθεώρηση των βασικών αρχών του Διεθνούς Δικαίου, το Δίκαιο του Περιβάλλοντος - ως κλάδος του - έχει επιδεχθεί όλες τις επιπτώσεις από τις μεταπολεμικές αλλαγές, τόσο σε θεωρητικό όσο και σε θεσμικό επίπεδο. Λειτουργεί λοιπόν στην βάση νέων δεδομένων που ο εκδημοκρατισμός των διεθνών σχέσεων των τελευταίων σαράντα χρόνων έχει επιφέρει.

Ένα από αυτά, είναι το νεότερο Δίκαιο της Ανάπτυξης, όπου γίνεται προσπάθεια εντοπισμού της ιδιαιτερότητας του, σε σχέση με τους άλλους ειδικούς κλάδους του Διεθνούς Δικαίου.

Πηγές: Η εμπειριστατωμένη προσέγγιση της εξέλιξης του Δικαίου της Ανάπτυξης κατά τη Γαλλική σχολή του Διεθνούς Δικαίου, διαφαίνεται στις μελέτες των:

- Flory M. "Droit International du Développement, Presses Universitaires de France (PUF), Paris 1977, 336 p.
- Bennouna M., 1983, "Droit international du développement : Tiers monde et interpellation du droit international", Paris : Berger-Levrault, 335 p.

Οι δύο λοιπόν αυτοί κλάδοι που αναφέρονται στην ανάπτυξη και την περιβαλλοντική διαχείριση θα αποτελέσουν τον κύριο και ουσιαστικό κορμό όλων των προσπάθειών μεταλλαγής του κλασικού γενικού διεθνούς δικαίου σε ένα δίκαιο πιο ουσιαστικό, σύγχρονο και καθόλα θεσμικό.

Η λειτουργία Αρχών σε ένα νομικό σύστημα είναι σημαντική τόσο για την διαμόρφωση κανόνων δικαίου όσο και για την ερμηνεία και εφαρμογή τους. Το δίκιο της ανάπτυξης και το δίκιο του περιβάλλοντος - ως κλάδοι του γενικού διεθνούς δικαίου - διαθέτουν τις ίδιες με αυτό Αρχές. Η μόνη ουσιαστική διαφορά εντοπίζεται στον τρόπο με τον οποίο τις προσεγγίζουν οι προαναφερόμενοι δύο κλάδοι, ώστε να τις μετατρέψουν από **στατικές** και **συντηρητικές** σε **προοδευτικές** και **δυναμικές** σύμφωνα πάντα με την σημερινή εξέλιξη της διεθνούς κοινότητας και πολιτικής.

Οι Αρχές του Διεθνούς Δικαίου του Περιβάλλοντος

Πρώτες στη σειρά οι τρεις βασικές αρχές του γενικού διεθνούς δικαίου:

α) Η Αρχή της Κυριαρχίας.

Η Αρχή αυτή εμπεριέχοντας πάντα την διάσταση της εδαφικής κυριαρχίας επιτυγχάνεται μέσα από την θεωρητική προσέγγιση του χώρου της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ειδικότερα εκείνων της Τρίτης λεγόμενης Γενιάς. Έτσι δρομολογούνται οι διαδικασίες κατοχύρωσης των απαραίτητων θεσμών για την ολοκλήρωση της περιβαλλοντικής προστασίας και διαχείρισης, σε συνάρτηση πάντα με το φαινόμενο της διαρκούς και βιώσιμης ανάπτυξης.

Σημαντικοί παράγοντες που επιδρούν επίσης στην Αρχή της Κυριαρχίας στην σύγχρονη διεθνή κοινωνία είναι η αλληλεξάρτηση ανάμεσα σε κράτη και λαούς η οποία συμβάλλει στην προαγωγή της έννοιας της Ανθρωπότητας και η διάσταση που μεταπολεμικά έχει λάβει η ρύπανση του περιβάλλοντος, με κύριο χαρακτηριστικό τη δυσκολία λήψης αποτελεσματικών μέτρων αποφυγής ή πρόληψης της, με άλλα λόγια η μεγάλη

αλήθεια ότι η ρύπανση δεν γνωρίζει εδαφικά σύνορα.

β) Η Αρχή της Ισότητας.

Εφαρμοζόμενη στο Δίκαιο του Περιβάλλοντος έχει ως βασική της προϋπόθεση την διαρκή κυριαρχία επί των φυσικών πόρων, στο πλαίσιο των οικονομικών κυρίως σχέσεων μεταξύ των κρατών. Βασική της προτεραιότητα είναι η μη επέμβαση στις εσωτερικές και εξωτερικές υποθέσεις μιας χώρας από μία άλλη, στηριζόμενη σχεδόν κατά απόλυτο τρόπο στο δικαίωμα των λαών για ουσιαστική αυτοδιάθεση. Οι ρίζες της Αρχής αυτής - στο πλαίσιο πάντα του Δικαίου του Περιβάλλοντος και του Δικαίου της Ανάπτυξης - βρίσκονται στις φιλικές σχέσεις μεταξύ των κρατών σύμφωνα με τον **Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (1970)**, αλλά και του δικαιώματος της ελεύθερης επιλογής του πολιτικού και οικονομικού συστήματος σύμφωνα με τον **Χάρτη των Οικονομικών Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων των Κρατών (1974)**.

γ) Η Αρχή της Αλληλεγγύης.

Με βάση το γεγονός ότι “η ρύπανση δεν γνωρίζει σύνορα” η Αρχή αυτή καθίσταται υποχρεωτική προτεραιότητα πολιτικής σε όλα τα επίπεδα: Διασυνοριακά, Περιφερειακά και Διεθνή. Η 12η Αρχή της Διακήρυξης του Ρίο επισημαίνει την ανάγκη επιδίωξης του συνδυασμού **Αλληλεγγύης-Συναίνεσης**, ιδιαίτερα για ζητήματα που αφορούν την διασυνοριακή ρύπανση, στην βάση πάντα της καλής πίστης. (19η Αρχή της Διακήρυξης του Ρίο). Μέσα από αυτήν την Αρχή εμφανίζεται η αναγκαιότητα της κοινής αλλά διαφοροποιημένης ευθύνης, της ανάπτυξης φιλικών σχέσεων των κρατών στο πλαίσιο της καλής γειτονίας, της αποκατάστασης, της ισότιμης διαχείρισης, της υποχρέωσης μη πρόκλησης περιβαλλοντικών βλαβών κτλ.

Με τις προαναφερθείσες τρεις βασικές Αρχές του Δικαίου του Περιβάλλοντος διαφαίνεται σε πρώτη φάση η **ενίσχυση** της έννοιας της **Ανθρωπότητας** αλλά και η διεκδίκηση σε επίπεδο λαών του δικαιώματός τους, να απολαμβάνουν **ένα Υγιές και Αρμονικό Περιβάλλον**. Αυτό δεν εξαρτάται πλέον από την δική τους ευαισθητοποίηση για ορθή περιβαλλοντική

διαχείριση των όποιων πηγών τους αλλά από την υποχρέωση των άλλων να μην προβαίνουν σε ενέργειες που θα μπορούσαν να τους βλάψουν σημαντικά.

Η Βιώσιμη Ανάπτυξη αποτελεί σε κάθε περίπτωση την βάση επί της οποίας αναπτύσσεται η σύγχρονη διεθνής Πολιτική Προστασίας του Περιβάλλοντος, μετά την Συνδιάσκεψη του Ρίο (1992) και την αποδοχή της σφαιρικότητας που αποπνέει το αναπτυξιακό φαινόμενο.

Υπάρχουν επιπλέον πέντε βασικές **Αρχές** οι οποίες μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ολοκλήρωση της νομικό - πολιτικής προσέγγισης της περιβαλλοντικής προστασίας. Αυτές είναι:

α) Η Αρχή της Ενημέρωσης και της Πληροφόρησης.

Η υποχρέωση για **Ενημέρωση** ιδιαίτερων, αρνητικής περιβαλλοντικής φύσεως, συνθηκών που λαμβάνουν χώρα στο έδαφος και την δικαιοδοσία των κρατών και που ενδεχομένως είναι δυνατόν να πλήξουν και γειτονικά κράτη είναι βασική Αρχή του Περιβάλλοντος.

Η Αρχή της Πληροφόρησης αναγνωρισμένη και ως ανθρώπινο δικαίωμα στην πληροφόρηση, αντανακλά περισσότερο τη διεθνή κοινότητα στο σύνολό της και αφορά σε ενέργειες και δυσμενή περιστατικά που λαμβάνουν χώρα στο έδαφος κρατών και που ενδεχομένως έχουν επιπτώσεις σε μεγάλης εμβέλειας εδάφη εκτός αυτών.

Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η ξεκάθαρη αναφορά στην Αρχή της Πληροφόρησης που γράφεται στην 18η Αρχή της Διακήρυξης του Ρίο: *“Τα κράτη θα πληροφορούν αμέσως αλλά κράτη για την ύπαρξη οποιωνδήποτε φυσικών καταστροφών ή άλλων καταστάσεων έκτακτης ανάγκης που ενδέχεται να έχουν ξαφνικές και επιβλαβείς συνέπειες για το περιβάλλον των κρατών αυτών. Η διεθνής κοινότητα θα καταβάλει κάθε προσπάθεια για να βοηθήσει τα κράτη που θα έχουν πληγεί”*.

Πηγές:

1. Στην 10η Αρχή της Διακήρυξης του Ρίο (1992) γίνεται ειδικότερη αναφορά στο δικαίωμα ενημέρωσης των ατόμων σε εθνικό επίπεδο σχετικά με τις συνθήκες περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Το δικαίωμα

μάλιστα αυτό επεκτείνεται και στην συμμετοχή των ατόμων σε επίπεδο συναπόφασης για περιβαλλοντικά ζητήματα.

2. Η 18η Σύσταση του Σχεδίου Δράσης της Στοκχόλμης προτείνει ουσιαστικά τη δημιουργία παγκόσμιου συστήματος πληροφόρησης για φυσικές καταστροφές. Μέσω αυτής της Σύστασης θα υιοθετηθεί “Η Δεκαετία για την Μείωση των Φυσικών Καταστροφών 1989-1999”. Στο μέσον της Δεκαετίας θα συγκληθεί (1994) η Πρώτη Παγκόσμια Συνδιάσκεψη για την “Μείωση των Καταστροφών” στην Ιαπωνία (Γιοκοχάμα) όπου και θα υιοθετηθεί και η “Στρατηγική για έναν Ασφαλή Κόσμο” (Strategy for a Safer World).

β) Η Αρχή της Πρόληψης

Θεωρείται από πολλούς - κυρίως από τους υποστηρικτές της οικολογικής επιστήμης - ως το ύψιστο αγαθό της σύγχρονης διεθνούς επιστήμης, με τη σκέψη ότι: “ είναι προτιμότερο να προλαμβάνεται η περιβαλλοντική υποβάθμιση από το να λαμβάνονται μέτρα αποκατάστασης, της οποίας περιβαλλοντικής βλάβης”. **Η Πρόληψη** αναγορεύεται σε βασική πολιτική της περιβαλλοντικής προστασίας καθώς η αποκατάσταση δεν είναι δυνατόν να οδηγήσει απόλυτα στην προγενέστερη φυσική κατάσταση του περιβάλλοντος.

Η ανθρώπινη δραστηριότητα μπορεί να προκαλέσει σοβαρή περιβαλλοντική βλάβη, με κοινωνικές αλλά και οικονομικές επιπτώσεις. Για αυτόν το λόγο η Προληπτική δράση αναδεικνύεται όχι μόνο άκρως απαραίτητη αλλά και η μόνη αποτελεσματική λύση τόσο για την αποφυγή περιβαλλοντικής ζημιάς όσο και για την αποτροπή υπονόμησης της αναπτυξιακής διαδικασίας.

Πηγή: Μελέτη των:

James Cameron & Juli Abouchar, The Precautionary Principle: A Fundamental Principle of Law and Policy for the Protection of the Global Environment, 14 B.C. Int'l & Comp. L. Rev. 1 (1991),

<https://lawdigitalcommons.bc.edu/iclr/vol14/iss1/2>

γ) Η Αρχή της Προφύλαξης

Θεωρείται ως βασική Αρχή για την περιβαλλοντική προστασία. Η 15η Αρχή της Διακήρυξης του Ρίο (1992) αναφέρει: «Όποτε υφίσταται απειλή σοβαρής ή ανεπανόρθωτης ζημίας, η έλλειψη επιστημονικής βεβαιότητας δεν θα χρησιμοποιείται ως αιτιολογία για την αναβολή λήψης δαπανηρών μέτρων που προλαμβάνουν την περιβαλλοντική υποβάθμιση».

Εδώ τονίζεται ότι η **Αρχή της Προφύλαξης** πρέπει να εφαρμόζεται ιδιαίτερα στην περίπτωση των μέτρων που προτείνονται για την αντιμετώπιση του φαινομένου του θερμοκηπίου και επομένως εντός του πλαισίου της διεθνούς πολιτικής για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.

Επίσης η 14η Αρχή της Διακήρυξης του Ρίο (1992) με την αναφορά της: “ τα κράτη θα πρέπει..... να εμποδίζουν τη μετάθεση και τη μεταφορά προς άλλα κράτη κάθε δραστηριότητας ή ουσίας που προκαλεί σοβαρή περιβαλλοντική υποβάθμιση ή αποδεικνύεται επιβλαβής για την ανθρώπινη υγεία”, δίνει την Αρχή της Προφύλαξης τη μορφή μαχητικής αντιμετώπισής του ενδεχομένου πρόκλησης περιβαλλοντικής ζημίας, στο πλαίσιο πάντα της συνεργασίας των κρατών. Επίσης η συγκεκριμένη Αρχή και ο τρόπος εφαρμογής της δίνουν μία **ρηξικέλευθη** απάντηση σε εκείνους που θεωρούν ότι το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής αποτελεί **φυσική εξέλιξη** και δεν προκαλείται από την **ανθρώπινη δραστηριότητα**.

δ) Η Αρχή της Ευθύνης

Η συγκεκριμένη Αρχή αναφέρεται στην **Ευθύνη του Κράτους** σχετικά με την Περιβαλλοντική Ζημία. Η διεθνής της προσέγγιση πηγάζει από την 22η Αρχή της Διακήρυξης για το Ανθρώπινο Περιβάλλον, της Στοκχόλμης (1972). Χαρακτηριστικά σε αυτήν αναφέρεται: “ Οι χώρες θα συνεργάζονται για την περαιτέρω ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου σχετικά με την ευθύνη για την καταβολή αποζημίωσης στα θύματα της ρύπανσης ή άλλων Ζημιών στο περιβάλλον, που προκλήθηκαν από δραστηριότητες μέσα στα όρια δικαιοδοσίας ή ελέγχου μιας χώρας, σε περιοχές έξω από τα όρια δικαιοδοσίας της”. Η ίδια Αρχή επαναλαμβάνεται και στην διακήρυξη του Ρίο

του 1992. Διαφαίνεται καθαρά ότι η αποτροπή ενεργειών σύμφωνα με την Αρχή αυτή, κατά της οικολογικής ισορροπίας επιβάλλει στα κράτη την αποφυγή επικίνδυνων περιβαλλοντικά δραστηριοτήτων επί του εδάφους τους.

ε) Η Αρχή της Αποζημίωσης / Ο Ρυπαίνων Πληρώνει .

“The Polluter Pays Principle”.

Η **Αρχή** αυτή έχει ως προαπαιτούμενο την **Αρχή της Ευθύνης** και λειτουργεί παράλληλα και συμπληρωματικά προς αυτήν. Αντιμετωπίζει αρκετές δυσκολίες σε επίπεδο προσδιορισμού του ρυπαίνοντα και των ευθυνών του καθώς και του μεγέθους της περιβαλλοντικής ζημιάς / βλάβης. Εντούτοις τόσο η υποδοχή όσο και η αποδοχή της Αρχής αυτής, ως μία από τις βασικές του δικαίου του περιβάλλοντος, είναι απολυτα εμφανή.

Η Αρχή “ο Ρυπαίνων Πληρώνει” μεταφέρει το κόστος της περιβαλλοντικής ζημιάς στον αποδεδειγμένα υπεύθυνο της πρόκλησης της. Για αυτό τον λόγο είναι αφενός απόλυτα συνδεδεμένη με την **Αρχή της Αποζημίωσης** και αφετέρου αποτελεί την κύρια αποτρεπτική πολιτική για την ανάληψη ή επιβλαβών για το περιβάλλον δραστηριοτήτων.

Πηγές: Η εν λόγω Αρχή εισάγεται επίσης και από την έκθεση Brundtland

1. Report of the World Commission on Environment and Development: «Our Common Future» (Brundtland Report), 43 (1987) <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>
2. Επίσης και από μία σειρά ευρωπαϊκών κειμένων όπως:
  - **Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986)**
  - **Η Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992)** αλλά και
  - **Τα Προγράμματα Δράσης για το Περιβάλλον (κυρίως Πέμπτο και Έκτο)**

Καταληκτικά θα λέγαμε ότι η Περιφερειακή και η εθνική προσέγγιση καταγραφής των Αρχών του Δικαίου του Περιβάλλοντος είναι δυνατόν να αναφέρεται επίσης και σε μία σειρά συμπληρωματικών αρχών οι οποίες διαμορφώνονται μέσα από νομική διάσταση του συστήματος που εξυπηρετούν. Θα μπορούσε λοιπόν κανείς να αναφερθεί και στις **Αρχές: της διεθνούς συνεργασίας, της κοινής αλλά διαφοροποιημένης ευθύνης, της ανάπτυξης φιλικών σχέσεων των κρατών στο πλαίσιο της καλής**

γειτονίας, της αποκατάστασης, της ισότιμης διαχείρισης, της υπόχρεωσης μη πρόκλησης περιβαλλοντικών βλαβών.

Όσον αφορά τώρα το **Κοινοτικό Δίκαιο του Περιβάλλοντος** λίαν σημαντικές καθίστανται οι **Αρχές, της Επικουρικότητας και της Ενσωμάτωσης**, ενώ για την εθνική προσέγγιση του Δικαίου του Περιβάλλοντος απαραίτητες κρίνονται οι **Αρχές: του βιώσιμου αστικού περιβάλλοντος, της χωρονομίας, της οικολογικής συνείδησης** κτλ οι οποίες απορρέουν συμπληρωματικά και με την νομολογία του ΣΤΕ, από τις επιταγές του άρθρου 24 του Συντάγματος.

Πέρα από τις Αρχές του Δικαίου του Περιβάλλοντος θα θέλαμε να διευκρινίσουμε εδώ, ότι με δεδομένο, «την μακρόχρονη, ειρηνική και “εν πεπιοθήσει δικαίου”», πρακτική των κρατών, στοιχειοθετήθηκε μια υποχρεωτική (**hard law**) κατηγορία κανόνων περιβαλλοντικού δικαίου, στην οποία εντάσσονται οι Διεθνείς Συμβάσεις και οι αποφάσεις διαφόρων Διεθνών Οργάνων. Παράλληλα, ιδιαίτερα μετά το 1970, υιοθετείται και μία μεγάλη σειρά νομικών κειμένων μη υποχρεωτικού χαρακτήρα (**soft law**), τα οποία περιλαμβάνουν: **Διακηρύξεις Αρχών, Προγράμματα Δράσης, Συστάσεις, Οδηγίες** κτλ που δρουν ως σημαντικές **προδικαιακές αναφορές** τόσο γενικού όσο και ειδικότερου περιεχομένου με καθαρά πάντα **προγραμματικό χαρακτήρα**.

Διευκρινιστικά αναφέρουμε ότι οι **Διακηρύξεις** είναι κείμενα τα οποία βρίσκονται “μακράν” των απλών ευχολογίων ενώ παράλληλα εντοπίζουν την άμεση υιοθέτηση μέτρων σε απόλυτη συμφωνία με την βούληση των κρατών, ώστε να ενδύονται και μία στέρεη νομική προσωπικότητα.

Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι η πρώτη ουσιαστική αποκρυστάλλωση κανόνων του Δικαίου του Περιβάλλοντος οφείλεται στην **Διακήρυξη της Στοκχόλμης (1972)**. Εποχή που ο συγκεκριμένος χώρος δικαίου αντιμετώπιζε ουσιαστικό κενό σε επίπεδο αποδοχής βασικών του Αρχών.

Τα Προγράμματα Δράσης θεωρούνται πλέον προαπαιτούμενο κείμενο των Διακηρύξεων μετατρέποντας έτσι το **Διακηρυκτικό Δίκαιο** σε **Δίκαιο του Προγραμματισμού**.

Πρόκειται για αναλυτικά κείμενα, απόλυτα προσηλωμένα και στοχευμένα στην εξεύρεση συγκεκριμένων και εφαρμοσιμών λύσεων στις προτάσεις που περιλαμβάνουν οι Διακηρύξεις. Παρέχουν έτσι τις απόλυτα

κατευθυντήριες γραμμές με συγκεκριμένους στόχους, προσφέροντας παράλληλα στα κράτη την ευχέρεια επιλογής συγκεκριμένων μέσων για την επίτευξή τους.

Πηγή: Για το Δίκαιο των Διακηρύξεων ενημερωθήκαμε από την μελέτη του Dupuy R.J. « Droit déclaratoire et droit programmatore : de la coutume sauvage à la "soft law" », SFDI, Paris, Pedone, 1974, p. 132-148.

Όσον αφορά τις **Συστάσεις** και τις **Οδηγίες** πρόκειται για κατευθυντήριες γραμμές που κράτη - μέλη Οργανισμών - κυρίως περιφερειακού χαρακτήρα προτείνουν με σκοπό την καταστολή της περιβαλλοντικής ρύπανσης αλλά και παράλληλα τη λήψη μέτρων προληπτικής αντιμετώπισης της.

Τέτοιου είδους κείμενα έχουν υιοθετηθεί: από τον **ΟΑΣΑ** αναφορικά με τις τοξικές και επικίνδυνες ουσίες, το **Συμβούλιο της Ευρώπης** σε σχέση με τον τομέα που αφορά την προστασία της άγριας χλωρίδας και πανίδας, αλλά και την **Οικονομική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη** σχετικά με την ρύπανση του νερού και του αέρα.

Φωτογραφία No.20

Ο ΟΗΕ στην μάχη για το πόσιμο νερό

Πηγή : <https://sustainabledevelopment.un.org/content/sdgs/large/Goal-6.jpg>

Τελειώνοντας το επεξηγηματικό αυτό κείμενο και τους όρους - κλειδιά που διατρέχουν όλη την εργασία μας και πριν αναφερθούμε στο **Σύστημα ΟΗΕ για την Βιώσιμη Ανάπτυξη** θα θέλαμε να τονίσουμε ότι η ιδιαιτερότητα των **soft low** κειμένων έγκειται στο ότι τις περισσότερες φορές συγκεντρώνουν **την ομοφωνία** των κρατών στο επίπεδο της υιοθέτησης τους. Αυτή επιτυγχάνεται πάντοτε λόγω **του μη υποχρεωτικού τους χαρακτήρα** καθώς και **της αποφυγής της άμεσης δέσμευσης των κρατών σε κανονιστικές ρυθμίσεις**.

Τα κείμενα αυτά χρησιμοποιήθηκαν κατά κόρον ως ένδειξη **καλής θέλησης** από τους ανεπτυγμένους προς τους αναπτυσσόμενους καθώς εξασφάλιζαν την βεβαιότητά στους πρώτους ότι δεν θίγουν ουσιαστικά τους συμφέροντα.

Στην σύγχρονη εποχή και ιδιαίτερα μετά την δεκαετία του '70 η συνειδητοποίηση ενός άμεσου πλανητικού κινδύνου αναφορικά με το περιβάλλον, σε συνδυασμό με την αναγνώριση της αλληλεξάρτησης που αφορά όλα τα περιβαλλοντικά στοιχεία, έχει οδηγήσει την διεθνή κοινότητα σε μία αναγκαία και επιτακτική ανάπτυξη της διεθνούς συνεργασίας με στόχο την κούρσα της **νομικής κατοχύρωσης** κανόνων συμπεριφοράς για την περιβαλλοντική διαχείριση και προστασία. Έκδηλη είναι πλέον η βούληση των κρατών μέσα από την διαρκή και επαναλαμβανόμενη υπερψήφιση **soft low** κειμένων να διαμορφωθεί το πλαίσιο των ρυθμίσεων περιβαλλοντικών ζητημάτων.

Σύστημα ΟΗΕ για την Βιώσιμη Ανάπτυξη

γ1) Οι Ειδικευμένοι Οργανισμοί του Συστήματος ΟΗΕ

Οι Ειδικευμένοι Οργανισμοί του Συστήματος ΟΗΕ είναι **Ανεξάρτητοι Οργανισμοί** που ανήκουν στην οικογένεια των Ηνωμένων Εθνών, Μαζί με τα **Ταμεία** και τα **Προγράμματα**, βρίσκονται στην «καρδιά» του Παγκόσμιου Οργανισμού και επιτελούν υψηλής ποιότητας έργο που τις περισσότερες φορές δεν γνωστοποιείται, επειδή ο Διεθνής Οργανισμός έχει έντονη παρουσία μέσω του κυρίαρχου πολιτικού του οργάνου, **της Γενικής Συνελεύσεως**. [τα λοιπά κύρια όργανα του ΟΗΕ είναι: **το Συμβούλιο Ασφαλείας, το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, το Συμβούλιο Κηδεμονίας, το Διεθνές Δικαστήριο και η Γραμματεία**].

Μία σειρά λοιπών ειδικευμένων παρόμοιων οργανισμών ασχολούνται παράλληλα και με το περιβάλλον. Αυτό γίνεται στην βάση ότι αυτό αντιμετωπίζεται πλέον διεπιστημονικά και αφορά σε όλους και όλα. Παράλληλα, η σχέση του με το σφαιρικό φαινόμενο της βιώσιμης ανάπτυξης - ως ένας από τους τρεις βασικούς πυλώνες της - εντάσσει την περιβαλλοντική προστασία στην κατηγορία των απαραίτητων συνθετικών συστατικών κάθε επιμέρους πολιτικής με την οποία ασχολούνται οι ειδικευμένοι οργανισμοί του συστήματος ΟΗΕ.

γ2) Οργανισμός για την Τροφή και την Γεωργία (FAO)

Ο Οργανισμός για την Τροφή και την Γεωργία με στόχο την Βιώσιμη Ανάπτυξη ασχολείται κυρίως με την προστασία της βιοποικιλότητας και την ενσωμάτωση της σε όλους τους αγροτικούς τομείς, ενώ πολλά από τα προγράμματα του αφορούν πλέον το κορυφαίο πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής. Κυρίαρχη αναδεικνύεται εδώ για τον FAO η πολιτική της προσαρμογής της κλιματικής εξέλιξης στους τομείς των γεωργικών καλλιεργειών, της δασοπονίας, της αλιείας, της κτηνοτροφίας και

υδατοκαλλιεργειών. [Σημαντικά ειδικά προγράμματα του οργανισμού αφορούν στην προώθηση της αγρό- οικολογίας και της μείωσης εκκλήσης εντερικού μεθανίου από τα ζώα.

Μαυρογένης Σταύρος, Πασπάτη Εριφύλη . «Κλιματική Αλλαγή: Επισιτιστική Κρίση και Αναπτυσσόμενος Νότος».

Επίσης στο: <http://www.fao.org/climate-change>]

γ3) Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO)

Ο Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας εστιάζει την ενασχόληση του στα περιβαλλοντικά προβλήματα. Αφενός στις εκπομπές αερίων των αεροσκαφών και αφετέρου στις χερσαίες εγκαταστάσεις των αεροδρομίων και την εναρμόνιση τους με τα σύγχρονα περιβαλλοντικά standards. Με τις περιπτώσεις αυτές ασχολείται επισταμένως ειδική Επιτροπή για την Αεροπορική Περιβαλλοντική Προστασία.

[Περισσότερα για την δράση της Committee on Aviation Environmental Protection (CAEP) στο <https://www.icao.int/ENVIRONMENTAL-PROTECTION/Pages/default.aspx>]

γ4) Διεθνής Οργανισμός Ναυτιλίας (IMO)

Ο Διεθνής Οργανισμός Ναυτιλίας έχει καταθέσει πολλές συμβάσεις αναφορικά με την θαλάσσια περιβαλλοντική προστασία και τα τελευταία χρόνια ενεργοποιείται συστηματικά στον περιορισμό του φαινομένου του θερμοκηπίου και της παρεπόμενης κλιματικής αλλαγής σε όλους τους τομείς, που αφορούν την κίνηση πάνω στις θάλασσες και τους ωκεανούς. Σημαντική επίσης είναι η ενασχόληση του Οργανισμού με προβλήματα που αφορούν την προστασία της ναυσιπλοΐας στους πόλους, αλλά και στον έλεγχο γενικότερα των λιμενικών εγκαταστάσεων σχετικά με την τήρηση των απαιτούμενων περιβαλλοντικών συνθηκών. [Αναλυτικότερα στο:

<http://www.imo.org/en/Pages/Default.aspx>]

γ5) Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (WHO)

Η περιβαλλοντική υποβάθμιση σχετίζεται άμεσα με τις σύγχρονες ασθένειες. Ειδικότερα σε περιοχές του αναπτυσσόμενου Νότου με έμφαση στην Αφρική, η έλλειψη πόσιμου νερού από την ξηρασία, η διάβρωση των εδαφών, η έλλειψη υπηρεσιών υγιεινής, αποτελούν αντικείμενα έρευνας σε επίπεδο επιδημικών και ευρύτερα ανθρωπιστικών κρίσεων για τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας. Τα ζητήματα επίσης της κλιματικής αλλαγής αλλά και της ποιότητας του αέρα εντάσσονται στις άμεσες προτεραιότητες της καθώς είναι υπεύθυνα για την έκρηξη ασθενειών που αφορούν το αναπνευστικό σύστημα του ανθρώπου ακόμα και στα μεγάλα αστικά κέντρα του ανεπτυγμένου Βορρά.

[Για το έργο της Παγκόσμιας Οργάνωση Υγείας, αναλυτικότερα στο : <http://www.who.int/>]

γ6) Οργάνωση Βιομηχανικής Ανάπτυξης (UNIDO)

Η Οργάνωση Βιομηχανικής Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών έχει εντάξει στις άμεσες προτεραιότητες της, τη Διάσωση του Περιβάλλοντος (Safeguarding the environment).

[Αναλυτικότερα στο:

<https://www.unido.org/our-focus/safeguarding-environment>]

Στο πλαίσιο αυτό ο Οργανισμός στηρίζει και ενισχύει τα κράτη του αναπτυσσόμενου Νότου στις προσπάθειες που καταβάλουν για ορθολογική περιβαλλοντική διαχείριση, συμπεριλαμβανομένης της προσπάθειας για εφαρμογή των σχετικών διεθνών ρυθμίσεων με έμφαση στην χρήση καθαρής ενέργειας. Αυτά επιτυγχάνονται και μέσω της ίδρυσης νέων πράσινων βιομηχανιών καθώς και της παραγωγής πράσινων προϊόντων.

γ7) Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO)

Στο πλαίσιο ενός προγράμματος προώθησης της Βιώσιμης Ανάπτυξης κύρια πολιτική της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας είναι η εξασφάλιση εργασίας κάτω από υγιείς περιβαλλοντικές συνθήκες για όλους. Με έμφαση στο περιβάλλον, ένα από τα σημαντικότερα προγράμματα της Οργάνωσης είναι εκείνο που αφορά την «πράσινη εργασία / πράσινα επαγγέλματα». Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της ανάπτυξης των ήπιων μορφών ενέργειας που εξασφαλίζουν την οικονομική ανάπτυξη σε συνδυασμό με την κοινωνική πρόοδο μεγάλων μαζών του γήινου πληθυσμού. Η Οργάνωση εντάσσει την πολιτική της αυτή στην γενικότερη συμμετοχή της στον περιορισμό του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής.

[Αναλυτικότερα στο:

<https://www.ilo.org/global/topics/green-jobs/lang--en/index.htm>]

γ8) Διεθνής Υπηρεσία Ατομικής Ενέργειας (IAEA)

Ομάδα ειδικών εμπειρογνομώνων της Υπηρεσίας Ατομικής Ενέργειας μελετούν διαρκώς τα χερσαία και υδάτινα συστήματα, την βιοποικιλότητα καθώς και τις επιπτώσεις που έχουν σε αυτά η ρύπανση και η κλιματική αλλαγή. Η Ομάδα υποστηρίζει ότι η χρήση της πυρηνικής ενέργειας μπορεί να βοηθήσει στην μείωση επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Παράλληλα, σταθερά ισότοπα και πυρηνικές τεχνικές χρησιμοποιούνται επίσης για την αξιολόγηση των πόσιμων υδάτων, των βιολογικών συστημάτων, της ατμόσφαιρας και των ωκεάνιων οικοσυστημάτων. Τέλος η Υπηρεσία στηρίζει τα κράτη-μέλη της στην χρήση των πυρηνικών αποβλήτων με στόχο τον πλήρη έλεγχο της χρήσης αυτής για την αποφυγή της μόλυνσης ειδικότερα των πόλεων.

[Αναλυτικότερα στο:

<https://www.iaea.org/topics/addressing-environmental-issues>]

γ9) Παγκόσμιος Οργανισμός Μετεωρολογίας (WMO)

Έχουν εκπονηθεί και εκπονούνται συστηματικά Ειδικά Επιστημονικά και Γενικά Προγράμματα από μία μεγάλη σειρά τεχνικών Επιτροπών του Οργανισμού. Τα Προγράμματα αυτά αφορούν πολλούς τομείς όπως η αεροναυτική, γεωργική, υδρολογική, θαλάσσια και ωκεανογραφική μετεωρολογία, το διάστημα, τους τροπικούς κυκλώνες, την ατμόσφαιρα και τους κινδύνους μεγάλων φυσικών καταστροφών.

Χάρτης Νο.1

Ο Πλανήτης Γη από τον φυσικό του δορυφόρο την Σελήνη.

Πηγή: https://www.nasa.gov/sites/default/files/1-bluemarble_west.jpg

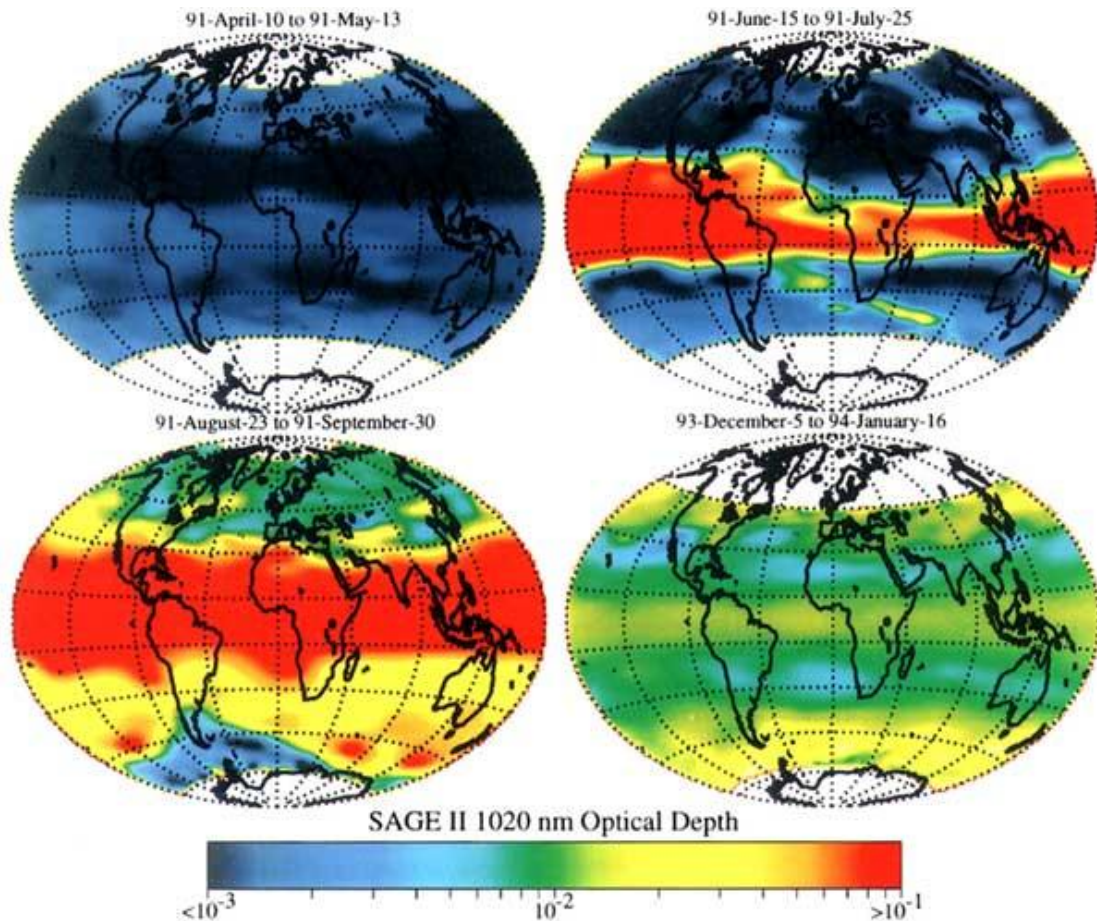
[Ειδικότερα οι Επιτροπές αυτές είναι:

- Commission for Aeronautical Meteorology - (CAeM)
- Commission for Agricultural Meteorology - (CAgM)
- Commission for Atmospheric Sciences - (CAS)
- Commission for Basic Systems -(CBS)
- Commission for Climatology - (CCI)

- Commission for Hydrology - (CHy)
- Commission for Instruments and Methods of Observation - (CI MO)
- Joint WMO-IOC Commission for Oceanography and Marine Meteorology - (JCOMM)

Αναλυτικότερα στο : https://www.wmo.int/pages/index_en.html]

Σημαντικότερο τα τελευταία χρόνια είναι όμως το Παγκόσμιο Πρόγραμμα για το Κλίμα. [World Climate Programme (WCP)] στο http://www.wmo.int/pages/prog/wcp/index_en.html το οποίο αφορά ένα συνολικό σύστημα έρευνας και παρατήρησης της κλιματικής αλλαγής μέσω ειδικών υπηρεσιών.

Χάρτης Νο.2

Επίδραση της ηφαιστειογενούς στάχτης από την έκρηξη του Όρους

Πινατούμπο στην Στρατόσφαιρα (1991)

<https://pubs.usgs.gov/pinatubo/self/fig6.jpg>

γ10) Διεθνής Οργάνωση Τηλεπικοινωνιών (ITU)

Ως καταλυτικός κρίνεται ο ρόλος των Τηλεπικοινωνιών στην προστασία περιβάλλοντος από την Διεθνή Ένωση Τηλεπικοινωνιών με έμφαση στον τομέα της μείωσης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και παρεπόμενων της κλιματικής αλλαγής. Διότι υπολογίζεται ότι προϊόν με γραπτό, προφορικό, οπτικό και ηλεκτρονικό τρόπο προσφέρει την καλύτερη λύση στον τομέα μείωσης των παραδοσιακών μέσων μεταφοράς. Ο ρόλος αυτός αναδεικνύεται περισσότερο μέσω της συνεργασίας ανάμεσα στην Ένωση και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Μετεωρολογίας, όπου στην βάση του Παγκόσμιου Κλιματολογικού Προγράμματος (World Meteorological Programme) , υδρολογικές και μετεωρολογικές εθνικές υπηρεσίες εντάσσονται σε ένα διεθνές πρόγραμμα συνεργασίας.

Στο πλαίσιο αυτό, το Παγκόσμιο Τηλεπικοινωνιακό Σύστημα (World Telecommunication System Global Telecommunication System (GTS)

Πηγή: http://www.wmo.int/pages/prog/www/TEM/GTS/index_en.html

Συμβάλλει μέσα από τρεις κύριες αρμοδιότητες:

1. Την εξασφάλιση της επικοινωνιακής επαφής ανάμεσα στα παγκόσμια, περιφερειακά και εθνικά εξειδικευμένα κέντρα
2. Την συλλογή όλων των σχετικών δεδομένων παρατήρησης και
3. Διάδοσή τους σε όλη την υφήλιο καθώς και την κοινοποίηση των αναλύσεων και επεξεργασμένων προβλέψεων των σχετικών ερευνητικών κέντρων.

[Αναλυτικότερα στο: <https://www.itu.int/newsarchive/projects/environ/>]

γ11) Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (WTO)

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού αναγνωρίζοντας την συμμετοχή ειδικά του μαζικού τουρισμού στην περιβαλλοντική υποβάθμιση, με έμφαση στις παράκτιες περιοχές, έχει εκπονήσει και προβάλλει καταλλήλως ένα ειδικό

Πρόγραμμα για την σχεδόν μηδενική χρήση ενέργειας από τις σύγχρονες ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις (Nearly Zero Energy Hotels), μέσω της χρήσης αιολικής, ηλιακής, βιοενεργειακής, γεωθερμικής και υδροηλεκτρικής μορφής ενέργειας. Με αυτό τον τρόπο συμβάλλει άμεσα στην παγκόσμια περιβαλλοντική προστασία αλλά και την κατ' επέκταση ευημερία του ανθρώπου.

[Αναλυτικότερα στο: <http://hotelenergysolutions.net/content/energy-school>]

γ12) UNESCO

Ο εν λόγω Οργανισμός λόγω του αντικειμένου με το οποίο ασχολείται το κύριο έργο του αφορά την προστασία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος με έμφαση στα ιστορικά μνημεία και την παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά σε άμεση σχέση πλέον και με την Βιώσιμη Ανάπτυξη. [Auclair E. and Fairclough G., Theory and Practice in Heritage and Sustainability, London, 20-15, σελ. 236]

Τελευταία UNESCO έχει αποδείξει ότι τα θέματα του Περιβάλλοντος έρχονται πολύ υψηλά στη θεματική της ατζέντα με κυρίαρχα εκείνα που αφορούν στο θαλάσσιο χώρο.

Έτσι, η Ωκεανογραφική Διακυβερνητική Επιτροπή (COI), με την τελευταία καμπάνια της «ένας πλανήτης, ένα ωκεανός» και «ο ωκεανός μας, η υγεία μας», ασχολείται με το θαλάσσιο οικοσύστημα και γενικότερα την ποικιλότητα του πλανήτη και των θαλασσών που κινδυνεύουν κατά κύριο λόγο από την βιώσιμη εκμετάλλευση.

Η Επιτροπή προάγει επομένως, την διακυβερνητική συνεργασία με στόχο την προώθηση της γνώσης πάνω στη φύση και τις πηγές των ωκεανών, καθώς και των παράκτιων ζωνών, αλλά και της διαχείρισης των πηγών τους στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς και γενικότερα την προστασία του θαλασσίου περιβάλλοντος.

Τέλος, μία μεγάλη σειρά προγραμμάτων της UNESCO αφορούν την ένταξη σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, της ενότητας που αφορά την κλιματική αλλαγή και τις επιπτώσεις της. Ενώ παράλληλα, ο Οργανισμός

τέθηκε από την ΓΣ των ΗΕ (22-12-2002)ως επικεφαλής προώθησης της Δεκαετίας για την Εκπαίδευση για την Βιώσιμη Ανάπτυξη (2005- 2014).

[United Nations Decade of Education for Sustainable Development (DESD). Nikolopoulou An. , Taisha Abr. , Education for Sustainable Development and Practice in a Globalizing World, Sage Publications, 2010]

[Carter Robert and Simmons Bora, The History and Philosophy of Environmental Education στο A.M. Bodzin. Πηγή :

https://cdn.naaee.org/system/files/harmony/files/carter_simmons.pdf]

[Weaver S., The Inclusion of Environmental Education in Science Teacher Education, Dordrecht Springer (edit), 2010, σελ 3-16]

Φωτογραφία Νο21
Λογότυπο UNESCO

Πηγή: <https://bice.org/app/uploads/2018/03/Logo-UNESCO-300x227.jpg>

20. Διεθνείς Οικονομικοί Θεσμοί και Περιβαλλοντική Προστασία

Όπως έχει ήδη αναφερθεί η σχέση της οικονομικής αύξησης και της περιβαλλοντικής προστασίας δεν υπήρξαν και τόσο φιλικές πριν από την δεκαετία του '70 και σε κάθε περίπτωση μέχρι την δεκαετία του '90. Μέχρι την μεγάλη επαναστατική στροφή στο Ρίο (1992), όπου θεωρητικώς επιτεύχθηκε η συμφιλίωση των πολιτικών αυτών και μαζί με την κοινωνική πρόοδο αποτέλεσαν το τρίπτυχο των πυλώνων της σύγχρονης θεώρησης του αναπτυξιακού φαινομένου, η αντιπαλότητα τους θεωρείτο δεδομένη. Δύο σημαντικοί διεθνείς οικονομικοί θεσμοί – εκ των οποίων ο πρώτος ανήκει απευθείας στον ΟΗΕ – η Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, καλούνται να αντιμετωπίσουν την παγκόσμια περιβαλλοντική πρόκληση όπως αυτή φάνηκε να εξελίσσεται ραγδαία τα τελευταία χρόνια.

α) Η παγκόσμια Τράπεζα

Στο πλαίσιο της συνδυαστικής αλληλεπίδρασης της οικονομικής αύξησης με την κοινωνική πρόοδο και την περιβαλλοντική προστασία η Παγκόσμια Τράπεζα, ειδικότερα μετά το 1992 χρονιά σταθμό για την βιώσιμη Ανάπτυξη, έχει επιδοθεί στην προώθηση ειδικών ερευνητικών περιβαλλοντικών προγραμμάτων και ενίσχυσης τους στην περιοχή της Αφρικής. Πρόκειται ειδικότερα για το Πρόγραμμα (1996): «Προς μια Βιώσιμη Ανάπτυξη από την πλευρά του Περιβάλλοντος στην Δυτική και Κεντρική Αφρική». [Το εν λόγω Πρόγραμμα αφορά στα κράτη: Μπενίν, Τόγκο, Μπουρκίνα Φάσο, Νιγηρία, Γκάνα, Ακτή Ελεφαντοστού και Νίγηρα.

Οι βασικοί περιβαλλοντικοί στόχοι της Παγκόσμιας Τράπεζας αφορούν: την βιοποικιλότητα, την κλιματική αλλαγή, την γεωργία και το νερό.

[Πηγή: <http://www.worldbank.org/en/topic/environment>]

β) Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF)

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, στην προσπάθεια του να προάγει την διεθνή νομισματική συνεργασία, προσφέρει στο μέλη του που αντιμετωπίζουν μακροοικονομική αστάθεια μια σειρά συμβουλών, με την προϋπόθεση να ακολουθήσουν και συγκεκριμένες δομικές μεταρρυθμίσεις.

Οι συμβουλές αυτές συνοδεύονται από ένα συνολικό πρόγραμμα τεχνικής βοήθειας, από μία διαρκή παρακολούθηση των χώρων αυτών όσον αφορά την οικονομική τους εξέλιξη και τέλος από ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα οικονομικής σταθεροποίησης στο πλαίσιο του οποίου προσφέρεται και οικονομική βοήθεια.

Ο ρόλος αυτός φαίνεται αρχικά ότι δεν ευνοεί την περιβαλλοντική ανάπτυξη παράλληλα με την οικονομική. Αφού τις περισσότερες φορές τα σκληρά οικονομικά μέτρα αντίκειται στην περιβαλλοντική προστασία. Πχ. Η γρήγορη εκποίηση των φυσικών τους πόρων με στόχο την κάλυψη πιστωτικών τους αναγκών. Επίσης τα κράτη που αποδέχονται παρόμοια συνεργασία με το IMF απομακρύνονται εύκολα από τις διεθνείς δεσμεύσεις τους για προαγωγή της βιώσιμης σφαιρικής ανάπτυξης στο όνομα της μονόπλευρης οικονομικής τους διάσωσης.

Παρόλα αυτά, τα τελευταία χρόνια και λόγω της σοβαρότητας των περιβαλλοντικών προβλημάτων, το IMF σε συνεργασία με την Παγκόσμια Τράπεζα συμβουλεύει τα αναπτυσσόμενα κυρίως κράτη στην μείωση των τιμών των υγρών καυσίμων (ειδικότερα κηροζίνης), ώστε να αποφευχθεί η εύκολη λύση της αποψίλωσης των δασών και η χρήση του παραγόμενου προϊόντος ως οικονομικότερου ενεργειακού πόρου.

Παράλληλα προτείνει στα αναπτυσσόμενα κράτη που αντιμετωπίζουν σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα – ειδικότερα στον τομέα αντιμετώπισης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης – λύσεις φορολογίας του πετρελαίου και του φυσικού αερίου, ώστε τα έσοδα που θα προκύψουν να πάρουν την μορφή του πράσινου φόρου και να χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τον σκοπό αυτό. Αυτό φυσικά προϋποθέτει και σωστή για το περιβάλλον εθνική πολιτική. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται σχετική αποσυμπίεση της σχέσης ανάμεσα στην αναγκαία να ακολουθηθεί οικονομική πολιτική και την Περιβαλλοντική προστασία. [Πηγή : <https://www.imf.org/external/np/fad/environ/index.htm>]

21. Επίλογος

Στο Ρίο Ντε Τζανέιρο (20-22/6/2012) υπήρξε κάτω από τον τίτλο «Το Μέλλον που θέλουμε», ένα Παράγωγο Κείμενο της Συνδιάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για της Βιώσιμη Ανάπτυξη [A/RES/66/288, 11/9/2012].

Το Πρώτο Τμήμα του τέταρτου μέρους του αναφέρεται στην Ενίσχυση των τριών πυλώνων της βιώσιμης ανάπτυξης τονίζοντας:

- a. η Ενίσχυση αυτή είναι αναγκαία για την αποτελεσματική και με συνοχή ανταπόκριση στις παρούσες αλλά και στις επερχόμενες προκλήσεις και στην κάλυψη με ικανοποιητικό τρόπο των κενών στην εφαρμογή της ατζέντας. Για αυτό το θεσμικό πλαίσιο οφείλει να περιλαμβάνει και τις τρεις διαστάσεις της κατά ισόρροπο τρόπο και να ενισχύσει την εφαρμογή της. Αυτό μπορεί να το επιτύχει με την ενδυνάμωση της συνοχής, του συντονισμού και την επανεξέταση της προόδου στην εφαρμογή της βιώσιμης ανάπτυξης.
- b. Υπάρχει η εδραιωμένη πεποίθηση ότι η αποτελεσματική διακυβέρνηση σε τοπικό, υπο-εθνικό, εθνικό, περιφερειακό και παγκόσμια επίπεδο που θα αντιπροσωπεύει τις φωνές και τα συμφέροντα όλων ,είναι θεμελιώδους σημασίας για την πρόοδο της βιώσιμης ανάπτυξης.

Επομένως ένα βελτιωμένο και αποτελεσματικό θεσμικό πλαίσιο για την βιώσιμη ανάπτυξη σε παγκόσμιο επίπεδο θα πρέπει να είναι συνεπές προς τις **Αρχές του Ρίο, να στηρίζεται στην Ατζέντα 21, στο Πρόγραμμα Εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ, να συμβάλλει στην εφαρμογή των δεσμεύσεων που σχετίζονται με τα αποτελέσματα των Διασκέψεων και Συνόδων του ΟΗΕ και να λαμβάνει υπ' όψιν τις Εθνικές Πολιτικές καθώς και τις Αναπτυξιακές Στρατηγικές Προτεραιότητες των Αναπτυσσόμενων Χωρών.** Για τους παραπάνω λόγους αποφασίστηκε η ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου για την βιώσιμη ανάπτυξη, το οποίο μεταξύ άλλων:

1. Θα προωθήσει την ισόρροπη ενσωμάτωση των τριών πυλώνων της βιώσιμης ανάπτυξης.

2. Θα βασίζεται στην προσέγγιση δράσης αποτελέσματος δίνοντας έμφαση σε όλα τα σημαντικά θέματα που στοχεύουν στην εφαρμογή της βιώσιμης ανάπτυξης.
3. Θα υπογραμμίζει την σπουδαιότητα της διασύνδεσης σημαντικών θεμάτων και προκλήσεων και την ανάγκη συστηματικής προσέγγισης τους σε όλα τα επίπεδα.
4. Θα ενισχύσει την συνοχή, θα μειώσει τον κατακερματισμό, θα επικαλύψει και θα αυξήσει την αποτελεσματικότητα, την αποδοτικότητα και την διαφάνεια, ενδυναμώνοντας παράλληλα τον συντονισμό και την συνεργασία.
5. Θα προωθεί την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή όλων των χωρών στις διαδικασίες λήψεων των αποφάσεων.
6. Θα δεσμεύει πολιτικούς ηγέτες υψηλού επιπέδου, να παρέχουν πολιτική καθοδήγηση και να αναγνωρίζουν συγκεκριμένες δράσεις για την προώθηση της αποτελεσματικής εφαρμογής της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω της εθελοντικής ανταλλαγής εμπειριών και διδαγμάτων.
7. Θα προωθεί την επαφή Επιστήμης και Πολιτικής μέσω ολοκληρωμένων τεκμηριωμένων και διαφανών επιστημονικών αξιολογήσεων καθώς και την πρόσβαση σε αξιόπιστα και ακριβή στοιχεία σε τομείς που σχετίζονται με τους τρεις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης. Υπό αυτή την έννοια είναι αναγκαία η ενδυνάμωση της συμμετοχής όλων των χωρών σε διαδικασίες βελτίωσης των ικανοτήτων τους για την διεθνή βιώσιμη ανάπτυξη – ιδίως των αναπτυσσόμενων – ώστε να μπορούν να διεξάγουν τους δικούς τους ελέγχους και τις δικές τους εκτιμήσεις.
8. Θα ενισχύσει την συμμετοχή και την αποτελεσματική δέσμευση της κοινωνίας των πολιτών και άλλων συναφών εμπλεκόμενων σε σχετικά διεθνή φόρα και υπό αυτήν την έννοια θα προωθούν την διαφάνεια και την ευρεία δημόσια συμμετοχή.
9. Θα προωθεί την εξέταση της προόδου για την εφαρμογή όλων των δεσμεύσεων της βιώσιμης ανάπτυξης συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που σχετίζονται με τα μέσα εφαρμογής της.

Ολοκληρώνοντας εδώ την εργασία μας αυτή παρατηρούμε ότι όλες οι μέχρι σήμερα προσπάθειες των κρατών για την Διαφύλαξη και Διατήρηση του Περιβάλλοντος και την εδραίωση της Βιώσιμης Ανάπτυξης περιβάλλονται από τον μανδύα της Διακυβέρνησης ως ρυθμιστικού παράγοντα σχέσεων και συνεργασιών τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Η μελέτη της ιστορίας των κοινωνικών θεσμών οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η Διακυβέρνηση παράγεται από ένα δυναμικό μείγμα ανθρώπινων κοινωνικών χαρακτηριστικών - όπως αυτά διαμορφώνονται από τις ιδιαιτερότητες κάθε κοινωνίας κατά την διάρκεια της ιστορικής της διαδρομής - σε συνάρτηση με τις εκάστοτε κυρίαρχες ιδέες και ιδεολογίες και μία ποικιλία κοινωνικών δυνάμεων και συμφερόντων.

Υπό αυτήν την έννοια μπορεί - ως έναν ορισμένο βαθμό - να αναδημιουργηθεί με τρόπο συνειδητό, ώστε να ανταποκριθεί στις μεταβαλλόμενες ανάγκες και προσδοκίες Εξεταζόμενη σφαιρικά η κατάσταση της Ανθρωπότητας (τα δημιουργήματα, τα περιβάλλοντα και οι επικοινωνίες) μεταβάλλεται εν μέρει ή ενόλω γεγονός που έχει κρίσιμες επιπτώσεις στις ανθρώπινες ικανότητες της Διακυβέρνησης παρά το γεγονός ότι πάρα πολλά χαρακτηριστικά γνωρίσματα του βασικού στοιχείου συνθέσης των κοινωνιών - συγκεκριμένα των ανθρώπινων όντων - δεν αλλάζουν.

Τα κύρια χαρακτηριστικά της Διακυβέρνησης είναι **κοινά** όπως: οι μηχανισμοί λήψης αποφάσεων και το προσωπικό τους, οι κοινοί στόχοι, όπως η εξάλειψη της ασφάλειας, η ρύθμιση των αρμοδιοτήτων και η συμμετοχή στην οικοδόμηση του Μέλλοντος. Η διαρκώς επεκτεινόμενη συνοχή του παγκόσμιου συστήματος και η εξελισσόμενη επιρροή της Παγκοσμιοποίησης ενισχύουν περαιτέρω τα κοινά γνωρίσματα των κρατών. Ανεξάρτητα από το πώς οι κοσμοθεωρίες και οι αντιλήψεις έχουν μεταβληθεί (Collins, 1989) ορισμένα τεχνικά χαρακτηριστικά της Διακυβέρνησης - όπως η αποθήκευση και η επεξεργασία των πληροφοριών - έχουν αλλάξει ριζικά, ενώ βασικά χαρακτηριστικά της όπως η λήψη των αποφάσεων και ο τρόπος άσκησης της εξουσίας έχουν παραμείνει αρκετά σταθερά.

Κρίνεται επομένως αναγκαίο να βελτιωθούν ριζικά οι ικανότητές της, με ιδιαίτερη προσοχή στην ικανότητα **διαμόρφωσης των κρίσιμων επιλογών**, οι οποίες προσδιορίζουν την πορεία που θα ακολουθήσουν στο μέλλον, οι Κοινωνίες και η Ανθρωπότητα.

Προκειμένου να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά την Παγκοσμιοποίηση, οι κυβερνήσεις καλούνται να κατανοήσουν την αναγκαιότητα ανάπτυξης σημαντικών ικανοτήτων διαπραγματεύση για την αλληλεπίδραση με τους θεσμούς τους, να διευκολύνουν την προσαρμογή, συντηρώντας παράλληλα την αυτονομία τους και να συγκεντρώσουν την δημοκρατική ισχύ ώστε να εφαρμόσουν την απαραίτητη και επίπονη Αναδόμηση (Λάβδας, 2011) .

Είναι αναγκαίο η Διακυβέρνηση ως εκ τούτου να αναβαθμίσει την ικανότητά της να κατανοεί, να χαρτογραφεί, να αναλύει και να αντιμετωπίζει την Πολυπλοκότητα. Μέσον για αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί η μέγιστη εμπιστοσύνη - που θα πρέπει αυτή να δείξει σε διαδικασίες αυτό-διαχείρισης, όπως είναι οι σχέσεις της με τις αγορές σε εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο (Λάβδας, 2011) .

Ένα σημείο που πρέπει να αναφερθεί στην συνέχεια είναι η σχέση Πολιτικού Πολιτισμού και Διακυβέρνησης. Οι Πολιτικοί Πολιτισμοί είναι το προϊόν έξι(6) συνολικά αλληλοεπηρεαζόμενων και επικαλυπτόμενων παραγόντων: κοινωνικών και πολιτισμικών συνθηκών, θεμελιωδών συστημάτων πεποιθήσεων, κοινωνικοοικονομικών και τεχνολογικών δομών, συγκεκριμένων προκλήσεων που αντιμετωπίζει μια κοινωνία , αστοχιών της Ηγεσίας, διάχυσης των Ιδεών.

Ο Πολιτικός Πολιτισμός ή Κουλτούρα αλλάζει ανάλογα με τους μετασχηματισμούς στην συνολική πολιτική κατάσταση, της οποίας αποτελεί μέρος. Διαφορετικοί πολιτισμοί χαρακτηρίζονται από ανόμοιες πολιτικές κουλτούρες. Ο όρος έχει πολλές έννοιες και χρωματίζεται από τον πολιτιστικό και γλωσσολογικό πλαίσιο μέσα στο οποίο χρησιμοποιείται. Εδώ υιοθετείται αναφορικά με τις αξίες, τις πεποιθήσεις, τους κανόνες, τις προϋποθέσεις για Διακυβέρνηση και την Πολιτική σε συνδυασμό με τα πρότυπα των κοινωνικών σχέσεων που αναπτύσσονται (Thomson, Ellis και Wildavsky, 1990) .

Η εστίασή μας εδώ βρίσκεται σε αξίες, όπως η διεύρυνση και η εμπάθυνση της Δημοκρατίας καθώς και η αύξηση της διαφάνειας και της υπευθυνότητας.

Ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα του παρόντος Πολιτικού Πολιτισμού είναι η ολισθηρή κλήση προς την λαϊκίστικη δημοκρατία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης που κυριαρχείται από ομάδες πίεσης. Οι διαδικασίες

επηηρεασμού και διαμόρφωσης της κοινής γνώμης είναι συχνά αποτελέσματα διαφθοράς, πράγμα που εμποδίζει την συστηματική οικοδόμηση του μέλλοντος. Η αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος και η αντιστάθμιση του είναι αναγκαία για τον ανασχεδιασμό της Διακυβέρνησης (Λάβδας, 2011) .

Οι «ομάδες πίεσης» και «συμφερόντων» ασκούν ένα όλο και εντονότερο έλεγχο στις Κυβερνήσεις, περιορίζοντας σημαντικά την ελευθερία δράσης τους. Στηριζόμενες στην δική τους ιδεαλιστική αναζήτηση ενός καλύτερου κόσμου, στην πιθανή δική τους τραυματική εμπειρία ή ανησυχία ακόμη και μικρές σχετικά ομάδες μπορούν να οργανώσουν μαζική δράση αναγκάζοντας μέχρι και ισχυρά κράτη και διεθνείς οργανισμούς να μεταβάλλουν τις πολιτικές τους, όπως έχει συμβεί με την Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Λάβδας, 2011) .

Οι αυξανόμενες δαπάνες της Πολιτικής επίσης διογκώνουν την ισχύ «οικονομικών ομάδων συμφερόντων» - που μπορούν να καλύψουν το σχετικό κόστος- καθιστώντας την Πολιτική και την Διακυβέρνηση όλο και περισσότερο αιχμάλωτες του χρήματος (Λάβδας, 2011) .

Σημαίνοντες πολιτικοί Ηγέτες μπορούν να παρακινηθούν από τις δυσχέρειες και τις δυσκαμψίες και να εισαγάγουν θετικά μέτρα που προηγουμένως ίσως ήταν ασύλληπτα και αδύνατα. Όμως, τέτοιες εξαιρετικές μορφές της Ιστορίας δεν είναι βέβαιο ότι εμφανίζονται ακριβώς τότε που είναι αναγκαίες. Ως εκ τούτου καθίσταται επιτακτική ανάγκη ή ικανότητα ανασχεδιασμών ώστε να μπορέσει η Διακυβέρνηση να αντιμετωπίσει τις απογοητεύσεις, τις τραυματικές εμπειρίες, την απόγνωση και την ανησυχία των λαών, χωρίς να εξαρτάται αυτό από την έγκαιρη εμφάνιση μιας πολιτικής μεγαλοφυΐας.

Η αντιμετώπιση των διαφορών στην ποιότητα ζωής, των κλυδωνισμών από τις τραυματικές εμπειρίες και τους μετασχηματισμούς αποτελεί τον κύριο στόχο της Διακυβέρνησης. Αποτελεί επίσης και το κύριο μέσο για να μειωθεί η πιθανότητα αρνητικών κοινωνικών εξελίξεων, συμπεριλαμβανομένων των νέων μορφών βαρβαρότητας.

Οι συνηθισμένοι στόχοι της Διακυβέρνησης περιλαμβάνουν: την ικανοποίηση των αναγκών και των επιθυμιών των πολιτών, την παροχή των υπηρεσιών, την διαφύλαξη της Δημόσιας Τάξης κτλ. Αυτοί έχουν γίνει αντικείμενο αρκετής προσοχής στην « Νέα Δημόσια Διοίκηση». (New Public

Management) και στην προοπτική « επανίδρυσης του Κράτους» (Reinventing Management).

Προκειμένου να είναι σε θέση να φέρει εις πέρας τα « υψηλότερης τάξης» καθήκοντα της η Διακυβέρνηση πρέπει να περιλαμβάνει ορισμένες προϋποθέσεις στη σύστασή της. Αυτές είναι:

1. **Ύπαρξη μιας κρίσιμης μάζας.** Για να εξασφαλίζει κάποιο πρακτικό αποτέλεσμα σε σχέση με την διάρκεια και την συνέχεια της η Διακυβέρνηση είναι απαραίτητο να πραγματοποιήσει μian επέμβαση στις ιστορικές διαδικασίες σε μία κρίσιμη μάζα πόρων και προσπαθειών, κατάλληλων να επηρεάσουν το Μέλλον προς επιθυμητές κατευθύνσεις (Schulman, 1980).
2. **Ικανότητες κρίσιμων επιλογών.** Κρίσιμες επιλογές θεωρούνται, οι προσπάθειες να διευκρινιστεί το «εθνικό συμφέρον». Τέτοια παραδείγματα αποτελούν σε θεωρητικό επίπεδο η Raison d'humanite (Οικουμενική Λογική) και σε πρακτικό η Επιτροπή για τα εθνικά συμφέροντα της Αμερικής, 1996 .
3. **Στρατηγική για τα προβλήματα που προέρχονται από ασταθή περιβάλλοντα.** Το κέντρο βάρος εδώ εδράζεται στην ικανότητα να αντιμετωπιστούν αυτά Πρόκειται για μία ελκυστική στρατηγική η οποία όμως απαιτεί ένα κρίσιμο σύνολο κατάλληλων ικανοτήτων, ποιοτικό και ποσοτικό χαρακτήρα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, επειδή ως ομάδα η δυνατότητά της να επηρεάσει εξωτερικούς χώρους δράσης και παγκόσμια περιβάλλοντα είναι κατά πολύ ενισχυμένη, έναντι εκείνης των μεμονωμένων κρατών.
4. **Δημιουργικότητα και διάθεση Καινοτομίας.** Κύρια πρόκληση για την Διακυβέρνηση είναι η ενθάρρυνση, η διευκόλυνση, η αξιοποίησή της Δημιουργικότητας, τόσο στην δημόσια πολιτική όσο και σε ολόκληρη την κοινωνία. Αναφορικά με την Καινοτομία θα πρέπει επίσης να ενθαρρύνει αλλά και να στηρίζει τις δύο βασικές παραμέτρους της που είναι:
  - a. **Η Πρωτότυπη Γνώση και**
  - b. **Η Θεωρία.**

Η δυνατότητα να ενθαρρυνθούν οι κοινωνίες προς την Καινοτομία και τον Μετασχηματισμό είναι κρίσιμη για τις κυβερνήσεις και αποτελεί σημαντική διάσταση της οικοδόμησης του μέλλοντος. Η Διακυβέρνηση πρέπει να προσπαθήσει να καταστήσει το επιθυμητό και αναγκαίο, εφικτό. Αυτό επιτυγχάνεται με την εκπαίδευση του κοινού, τις βελτιώσεις στον Πολιτικό Πολιτισμό και νέους τρόπους κινητοποίησης της Δημοκρατικής Βούλησης.

5. **Κυβερνητικές απόπειρες Ανασχεδιασμού.** Οι κρατικές και κυβερνητικές δομές συχνά δεν είναι σε θέση «εξόδου από τον εαυτό τους» εξαιτίας οργανωτικών γραφειοκρατικών και πολιτικών ακαμψιών που πρέπει να υπερνικηθούν. Συνεπώς, μία ποικιλία κοινωνικών φορέων δράσης διαδραματίζουν έναν κρίσιμο ρόλο στην ενθάρρυνση, την προώθηση και την υποστήριξη του Ανασχεδιασμού της Διακυβέρνησης και στην ανάπτυξη σχετικών προτάσεων.

6. **Συγκέντρωση Δημοκρατικής Δύναμης.** Η αναβάθμιση της ικανότητας Διακυβέρνησης προϋποθέτει ενίσχυση των δυνατοτήτων που αφορούν την δημοκρατική άσκηση και διατήρηση της εξουσίας τόσο στο επίπεδο της κεντρικής διοίκησης όσο και στο επίπεδο της πολύ-επίπεδης Διακυβέρνησης.

7. **Επιμονή.** Είναι σημαντικό να καλλιεργηθούν νέες πολιτικές επιλογές και να εφαρμοστούν με συνέπεια.

Τέλος.

Το «αντί Επιλόγου» μας, στην εργασία αναφορικά με την Διακυβέρνηση είναι μακροσκελές. Αυτό συνέβη διότι κατά την περιοδολόγηση μας στις επίμονες και επίπονες προσπάθειες της Διεθνούς Κοινότητας για την διασφάλιση και την συνέχιση της Ζωής πάνω στον Πλανήτη ο ρόλος Της αποκαλύφθηκε ακόμα περισσότερο.

Γνωρίζουμε ότι το Κοινωνικό Πλαίσιο και η Ιστορία προσδιορίζουν αποφασιστικά την Αποτελεσματικότητα των Θεσμών. Όπου οι περιφερειακές συνθήκες είναι ευνοϊκές, οι καινοτομίες αφομοιώνονται από τις περιφερειακές παραδόσεις, ενώ όπου δεν είναι, οι νέοι θεσμοί ανακόπτονται.

Τούτο, έχει σημαντικές επιπτώσεις στον ανασχεδιασμό των διαδικασιών της Διακυβέρνησης. Προσπάθειες να μεταφυτευτούν πολιτικοί

θεσμοί δίχως τις κατάλληλες προσαρμογές στο εσωτερικό περιβάλλον και στις πολιτικές κουλτούρες των κοινωνιών μπορούν εύκολα να αποτύχουν.

Είναι βέβαιο ότι οι πολλές συγκρούσεις και καταστάσεις βίας θα χαρακτηριστούν όχι μόνο το πρώτο μέρος αλλά πιθανώς ολόκληρο τον 21ο αιώνα (Handigton, 1996), συμπεριλαμβανομένης της πιθανής χρήσης νέων όπλων μαζικής δολοφονίας, όπως τα βιολογικά όπλα. Αυτό είναι πολύ πιθανόν να δοκιμάσει την ικανότητα προς Διακυβέρνηση, ιδιαίτερα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Υπάρχει βάσιμη ελπίδα ότι κάποιοι ανασχεδιασμοί της Διακυβέρνησης μπορεί να πραγματοποιηθούν χωρίς το κόστος μιας καταστροφής. Η περιγραφή του **Tocqueville** για την διαμόρφωση των Ηνωμένων Πολιτειών το 1840 αρμόζει κατάλληλα στην κατάσταση του Κόσμου σήμερα:

«Η σύγχρονη κοινωνία έχει μόλις διαμορφωθεί. Ο χρόνος δεν την έχει φέρει ακόμα στην τέλεια μορφή της. Ο κόσμος αναδύεται είναι ακόμα φορτωμένος με τα υπολείμματα του κόσμου που εξασθενίζει και υποχωρεί».

Οι ανθρώπινες αξίες, οι τρόποι σκέψης και συμπεριφοράς έχουν βαθιές ρίζες στην Εξέλιξη γεγονός που μας επιτρέπει την Αισιοδοξία...

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Auclair E. and Fairclough G., (2015), *Theory and Practice in Heritage and Sustainability*, London.
- Bennouna M., (1983), "Droit international du développement : *Tiers monde et interpellation du droit international*, Paris : Berger-Levrault.
- Bok, D. (2001), *The Trouble with Government*, Cambridge MS: Harvard University Press.
- Brint, M. (1991), *A Genealogy of Political Culture*, Boulder, CO: Westview.
- Despa, M. (1980), *Droit de l'Environnement*, ed Librairies Techniques, Paris.
- Dessler A., Parson E. (2006), *The Science and Politics of Global Climate Change: A Guide to the Debate*, Cambridge University Press.
- Dunleavy, P. & Leary B. O. (1987), *Theories of the State*, London: Palgrave
- Dupuy R.J., (1974), *Droit déclaratoire et droit programmatore : de la coutume sauvage à la "soft law"* , SFDI, Paris, Pedone.
- Flory M. (1977), *Droit International du Développement*, Presses Universitaires de France (PUF), Paris
- Hamilton A., Madison J., Jay J. (1787-1789), *The Federalist Papers*.
- Held, D. & McGrew A. (2000), *The Global Transformation: An Introduction to the Globalization Debate*, Cambridge & Malden MA: Politics Press.
- Knieling J., (2013), *Climate Change Governance*, Editor: Walter Leal Filho, Hamburg University of Applied Sciences. Faculty of Life Sciences. Hamburg, Germany.
- McCormick, J (2002), *Understanding the European Union: A Concise Introduction*, ed. 2nd, London: Palgrave.

- Nikolopoulou A. , Taisha A. , Farid M. (2010), *Education for Sustainable Development: Challenges, Strategies, and Practices in a Globalizing World*, Sage Publications Pvt Ltd.
- Norton, A., (1994), *International handbook of local and regional government : a comparative analysis of advanced democracies*, Aldershot, Hants, England ; Brookfield, VT : Edward Elgar.
- Morgan D. (1997), *Focus Groups as Qualitative Research*, Portland State University, USA.
- Pierre, J & Peters B. Guy, (2000), *Government, Politics and the State*, Basingstoke: Palgrave.
- Pye, L. W.,(1964), *Politics, Personality, and Nation Building: Burma's Search for Identity*, Yale University Press, New Haven.
- Rowlands H. (1995), *The politics of global atmospheric change*, Manchester University Press, UK.
- Storper M.,(1997), *The Regional World: Territorial Development in a Global Economy (Perspectives on Economic Change) by Michael Storper (1997-10-31)*, The Guilford Press, New York, United States.
- Weaver S., (2010), *The Inclusion of Environmental Education in Science Teacher Education*, Dordrecht Springer.

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- Αριστοτέλης, *Ηθικά Νικομάχεια, η έννοια της ηθικής και πολιτικής νομιμοποίησης σε σχέση με τους σημαντικούς μετασχηματισμούς στην Διακυβέρνηση.*
- Δίπλα Χ. επιμ. Ροζάκης Χ., (2004), *Το Δίκαιο της Θάλασσας και η Εφαρμογή του στην Ελλάδα*, εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα.
- Δούση Ε. (2014), *Η Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση σε κρίση, Rio+20: Υποχρεώσεις με Αβέβαιη Εφαρμογή,* , εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.
- Καλλία Α. και Σαμαρά Κ. , (2007), *Ατμοσφαιρική Ρύπανση και Κλιματική Αλλαγή*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα.
- Καραγεωργίου Β., (2007), *Το Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών ως Εργαλείο Κλιματικής Πολιτικής και η Εφαρμογή του στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Οδηγία 2003/87/ΕΚ), Ενέργεια και Δίκαιο, Τεύχος 8/2007*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα.
- Καρακώστας Ι.Κ, (2011), *Περιβάλλον και Δίκαιο*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- Κατσιμπάρδης Κ. (2007), *Το Διεθνές Καθεστώς για την Προστασία της Ατμόσφαιρας. Η Περίπτωση του Θερμοκηπίου*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα.
- Κοντογιώργης, Γ. (2003), *Πολίτης και πόλις : Έννοια και τυπολογία της "πολιτείας"*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- Λάβδας Κ. Α., (2001), *Σύγχρονη Πολιτική και Διακυβέρνηση*, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- Λάβδας Κ. Α., (2004), *Συμφέροντα και Πολιτική: Οργάνωση Συμφερόντων και Πρότυπα Διακυβέρνησης*, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- Λάβδας Κ., (2011), *Ανάπτυξη, ηγεσία, κοινωνία*, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα.
- Μποτετζάγιας Ι., (2010), *Η ιδέα της φύσης - Απόψεις για το περιβάλλον από την αρχαιότητα μέχρι τις μέρες μας*, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

- Περράκης Σ. , (2003), *Διαστάσεις της Διεθνούς Προστασίας των δικαιωμάτων του Ανθρώπου*, εκδόσεις Σακκούλα Αντ., Αθήνα-Κομοτηνή.
- Περράκης Σ. , (2005), *Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας. Εφαρμογές και εξελίξεις 20 χρόνια από την υπογραφή της*, εκδόσεις Σακκούλα Αντ., Αθήνα.
- Πλατιάς Χ., (2016), *Πολιτική της ΕΕ για το περιβάλλον και τη βιώσιμη ανάπτυξη - Ζητήματα πολιτικής διακυβέρνησης*, εκδόσεις Σιδέρης Ι., Αθήνα.
- Πλάτωνας, *Νόμοι* , προτεινόμενο σε αυτούς πολιτικό σύστημα.
- Πλάτωνας, *Πολιτικός* , αναφορά του στην ιδέα των πολιτικών ως επαγγελματιών.
- Τούμης Γ. (2007), *Δάση και Περιβάλλον στην Αρχαία Ελλάδα*, εκδ. Universal Studio Press, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα.
- Υ.Π.Ε.Χ.Ω.ΔΕ., (2004), *ATZENTA 21 - Το Παγκόσμιο Σχέδιο για την Βιώσιμη Ανάπτυξη*, Το Πλήρες κείμενο της Adenga 21 βρίσκεται στην ελληνική έκδοση του Υ.Π.Ε.Χ.Ω.ΔΕ, σελ. 495.

Άρθρα – Μελέτες / Πηγές από το διαδίκτυο

- 6 Βασικοί Στόχοι του φόρουμ των Ηνωμένων Εθνών για τα Δάση”, Πηγή : <http://enb.iisd.org/forestry/unff/unff12/1may.html> (Last Access 8/2/2019).
- Agenda 21, Κεφάλαιο 38 (, 11, 12, 13, 14) Πηγή : <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf> (Last Access 8/2/2019).
- Bali Strategic Plan for Technology Support and Capacity-building» του UNEP. (BSP)” Πηγή : <https://aarhusclearinghouse.unece.org/resources/bali-strategic-plan-for-technology-support-andcapacity-building> (Last Access 8/2/2019).
- Cameron J., Abouchar J., (1991), The Precautionary Principle: A Fundamental Principle of Law and Policy for the Protection of the Global Environment, Boston College International and Comparative Law Review 1, Πηγή : <https://lawdigitalcommons.bc.edu/iclr/vol14/iss1/2/> (Last Access 8/2/2019).
- Carter Robert and Simmons Bora, The History and Philosophy of Environmental Education στο A.M. Bodzin. Πηγή : https://cdn.naaee.org/system/files/harmony/files/carter_simmons.pdf (Last Access 8/2/2019).
- Collins, M., R. Knutti, J. Arblaster, J.-L. Dufresne, T. Fichet, P. Friedlingstein, X. Gao, W.J. Gutowski, T. Johns, G. Krinner, M. Shongwe, C. Tebaldi, A.J. Weaver, and M. Wehner, 2013: Long-term climate change: Projections, commitments and irreversibility. In Climate Change 2013: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. T.F. Stocker, D. Qin, G.-K. Plattner, M. Tignor, S.K. Allen, J. Doschung, A. Nauels, Y. Xia, V. Bex, and P.M. Midgley, Eds. Cambridge University Press, UK and New York USA. Πηγή : http://www.climatechange2013.org/images/report/WG1AR5_Chapter12_FINAL.pdf (Last Access 8/2/2019).

- Copenhagen Accord, Πηγή : <https://unfccc.int/resource/docs/2009/cop15/eng/l07.pdf> (Last Access 8/2/2019).
- Doha Development Round or Doha Development Agenda (DDA).Πηγή : https://www.wto.org/english/tratop_e/dda_e/dda_e.htm (Last Access 8/2/2019).
- Eye on Earth (EoE Declaration Πηγή: <https://eye-on-earth.net/> (Last Access 8/2/2019).
- High-level Political Forum on Sustainable Development Knowledge (HLPF), Πηγή : <https://sustainabledevelopment.un.org/majorgroups/hlpf> (Last Access 8/2/2019).
- Intergovernmental. Conference on Environmental. Education ,UNESCO, 74 - 26 October 1977. FINAL REPORT chpat.III, Πηγή: <http://unesdoc.unesco.org/images/0003/000327/032763eo.pdf> (Last Access 8/2/2019).
- James Cameron & Juli Abouchar, (1991), The Precautionary Principle: A Fundamental Principle of Law and Policy for the Protection of the Global Environment, 14 B.C. Int'l & Comp. L. Rev. 1, Πηγή : <https://lawdigitalcommons.bc.edu/iclr/vol14/iss1/2> (Last Access 8/2/2019).
- National Reporting to the Twelfth Session of the COMMISSION on SUSTAINABLE DEVELOPMENT of the UNITED NATIONS (UN CSD 12) , Greece, 2004, HELLENIC REPUBLIC MINISTRY FOR THE ENVIRONMENT, PHYSICAL PLANNING AND PUBLIC WORKS Πηγή : <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=eePelfLMVbA%3d&tabid=552> (Last Access 8/2/2019).
- New Partnership for Africa's Development (NEPAD) Πηγή: <http://www.un.org/en/africa/osaa/peace/nepad.shtml> (Last Access 8/2/2019).
- New Partnership for Africa's Development (NEPAD), Πηγή : <http://www.un.org/en/africa/osaa/peace/nepad.shtml> (Last Access 8/2/2019).

- Report of the International Conference on Financing of Development. Monterrey, Mexico, 18-22 March 2002, A/CONF.198/11, United Nations publication, Sales No. E.02.II.A.7 chapter 1, resolution 1, [annex] Πηγή : <http://undocs.org/A/CONF.198/11> (Last Access 8/2/2019). Πηγή : http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.198_11.pdf (Last Access 8/2/2019).
- Report of the World Commission on Environment and Development: «Our Common Future» (Brundtland Report), 43 (1987). Πηγή : <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf> (Last Access 8/2/2019).
- Small Island Developing States (SIDS), Πηγή : <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/sids> (Last Access 8/2/2019).
- The Almaty Declaration and Programme of Action, International Ministerial Conference of Landlocked and Transit Developing Countries and Donor Countries and International Financial and Development Institutions on Transit Transport Cooperation, Kazakhstan, from 25-29 August 2003, Πηγή : <http://unohrrls.org/almaty-declaration-and-programme-of-action/> (Last Access 8/2/2019).
- The Delhi Ministerial Declaration on Climate Change and Sustainable Development. Πηγή : http://unfccc.int/cop8/latest/1_cpl6rev1.pdf (Last Access 8/2/2019).
- United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS), Πηγή : http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/convention_overview_convention.htm (Last Access 8/2/2019).
- United Nations Framework Convention on Climate Change - United Nations, Πηγή : <https://unfccc.int/> (Last Access 8/2/2019).
- United Nations publications Sales No.E02.II.A.7 A/CONF.198/11, Πηγή : <http://archive.ipu.org/splz-e/ffd08/monterrey.pdf> (Last Access 8/2/2019).

- Απόφασης (Decision) με 140 παραγράφους και ένα παράρτημα (Annex) το οποίο εσωκλείει την “Συμφωνία του Παρισιού” (Paris Agreement), με 29 άρθρα, το οποίο θα τεθεί σε ισχύ μετά το 2020. Πηγή : https://unfccc.int/files/essential_background/convention/application/pdf/english_paris_agreement.pdf (Last Access 8/2/2019).
- Διάσκεψη Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη. Τελική Πράξη του Ελσίνκι (1975). Απόσπασμα από την επίσημη ελληνική μετάφραση. Πηγή : <https://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stous-diethneis-organismous/oase.html> (Last Access 8/2/2019).
- Διεθνής Οργανισμός Ναυτιλίας (IMO), Πηγή : <http://www.imo.org/en/Pages/Default.aspx> (Last Access 8/2/2019).
- Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO), Committee on Aviation Environmental Protection (CAEP). Πηγή : <https://www.icao.int/ENVIRONMENTAL-PROTECTION/Pages/default.aspx> (Last Access 8/2/2019).
- Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO), Πηγή : <https://www.ilo.org/global/topics/green-jobs/lang--en/index.htm> (Last Access 8/2/2019).
- Διεθνής Οργάνωση Τηλεπικοινωνιών (ITU), Πηγή : <https://www.itu.int/newsarchive/projects/environ/> (Last Access 8/2/2019).
- Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF), Πηγή : <https://www.imf.org/external/np/fad/environ/index.htm> (Last Access 8/2/2019).
- Διεθνής Υπηρεσία Ατομικής Ενέργειας (IAEA), Πηγή : <https://www.iaea.org/topics/addressing-environmental-issues> (Last Access 8/2/2019).
- Επίσημη πλατφόρμα των Ηνωμένων Εθνών, Πηγή : <http://www.un.org/> (Last Access 8/2/2019).
- Επιτροπή για την Βιώσιμη Ανάπτυξη, Πηγή : <https://sustainabledevelopment.un.org/csd.html> (Last Access 8/2/2019).

- Καταπολέμηση του αναλφαριθμοσού και δυνατότητα πρόσβασης στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση , Convention on the Rights of the Child (GA RES 44/25, 20 November 1989 , Πηγή : <http://www.un.org/documents/ga/res/44/a44r025.htm> (Last Access 8/2/2019).
- Κείμενο που αναφέρεται στο Πρόγραμμα για την Βιώσιμη Ανάπτυξη Ορίζοντα το 2030: Πηγή : <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/> (Last Access 8/2/2019).
- Μηχανισμός της Συμφωνίας του Παρισίου. Πηγή : <https://www.e3g.org/library/the-paris-agreement-ambition-mechanism> (Last Access 8/2/2019).
- Ομάδα των SIDS - Small Island Developing States. Πηγή: <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/sids> (Last Access 8/2/2019).
- Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) Πηγή : <https://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stous-diethneis-organismous/oase.html> (Last Access 8/2/2019).
- Οργανισμός για την Τροφή και την Γεωργία (FAO). Πηγή : <http://www.fao.org/climate-change> (Last Access 8/2/2019).
- Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), UNESCO, Πηγή : <https://en.unesco.org/> (Last Access 8/2/2019).
- Οργάνωση Βιομηχανικής Ανάπτυξης (UNIDO), Πηγή : <https://www.unido.org/our-focus/safeguarding-environment> (Last Access 8/2/2019).
- Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (WHO), <http://www.who.int/>
- Παγκόσμια Τράπεζα, Πηγή : <http://www.worldbank.org/en/topic/environment> (Last Access 8/2/2019).
- Παγκόσμιο Πρόγραμμα για το Κλίμα, World Climate Programme (WCP)] . Πηγή : http://www.wmo.int/pages/prog/wcp/index_en.html (Last Access 8/2/2019).

- Παγκόσμιο Τηλεπικοινωνιακό Σύστημα (World Telecommunication System Global Telecommunication System (GTS) Πηγή: http://www.wmo.int/pages/prog/www/TEM/GTS/index_en.html (Last Access 8/2/2019).
- Παγκόσμιος Οργανισμός Μετεωρολογίας (WMO), Πηγή : https://www.wmo.int/pages/index_en.html (Last Access 8/2/2019).
- Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (WTO), Πηγή : <http://hotenergy-solutions.net/content/energy-school> (Last Access 8/2/2019).
- Παρόμοια οργανωμένα συστήματα περιέχονται στη δράση της γνωστής International Association for Landscape Ecology στο Πηγή : <https://www.landscape-ecology.org/about-iale.html> (Last Access 8/2/2019).
- Πρώτη Συνδιάσκεψη για το Νερό από τον ΟΗΕ (14-15 Μαρτίου 1977, Mar del Plata, Αργεντινή) , United Nations Water Conference: Agreement on Goals and Action Plan Πηγή : <https://www.ircwash.org/sites/default/files/71UN77-3271.pdf> (Last Access 8/2/2019).
- Συμφωνία του Παρισιού, 4 Νοεμβρίου 2016 Πηγή : <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement> (Last Access 8/2/2019).
- Συνδιάσκεψη του Μοντέγκο Μπαίου (Montego Bay, 1982) για το Δίκαιο της Θάλασσας, Πηγή : <https://europa.eu/capacity4dev/public-environment-climate/document/united-nations-convention-law-sea-montego-bay-1982> (Last Access 8/2/2019).
- Τελική Πράξη του Ελσίνκι (1975). Απόσπασμα από την επίσημη ελληνική μετάφραση. Πηγή : <https://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stous-diethneis-organismous/oase.html> (Last Access 8/2/2019).
- Υπουργικής Συνδιάσκεψης της Ντόχα (A/C.2/56/7, annex Πηγή: <http://undocs.org/A/C.2/56/7> . (Last Access 8/2/2019).

- Χαρακτηριστική αναφορά: “Υψηλού Επιπέδου Πολιτικό Φόρουμ” ,
Πηγή : <https://research.un.org/en/docs/environment> (Last Access
8/2/2019).

Βιβλιογραφία A/RES (Generation Assembly Resolution)

Αριθμός	Τίτλος	Ημερομηνία
A/RES/2561(XXIV)	<ul style="list-style-type: none"> Public Administration and Development. Δημόσια διοίκηση και ανάπτυξη. http://undocs.org/A/RES/2561(XXIV) 	13/12/1969
A/RES/2749 (XXV)	<ul style="list-style-type: none"> Declaration of Principles Governing the Sea-Bed and the Ocean Floor, and the Subsoil Thereof, beyond the Limits of National Jurisdiction. Διακήρυξη Αρχών που διέπουν τον βυθό της θάλασσας, τον πυθμένα του Ωκεανού και το υπέδαφος τους, πέρα από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας. http://undocs.org/A/RES/2749(XXV) 	17/12/1970
A/RES/2750 (XXV)A-C	<ul style="list-style-type: none"> Reservation exclusively for peaceful purposes of the seabed and the ocean floor and the subsoil thereof, underlying the high seas beyond the limits of present national jurisdiction and use of their resources in the interests of mankind, and convening of a conference on the law of the sea. Εκμετάλλευση του θαλάσσιου βυθού και του πυθμένα του ωκεανού και του υπεδάφους αυτών, αποκλειστικά για ειρηνικούς σκοπούς, στα οποία βασίζονται οι ανοιχτές θάλασσες πέρα από τα όρια της παρούσας εθνικής δικαιοδοσίας και χρήση των πόρων τους προς το συμφέρον της ανθρωπότητας, και σύγκλιση διάσκεψης σχετικά με το δίκαιο της θάλασσας. http://undocs.org/A/RES/2750(XXV) 	17/12/1970

A/RES/2994 (XXVII)	<ul style="list-style-type: none"> • United Nations Conference on the Human Environment. • Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Ανθρώπινο Περιβάλλον. • http://undocs.org/A/RES/2994(XXVII) 	15/12/1972
A/RES/37/66	<ul style="list-style-type: none"> • Third United Nations Conference on the Law of the Sea. • Τρίτη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Δίκαιο της θάλασσας. • http://undocs.org/A/RES/37/66 	3/12/1982
A/RES/38/161	<ul style="list-style-type: none"> • Process of preparation of the Environmental Perspective to the Year 2000 and Beyond. • Διαδικασία προετοιμασίας της περιβαλλοντικής προοπτικής μέχρι το έτος 2000 και μετά. • http://undocs.org/A/RES/38/161 	19/12/1983
A/RES/44/25	<ul style="list-style-type: none"> • Convention on the Rights of the Child. • Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. • http://undocs.org/A/RES/44/25 	20/11/1989
A/RES/47/181	<ul style="list-style-type: none"> • An Agenda for Development. • Ατζέντα για την ανάπτυξη. • http://undocs.org/A/RES/47/181 	22/12/1992
A/RES/47/190	<ul style="list-style-type: none"> • Report of the United Nations Conference on Environment and Development. • Έκθεση της διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον και την ανάπτυξη. • http://undocs.org/A/RES/47/190 	22/12/1992

A/RES/47/191	<ul style="list-style-type: none"> • Institutional arrangements to follow up the United Nations Conference on Environment and Development. • Θεσμικές ρυθμίσεις για τη συνέχιση της διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον και την ανάπτυξη. • http://undocs.org/A/RES/47/191 	22/12/1992
A/RES/51/240	<ul style="list-style-type: none"> • Agenda for Development. • Ατζέντα για την ανάπτυξη. • http://undocs.org/A/RES/51/240 	20/6/1997
A/RES/52/205	<ul style="list-style-type: none"> • Economic and technical cooperation among developing countries. • Οικονομική και τεχνική συνεργασία μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών. • http://undocs.org/A/RES/52/205 	18/12/1997
A/RES/54/281	<ul style="list-style-type: none"> • Organization of the Millennium Summit of the United Nations. • Διοργάνωση της Συνόδου Κορυφής της Χιλιετίας των Ηνωμένων Εθνών. • http://undocs.org/A/RES/54/281 	11/8/2000
A/RES/55/2	<ul style="list-style-type: none"> • United Nations Millennium Declaration. • Δήλωση της Χιλιετίας των Ηνωμένων Εθνών. • http://undocs.org/A/RES/55/2 	8/9/2000
A/RES/56/202	<ul style="list-style-type: none"> • Economic and technical cooperation among developing countries. • Οικονομική και τεχνική συνεργασία μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών. • http://undocs.org/A/RES/56/202 	21/12/2001

A/RES/57/254	<ul style="list-style-type: none"> • United Nations Decade of Education for Sustainable Development. • Δεκαετία της εκπαίδευσης των Ηνωμένων Εθνών για την αειφόρο ανάπτυξη. • http://undocs.org/A/RES/57/254 	20/12/2002
A/RES/58/147	<ul style="list-style-type: none"> • Elimination of domestic violence against women. • Εξάλειψη της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών. • http://undocs.org/A/RES/58/147 	22/12/2003
A/RES/58/156	<ul style="list-style-type: none"> • The girl child. • Το ανήλικο κορίτσι. • http://undocs.org/A/RES/58/156 	22/12/2003
A/RES/58/157	<ul style="list-style-type: none"> • Rights of the child. • Τα Δικαιώματα του Παιδιού. • http://undocs.org/A/RES/58/157 	22/12/2003
A/RES/59/261	<ul style="list-style-type: none"> • Rights of the child. • Τα Δικαιώματα του Παιδιού. • http://undocs.org/A/RES/59/261 	23/12/2004
A/RES/60/137	<ul style="list-style-type: none"> • United Nations Development Fund for Women. • Αναπτυξιακό ταμείο του ΟΗΕ για τις γυναίκες. • http://undocs.org/A/RES/60/137 	16/12/2005
A/RES/60/210	<ul style="list-style-type: none"> • Women in development. • Οι γυναίκες στην ανάπτυξη • http://undocs.org/A/RES/60/210 	22/12/2005

A/RES/60/211	<ul style="list-style-type: none"> • Human resources development • Ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων • http://undocs.org/A/RES/60/211 	22/12/2005
A/RES/60/231	<ul style="list-style-type: none"> • Rights of the child. • Τα Δικαιώματα του Παιδιού. • http://undocs.org/A/RES/60/231 	23/12/2005
A/RES/61/215	<ul style="list-style-type: none"> • Industrial development cooperation. • Συνεργασία για τη βιομηχανική ανάπτυξη. • http://undocs.org/A/RES/61/215 	20/12/2006
A/RES/62/218	<ul style="list-style-type: none"> • Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. • Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών. • http://undocs.org/A/RES/62/218 	22/12/2007
A/RES/63/241	<ul style="list-style-type: none"> • Rights of the child. • Τα Δικαιώματα του Παιδιού. • http://undocs.org/A/RES/63/241 	24/12/2008
A/RES/64/208	<ul style="list-style-type: none"> • Development cooperation with middle-income countries. • Αναπτυξιακή συνεργασία με τις χώρες μεσαίου εισοδήματος. • http://undocs.org/A/RES/64/208 	21/12/2009
A/RES/64/209	<ul style="list-style-type: none"> • Towards a New International Economic Order. • Προς μια νέα διεθνή οικονομική τάξη. • http://undocs.org/A/RES/64/209 	21/12/2009

A/RES/67/202	<ul style="list-style-type: none"> • Entrepreneurship for development. • Επιχειρηματικότητα για την ανάπτυξη. • http://undocs.org/A/RES/67/202 	21/12/2012
A/RES/68/147	<ul style="list-style-type: none"> • Rights of the child. • Τα Δικαιώματα του Παιδιού. • http://undocs.org/A/RES/68/147 	18/12/2013
A/RES/68/201	<ul style="list-style-type: none"> • International financial system and development. • Διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα και ανάπτυξη. • http://undocs.org/A/RES/68/201 	20/12/2013
A/RES/68/216	<ul style="list-style-type: none"> • Harmony with Nature. • Αρμονία με τη φύση. • http://undocs.org/A/RES/68/216 	20/12/2013
A/RES/68/220	<ul style="list-style-type: none"> • Science, technology and innovation for development. • Επιστήμη, τεχνολογία και καινοτομία για την ανάπτυξη. • http://undocs.org/A/RES/68/220 	20/12/2013
A/RES/69/156	<ul style="list-style-type: none"> • Child, early and forced marriage Το παιδί, ο πρόωρος και ο αναγκαστικός γάμος. <p>http://undocs.org/A/RES/69/156</p>	18/12/2014
A/RES/69/157	<ul style="list-style-type: none"> • Rights of the child. • Τα Δικαιώματα του Παιδιού. • http://undocs.org/A/RES/69/157 	18/12/2014
A/RES/69/158	<ul style="list-style-type: none"> • Protecting children from bullying • Προστασία των παιδιών από τον εκφοβισμό. • http://undocs.org/A/RES/69/158 	18/12/2014

A/RES/69/210	<ul style="list-style-type: none"> • Entrepreneurship for development. • Επιχειρηματικότητα για την ανάπτυξη. • http://undocs.org/A/RES/69/210 	19/12/2014
A/RES/69/211	<ul style="list-style-type: none"> • Follow-up to the United Nations Decade of Education for Sustainable Development (2005–2014): Global Action Programme on Education for Sustainable Development. • Παρακολούθηση της Δεκαετίας των ΗΕ της Εκπαίδευσης για Βιώσιμη Ανάπτυξη (2005-2014): Παγκόσμιο Πρόγραμμα Δράσης για την Αειφόρο Εκπαίδευση Ανάπτυξη. • http://undocs.org/A/RES/69/211 	19/12/2014
A/RES/69/212	<ul style="list-style-type: none"> • Science and technology for development. • Επιστήμη και τεχνολογία στην ανάπτυξη. • http://undocs.org/A/RES/64/212 	21/12/2009
A/RES/69/315	<ul style="list-style-type: none"> • Draft outcome document of the United Nations summit for the adoption of the post-2015 development agenda. • Σχέδιο εγγράφου έκθεσης της διάσκεψης κορυφής των Ηνωμένων Εθνών για την έγκριση του αναπτυξιακού προγράμματος μετά το 2015. • http://undocs.org/A/RES/69/315 	1/9/2015
A/RES/70/209	<ul style="list-style-type: none"> • United Nations Decade of Education for Sustainable Development (2005–2014). • Δεκαετία Εκπαίδευσης του ΟΗΕ για την Αειφόρο Ανάπτυξη (2005-2014). • http://undocs.org/A/RES/70/209 	22/12/2015

A/RES/70/212	<ul style="list-style-type: none"> • International Day of Women and Girls in Science. • Διεθνής Ημέρα Γυναικών και Κοριτσιών στην Επιστήμη. • http://undocs.org/A/RES/70/212	22/12/2015
--------------	--	------------

Φωτογραφίες

- Φωτογραφία Νο.1
Ο Παρθενώνας (5^{ος} πχ αιώνας)
Πηγή : <http://2.bp.blogspot.com/-uYwT3u96lkw/Um7taj65NEI/AAAAAAAAGUc/IoikpILPA88/s1600/61.jpg>
(Last Access 8/2/2019).
- Φωτογραφία Νο.2
Ο Αριστοτέλης ο πατέρας του Περιβάλλοντος
Πηγή : <http://antifono.gr/portal/images/stories/Philosophy/Aristotelis.jpg>
(Last Access 8/2/2019).
- Φωτογραφία Νο.3
Θεόφραστος ο πατέρας της Οικολογίας.
Πηγή :
https://www.pronews.gr/sites/default/files/styles/full/public/article/2017/2/20/theofgorastoosesf1_0.jpg?itok=c5dQBbqB
(Last Access 8/2/2019).
- Φωτογραφία Νο.4
Arrid Pardo. Ο Πατέρας της Κοινής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας.
Πηγή : http://legal.un.org/avl/images/ha/uncls/intro_note2.jpg
(Last Access 8/2/2019).
- Φωτογραφία Νο.5
Πανοραμική εικόνα από την έναρξη της Συνδιάσκεψης της Στοκχόλμης
Πηγή:
http://www.environmentandsociety.org/sites/default/files/styles/esp_image_large/public/stockholm72-opening.jpg
(Last Access 8/2/2019).
- Φωτογραφία Νο.6
Επίσημη έναρξη της Συνδιάσκεψης του Ρίο (1992)
Πηγή: <http://legal.un.org/avl/images/ha/ccc/04-l.jpg>
(Last Access 8/2/2019).
-

- Φωτογραφία No.7
Gro Harlem Brundtland
Πηγή: <https://www.globalresearch.ca/wp-content/uploads/2017/11/11475-brundtland-ap-300x237.jpg>
(Last Access 8/2/2019).
- Φωτογραφία No.8
«Το έμβλημα του Προγράμματος Δράσης για τον 21^ο αιώνα.
Πηγή : <http://www.un.org/Pubs/images/e93020.gif>
(Last Access 8/2/2019).
- Φωτογραφία No. 9
Τα αποτελέσματα της Ερημοποίησης
Πηγή : <https://pfbc-cbfp.org/docs/news/Mai-juin%202016/Mark-Reed-standard-full-width.jpg>
(Last Access 8/2/2019).
- Φωτογραφία No.10
Η πανίδα στο βωμό του πολέμου του Κόλπου 1991
Πηγή:
<https://i.pinimg.com/originals/20/d5/b0/20d5b03936c8a1ef06dbcbb0c0c4cfd a.jpg>
(Last Access 8/2/2019).
- Φωτογραφία No. 11 .
Παγκόσμιοι στόχοι για τα Δάση.
Πηγή:
http://enb.iisd.org/forestry/unff/unff12/images/1may/1logo_FOR_6894-tn.jpg
(Last Access 8/2/2019).
- Φωτογραφία No.12
Αποδάσωση του Αμαζονίου
Πηγή : <https://amazonforestbiome.weebly.com/current-threats.html>
(Last Access 8/2/2019).

- Φωτογραφία Νο.13
 Προβολή των Βασικών Στόχων του φόρουμ των ΗΕ για τα Δάση.
 Πηγή: http://enb.iisd.org/forestry/unff/unff12/images/1may/1movie_FOR_6953-tn.jpg
 (Last Access 8/2/2019).
- Φωτογραφία Νο.14
 Το επίσημο έμβλημα του Χάρτη των ΗΕ για την Φύση
 Πηγή: http://www.un.org/depts/dhl/maplib/images_maplib/unflag.gif
 (Last Access 8/2/2019).
- Φωτογραφία Νο.15
 Επίσημη έναρξη της Συνδιάσκεψης για την Βιώσιμη Ανάπτυξη
 Γιοχάνεσμπουργκ 2002.
 Πηγή: <http://www.greenpackonline.org/english/english/illustrations/22-04-03.png>
 (Last Access 8/2/2019).
- Φωτογραφία Νο.16
 Ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ Ban Ki-moon κηρύσσει την έναρξη των εργασιών της Συνδιάσκεψης στο Ρίο (2012)
 Πηγή: <https://www.un.org/News/dh/photos/large/2012/June/06-20-2012riocconference.jpg>
 (Last Access 8/2/2019).
- Φωτογραφία Νο.14
 Το λογότυπο της Συνδιάσκεψης Ρίο+20
 Πηγή: <http://www.un.org/waterforlifedecade/images/uncsd2012English.png>
 (Last Access 8/2/2019).
- Φωτογραφία Νο.18
 Οι Βασικοί Στόχοι της Agenda 21 2030.
 Πηγή: https://en.unesco.org/sites/default/files/sdgs_poster_new1.png
 (Last Access 8/2/2019).

- Φωτογραφία Νο.19

Το έμβλημα του Προγράμματος των ΗΕ για την Ανάπτυξη.

Πηγή: <http://www.undp.org/etc/designs/projectrey/img/undp-logo-30.svg>

(Last Access 8/2/2019).

- Φωτογραφία Νο.20

Ο ΟΗΕ στην μάχη για το πόσιμο νερό

Πηγή : <https://sustainabledevelopment.un.org/content/sdgs/large/Goal-6.jpg>

(Last Access 8/2/2019).

- Φωτογραφία Νο21

Λογότυπο UNESCO

Πηγή: <https://bice.org/app/uploads/2018/03/Logo-UNESCO-300x227.jpg>

(Last Access 8/2/2019).

Σχεδιάγραμμα / Χάρτες

- Σχεδιάγραμμα No.1
Παγκόσμιος Πληθυσμός
Πηγή: http://raymond.rodriquez1.free.fr/Documents/Agro-alim/population_mondiale.jpg
(Last Access 8/2/2019).
- Σχεδιάγραμμα No.2
Μηχανισμός της Συμφωνίας του Παρισιού.
Πηγή:
[https://www.e3g.org/images/made/images/pics/Timeline_For_The_Paris_Agreement_Ambition_Mechanism_\(small\)_1000_713.jpg](https://www.e3g.org/images/made/images/pics/Timeline_For_The_Paris_Agreement_Ambition_Mechanism_(small)_1000_713.jpg)
(Last Access 8/2/2019).
- Σχεδιάγραμμα No.3
Η επίδραση των δεσμεύσεων και των πολιτικών στην παγκόσμια θερμοκρασία.
Πηγή: <https://climateactiontracker.org/global/temperatures/>
(Last Access 8/2/2019).
- Χάρτης No.1
Ο Πλανήτης Γη από τον φυσικό του δορυφόρο την Σελήνη.
Πηγή: https://www.nasa.gov/sites/default/files/1-blumarble_west.jpg
(Last Access 8/2/2019).
- Χάρτης No.2
Επίδραση της ηφαιστειογενούς στάχτης από την έκρηξη του Όρους Πινατούμπο στην Στρατόσφαιρα (1991)
Πηγή: <https://pubs.usgs.gov/pinatubo/self/fig6.jpg>
(Last Access 8/2/2019).

Συντομογραφίες Παγκόσμιων Περιβαλλοντικών Όρων

AGENDI	Abu Dhabi Global Environmental Data Initiative.
BSP	Bali Strategic Plan.
DDA	Doha Development Agenda.
ESCAP	Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, Astana, 2010.
GEOSS	Global Earth Observation System of Systems.
GGEO	Global Gender and Environment Outlook.
HLPF	High-level Political Forum on Sustainable Development.
IMF	International Monetary Fund.
NEPAD	New Partnership for Africa's Development.
UNCED	United Nations Conference on Environment and Development.
UNCLOS	United Nations Convention on the Law of the Sea, Montego Bay, Jamaica, 1958.
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development, Geneva 1964.
UNCTAD1	United Nations Conference on the Law of the Sea, Geneva 1958.
UNEP	United Nations Environment Programme.
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
WCED	World Commission on Environment and Development
WCP	World Climate Programme.